

HAUKIPUTAAN KUNTA

Perusturvalautakunta 10.11.2009

Kunnanhallitus 18.1.2010

Kunnanvaltuusto 25.1.2010

**TIEToon JA OSAAMISEEN PERUSTUVAA,
HYVINVOINNIN EDellyTYKSIIN VAIKUTTAVAA,
ONGELMIA EHKÄISEVÄÄ JA
LASTA JA PERHETTÄ AUTTAVAA
LASTENSUOJELUA**

LASTENSUOJELUN SUUNNITELMA

2010 - 2013

Lastensuojelun suunnitelma vuosille 2010-2013

SISÄLLYS

1	LASTENSUOJELUN SUUNNITELMAN VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT	3
1.1	Valmistelun seudullisuus	3
1.2	Suunnitelman tavoitteet ja sisältö	4
1.3	Suunnitelman aineistot ja valmisteluprosessi	4
		6
2	LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI JA KASVUYMPÄRISTÖ: NYKYTILAN- TEEN JA MUUTOKSEN ARVIOINTIA TILASTOJEN VALOSSA	8
2.1	Tarkastelukehys	8
2.2	Hyvinvointi ja kasvuolosuhteet tilastojen ja paikallisten tulkintojen valos- sa:	8
	Väestökehitys, sosio-ekonomiset piirteet ja kasvuympäristö	
2.3	Lastensuojelun tarve kunnassa	16
2.4	Johtopäätökset kehityksen suunnasta	18
3	LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN JA ONGELMIEN EHKÄISEMINEN: NYKYTILANNE JA KEHITTÄMISTARPEET	21
3.1	Tarkastelukehys	21
3.2	Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen	22
3.3	Ehkäisevä lastensuojelu	24
3.4	Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu	26
3.5	Henkilöstöressurit	28
3.6	Johtopäätökset kehittämisen tarpeista	30
4	LASTENSUOJELUN STRATEGIA: TIEToon JA OSAAMISEEN PERUSTUVAA, HYVINVOINNIN EDELLYTYKSIIN VAIKUTTAVAA, ONGELMIA EHKÄISE- VÄÄ JA LASTA JA PERHETTÄ AUTTAVAA LASTENSUOJELUA	33
4.1	Tarkastelukehys	33
4.2	Lastensuojelun arvot ja visio sekä strategian sisältöalueet ja toimeenpano	34
4.3	Yhteistyö lastensuojelun järjestämisessä	39
4.4	Suosituksset seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpanosta	40
5	LASTENSUOJELUN SEURANTA- JA ARVIOINTIJÄRJESTELMÄ	41
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	43

1. LASTENSUOJELUN SUUNNITELMAN VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Suunnitelman valmistelun seudullisuus

Oulun seudun kuntien lastensuojelun suunnitelmien valmistelu toteutettiin seudullisena työprosessina, jossa seudun yhdelletoista kunnalle tuotettiin lain¹ edellyttämät lastensuojelun suunnitelmat. Valmisteluprosessin johtamisesta ja suunnitelmien kirjoittamisesta on vastannut Oulun seudun lastensuojelun kehittämissyksikkö yhteistyössä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikön kanssa². Kunnat ovat olleet tiiviisti mukana valmistelussa nimeämiensä yhdyshenkilöiden ja poikkihallinnollisten työryhmien kautta. Valmisteluprosessi käynnistettiin vuoden 2009 helmikuussa ja suunnitelmat luovutettiin kunnille loka-marraskuussa.

Kun kuntakohtaisten lastensuojelun suunnitelmien seudullisesta valmistelusta päätettiin vuoden 2009 vaihteessa, olivat Oulun seutua koskevat Paras -hankkeen mukaiset linjat ratkaisuvaiheessa kunnissa. Kuntien päätökset eivät johtaneet koko seutua kattavan yhteistoiminta-alueen muodostamiseen toisin kuin selvityksessä³ esitettiin. Kuntien tekemien päätösten pohjalta Oulun seudun tulevista rakenteista on tässä vaiheessa todettavissa: 1) Yli-Iin ja Oulun kuntaliitos toteutuu vuoden 2013 alusta, 2) Selvitys Haukiputaan, Kiimingin, Muhoksen, Oulun ja Oulunsalon monikuntaliitoksesta toteutetaan vuosina 2009 – 2010, 3) Hailuodon, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulunsalon ja Tyrnävän kunnat ovat solmineet aiesopimuksen yhteistoiminta-alueen muodostamisesta ja sitä edellyttävä selvitystyö tehdään vuosina 2009 – 2010. Murrosvaihe, jonka aikana lopulliset PARAS -hankkeen mukaiset yhteistoiminta-alueita ja mahdollisia kuntaliitoksia koskevat ratkaisut muotoutuvat Oulun seudulla, kestää ainakin lähimmät pari vuotta. Rakenteiden luomista seuraa palvelujen sisällöllisen uudistamisen vaihe, jonka kestoksi voidaan arvioida 5 -10 vuotta muutoksen syvyydestä riippuen.

Lastensuojelun järjestämisen ja sitä suuntaavan kuntakohtaisen suunnitelman näkökulmasta seudulla käynnissä olevalla rakenteellisella murroksella on merkitystä. Lastensuojelun ilmiöt ja tarpeet ylittävät kuntarajat sekä yhden kunnan tai yhteistoiminta-alueen voimavarat. Laajaa yhteistyötä edellyttävistä tekijöistä keskeisimpiä ovat valmisteilla oleva sosiaali- ja terveydenhuoltoalueiden määrittely⁴ sekä uuden lastensuojelulain viranomaistoimintaan kohdistuvat velvoitteet. Lisäksi Oulun seutua valtakunnallisesti profiloiva lapsiväestön määrän erittäin voimakas kasvu lisääntyvine palvelutarpeineen lähes kaikissa seudun kunnissa, lastensuojelun henkilöstön saatavuus, pätevyys, pysyvyys ja osaaminen sekä ajantasaiseen tietoon perustuva lastensuojelun kehittäminen ovat haasteita kaikille seudun kunnille. Seudullisen yhteistyön välttämättömyys lastensuojelussa tulisikin nähdä erityisenä kysymyksenä suhteessa Oulun seudun kunta- ja palvelurakenteita koskeviin lähiajan ratkaisuihin.

Lastensuojelun suunnitelman valmistelussa kuntakohtaisuus ja seudullisuus ovat muodostaneet sisällöllisesti hedelmällisen, toisiinsa integroituvan kokonaisuuden. Tämä kaksitasoisuus näkyy myös lopullisissa kuntien lastensuojelun suunnitelmissa. Erityisesti las-

¹ Lastensuojelulain (L417/2007)12§

² Valmisteluprosessin vastuullisena johtajana on toiminut sosiaalityön kehittämisspäällikkö Arja Honkakoski vastaten kokomaisuuden ohella lukujen 1, 4 ja 5 sekä osittain lukujen 2 (erityisesti 2.1 ja 2.4) ja 3 (erityisesti 3.1 ja 3.6) kirjoittamisesta. Tutkija Petri Vuorijärvi on vastannut tilastollisen aineiston analysoinnista ja pääasiassa luvun 2 kirjoittamisesta. Lisäksi hän on koostanut toisen fokusryhmäkeskustelu kuntakohtaiset aineistot. Tutkija Anna Kylmäluoma on valmistellut pääosin luvussa 3 esitetyt arvioinnit kuntien lastensuojelun nykytilanteesta kuntien tuottamien aineistojen pohjalta. Lisäksi hän on koostanut ensimmäisen fokusryhmäkeskustelun kuntakohtaiset aineistot. Kehittäjä-sosiaalityöntekijät Tuula Kivistö-Pyhtilä ja Mirva Makkonen ovat koonneet luvun 4.2 strategiaosion kuntien esitysten pohjalta ja kommentoineet luvun 3.1 arviointimetodia.

³ Oulun seudun sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistoiminta-alue selvityshanke. Yhteistoimintaraportti 2008.

⁴ Sosiaali- ja terveysministeri Risikon esitys 40 – 60 sosiaali- ja terveydenhuoltoalueen muodostamisesta maahan on osa käynnissä olevaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskevan lainsäädännön valmistelua.

tensuojelun tiedontuotantoa, seuranta- ja arviointijärjestelmää sekä osaamisen kehittämistä koskevat tavoitteet edellyttävät laajaa kuntien välistä yhteistyötä. Kuntien yhteistyö suunnitelman seututason tavoitteiden toteuttamisessa on välttämätöntä, joskin haasteellista kunta- ja palvelurakenteiden uudelleen muotoutumisen vaiheessa.

1.2 Suunnitelman tavoitteet ja sisältö

Lastensuojelun suunnitelma on uusi lakisääteinen väline, jonka keskeisenä tavoitteena on luoda kuntaan vakiintunut toimintatapa lastensuojelun suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten. Velvoite sisältyy vuoden 2008 alusta voimaan tulleeseen uuteen lastensuojelulakiin⁵. Sen mukaan kunnan on yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lain uudistuksen tarkoituksena on varmistaa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvän toiminnan suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus, pitkäjänteisyys ja yhteistyö eri toimijoiden välillä.

Lastensuojelun tehtävä on ymmärretty tässä suunnitelmassa lain tarkoittamassa laajassa merkityksessä (ks. Kuvio 1) sisältäen: 1) kunnassa asuvien lasten kasvuolojen kehittämisen sekä ongelmien vähentämisen ja ehkäisemisen, 2) lasten vanhempien ja muiden lasten kasvatuksesta huolehtivien tukemisen sekä ehkäisevän lastensuojelun ja 3) lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun järjestämisen. Kunnan on siis huolehdittava yleisistä lapsiperheiden hyvinvoinnin edellytyksistä ja siitä, että ehkäisevää ja lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisena kuin kunnassa esiintyvä tarve eri vuorokauden aikoina edellyttää. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä annettava erityinen tuki, silloin kun lapsi ei ole lasten

Kuvio 1. Lastensuojelunlain mukaiset lastensuojelun perustehtävät kunnassa

⁵ LsL 417/2007, 12 §

suojelun asiakkaana. Lisäksi lastensuojelun on oltava laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen

Lastensuojelulain uudistus korostaa kunnan ja kunnan eri toimialojen yhteistä vastuuta sekä rakenteellisen että yksilökohtaisen lastensuojelun toteuttamisesta. Rakenteellinen näkökulma tarkoittaa kunnassa asuvien lasten ja nuorten kasvuolojen kehittämistä sekä ongelmien ehkäisemistä ja vähentämistä. Keskeisimmät kunnan käytössä olevat keinot kasvuoloihin vaikuttamisessa ovat yhdyskuntasuunnittelu sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Lapsen, nuoren ja perheiden arjen näkökulman huomioon ottamisella yhdyskuntasuunnittelussa, mukaan lukien liikenne-, leikkialue-, piha- ja rakennussuunnittelu, on mahdollista luoda toimivia, turvallisia, virikkeellisiä ja viihtyisiä kasvuympäristöjä.

Lapsiperheiden palveluista huolehtiminen on kenties tärkein paikallisen lapsipolitiikan ja samalla ehkäisevän lastensuojelun väline, jonka vaikutukset ovat laaja-alaisia ja kauaskantoisia. Rakenteellinen näkökulma liittyy näiden palveluiden universaaliin periaatteeseen, jonka mukaan palvelut ovat tarkoitettu koko väestölle. Päivähoito ja koulu muodostavat keskeisiä huolenpidon, kasvun ja oppimisen yhteisöjä. Vapaa-ajan toiminnot liikunta-, nuorisotyö- ja kulttuuripalveluineen ovat tärkeitä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistumisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tukevat lapsen, nuoren ja perheen arkea. Ne vastaavat laajasti perheiden hyvinvoinnin tarpeisiin ja estävät ongelmien syntymistä ja pahenemista. Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen riittävyys ja toimivuus ovat perustellusti avainasemassa. Palveluiden turvaaminen taloudellisesti vaikeinakin aikoina tulisi nähdä sosiaalisena investointina, joka tukee perheiden hyvinvointia ja selviytymistä, vahvistaa kunnan sosiaalista eheyttä ja vähentää sosiaalisten ongelmien inhimillisiä ja yhteiskunnallisia kustannuksia.

Edellä kuvattu lastensuojelun perustehtävän laajuus haastaa kunnan eri toimialat yhteistyöhön lastensuojelun toteuttamisessa. Myös lastensuojelun suunnitelman laadinta, siitä päättäminen ja sen toteuttaminen ovat kunnan eri toimijoiden yhteisellä vastuulla. Suunnitelma suuntaa vastuun- ja työnjakoa toiminnan eri tasoilla seuraavasti⁶:

- 1) *Lapsi- ja perhepolitiikan tasolla* päättäjät määrittelevät kunnan lapsi- ja lastensuojelupolitiikan strategiset linjaukset ja keskeisen sisällön sekä varaavat toiminnan ja sen kehittämisen edellyttämät voimavarat.
- 2) *Palvelujärjestelmän tasolla* palveluista vastaavat johtajat varmistavat lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti kehittyvät palvelut ja palvelujen toimivuuden sekä huolehtivat riittävästä asiakastyön tukijärjestelmästä.
- 3) *Asiakkaiden ja asiakastyön tasolla* suunnitelma tukee käytännön asiakastyötä niin, että jokaisen lapsen palveluprosessia voidaan toteuttaa lapsen näkökulmasta ja hänen asiakassuunnitelmassaan määritellyllä tavalla.

Lastensuojelun suunnitelma on sekä strateginen että konkreettinen toimintaohjelma, jonka kunnanvaltuusto hyväksyy neljäksi vuodeksi kerrallaan. Toimeenpanon ja resurssien osalta suunnitelma tarkistetaan vuosittain kunnan talousarvioprosessin yhteydessä.

Lastensuojelun suunnitelman sisältö jäsenettiin Oulun seudun valmisteluprosessissa kaksitasoisesti liitteessä olevassa taulukossa 1 (Liite 1, Taulukko 1). Seututaso kuvaa kaikille kunnille yhteisiä suunnitelman sisältöjä ja kuntataso kuntakohtaisia sisältöjä. Yhteisellä jäsennostavalla oli ja on jatkossa tiettyjä etuja: 1) Lastensuojelun samansisältöinen ja kokonaisvaltainen hahmottaminen lisää kunnissa tietoisuutta lastensuojelun tehtävistä ja vaatimuksista. 2) Lastensuojelun nykytilanteen ja kehittämistarpeiden vertailut seudun kuntien välillä on mahdollista tehdä yhteismitallisin perustein erityisesti seuranta- ja arviointijärjestelmän kehittämisen myötä.

⁶ Ks Rousu, S 2008 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 1. Suunnitelman valmistelu

1.3 Suunnitelman aineistot ja valmisteluprosessi

Ajan tasalla oleva ja kehitystä ennakoiva tieto nousee entistä korostuneempaan asemaan lastensuojelun toteuttamisessa. Tämä on tulkittavissa myös uudessa laissa ilmaistuista vaatimuksista lastensuojelun suunnitelman perustana olevasta tiedosta. Suunnitelman on sisällettävä suunnittelukaudelta tiedot:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta,
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista,
- 3) lastensuojelun tarpeesta kunnassa,
- 4) lastensuojeluun varattavista voimavaroista,
- 5) lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä,
- 6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
- 7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta⁷.

Lastensuojelun suunnitelman tiedon tarpeet kohdistuvat karkeasti jaoteltuna kolmeen alueeseen: 1) lasten ja nuorten hyvinvoinnin sisältöön sekä niihin tekijöihin kasvu- ja elinolosuhteissa, joiden arvioidaan tukevan tai estävän hyvinvoinnin toteutumista, 2) lastensuojelun tarpeeseen ja siihen vastaavien palveluiden ja resurssien suhteeseen sekä 3) lastensuojelun kokonaisarviointiin. Ideaalitulanteessa kaikkiin tiedon tarpeisiin vastataan ja eri tiedon lähteet eli tilastoista, asiakastietojärjestelmistä, palvelujen tuottajilta sekä lapsilta, nuorilta ja lapsiperheiltä kerätyt ja analysoidut tiedot ovat mukana. Näin olisi muodostettavissa kokonaiskäsitelmä lastensuojelun toimintaympäristöstä, lastensuojelun tarvetta aiheuttavista tekijöistä sekä toiminnan kehittämisen suunnasta.

Kuviossa 2 on esitetty, millä aineistoilla tässä lastensuojelun suunnitelmassa tiedon tarpeisiin vastattiin. Suunnitelman tiedon lähteet on kuvattu harmaalla. Valmistelu perustui seuraaviin aineistoihin (Kuvio 2):

- 1) Tilastollinen aineisto, joka sisältää keskeisiä demografisia ja sosio-ekonomisia tekijöitä sekä lastensuojelun tarvetta kuvaavia indikaattoritietoja.⁸
- 2) Kuntakohtaisten fokusryhmäkeskustelujen aineistot:
 - Ensimmäisen keskustelun teemoina olivat: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan arviointi ja tulevan kehityksen ennakointi kerätyn tilastoaineiston valossa sekä Lasten ja nuorten kasvuympäristö kunnassa⁹
 - Toisen keskustelun teemana oli Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut kunnassa¹⁰. Keskustelua pohjustavina aineistoina olivat
- 3) Kuntakohtaiset palvelukartoitukset¹¹

Lastensuojelun suunnitelmassa käytetyt aineistot syntyivät pääosin yhteistyössä kuntien yhdyshenkilöiden ja poikkihallinnollisten työryhmien sekä suunnitelman valmistelijoiden kanssa. Kuntien yhdyshenkilöt vastasivat palvelukartoituksen ja strategiaesitysten valmistelusta. Aineistojen keruun jäsenyyksistä, tilastollisen aineiston kokoamisesta sekä aineistojen analysoinnista ja suunnitelmien kirjoittamisesta vastasivat sosiaalityön kehittämispäällikkö ja tutkijat. Seudullinen ja kuntakohtainen valmisteluprosessi limittyi toisiinsa vaihteittain etenevässä työskentelyssä. Yhdyshenkilöiden työkokoukset (5) mahdollistivat asiantuntevan vuorovaikutuksen kuntien lastensuojelun ammattilaisten kesken ja rikastivat ymmärrystä lastensuojelun suunnitelman tavoitteista ja sisällöistä. Lastensuojelun strategisten sisältöalueiden määrittelyä käsittelevään työkokoukseen osallistuivat myös sosiaali- ja terveys-/perusturvajohtajat. Kuntien yhdyshenkilöiden valmistelun tu-

⁷ LsL 12 §

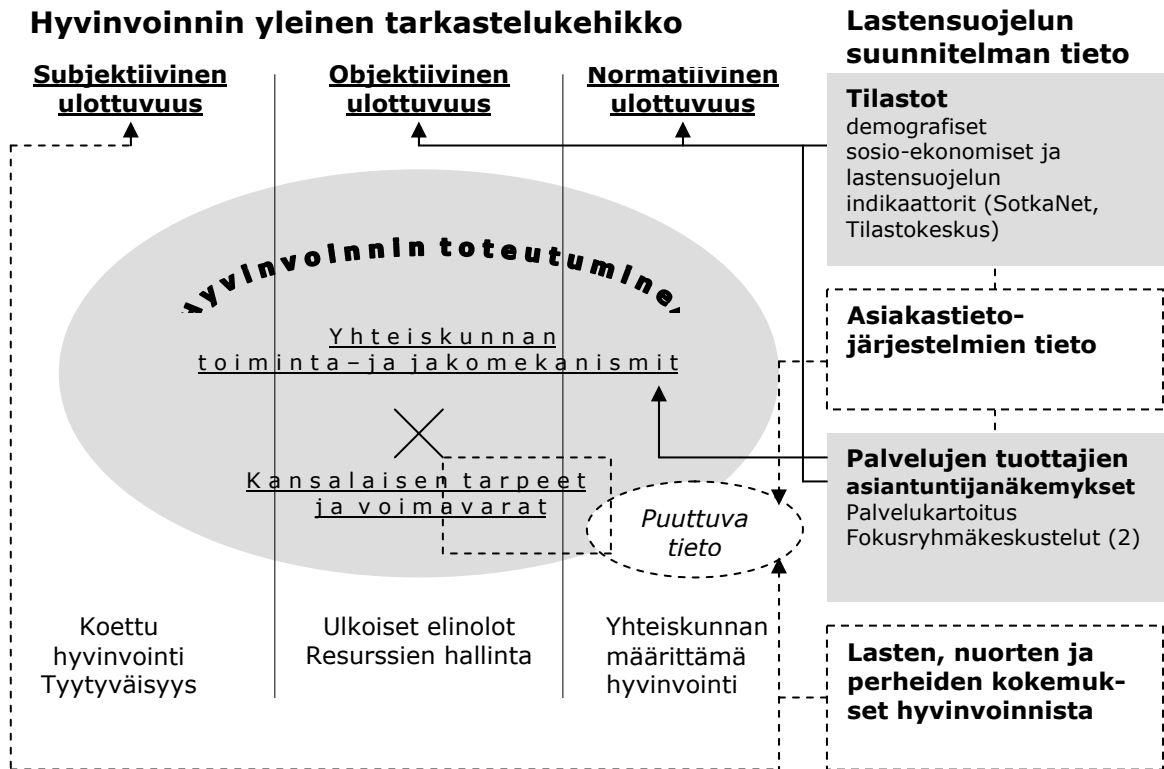
⁸ SotkaNet, Tilastokeskus. Valitut indikaattorit ja niiden sisältämän tiedon analysointi esitellään luvussa 2.

⁹ Ks Fokusryhmäkeskustelu 1 Teemarunko (Liite 2)

¹⁰ Ks Fokusryhmäkeskustelu 2 Teemarunko (Liite 3)

¹¹ Ks Palvelukartoituksen runko (Liite 4)

kena toimineilla poikkihallinnollisilla työryhmillä¹² oli tärkeä rooli kunnan sisäisessä keskustelussa. Kunnasta riippuen ryhmät kokoontuivat kahdesta neljään kertaan tuottaen asiantuntijatietoa kunnan lastensuojelun tarpeista, nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Kuvio 2. Hyvinvoinnin tarkastelukehikko ja lastensuojelun suunnitelman tieto (Lähde: Kurkinen, J & Vuorijärvi, P & Kinnunen, P 2008; sovellettu lastensuojelun suunnitelmassa tarvittavan tiedon tarkasteluun)

Suunnitelman valmistelua ei ollut aikataulusta johtuen mahdollista toteuttaa tiedontuotannon osalta ihanteellisella tavalla, josta kuvion 2 viittaus *puuttuvaan tietoon* kertoo. Jatkossa on välttämätöntä saada tietoa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista, omista voimavaroista ja sosiaalisen tuen tarpeista sekä palvelujen toimivuudesta heidän itsensä kokemana. Tiedon keruu tulisi toteuttaa säännöllisin väliajoin tehtävällä tutkimuksella. Asiakastietojärjestelmien sisältämän tiedon systemaattinen tutkimuksellinen hyödyntäminen on myös tärkeää ottaa lähiajan tavoitteeksi. Asiakastyöstä kertyvän tiedon hyödyntäminen mahdollistaisi huomion kiinnittämisen yksittäistapauksista yleisemmälle tasolle, kuten lastensuojelua aiheuttavien tekijöiden muutoksiin ja asiakastyön vaikutusten arviointiin.

¹² Pääsääntöisesti kunnan poikkihallinnollisissa työryhmissä olivat edustettuina varhaiskasvatus, opetustoimi (erityisesti oppilashuolto), vapaa-ajan toiminta (nuorisotyö ja liikunta), terveystoimesta lastenneuvola ja koulu-terveydenhuolto sekä lastensuojelun sosiaalityö. Muutamaa kuntaa lukuun ottamatta sosiaali- ja terveys-/perusturvaohjaukset osallistuivat työryhmien työskentelyyn. Joidenkin kuntien työryhmissä oli mukana myös seurakunnan ja poliisitoimen edustajat.

2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI JA KASVUYMPÄRISTÖ: NYKYTILANTEEN JA MUUTOKSEN ARVIOINTIA TILASTOJEN VALOSSA

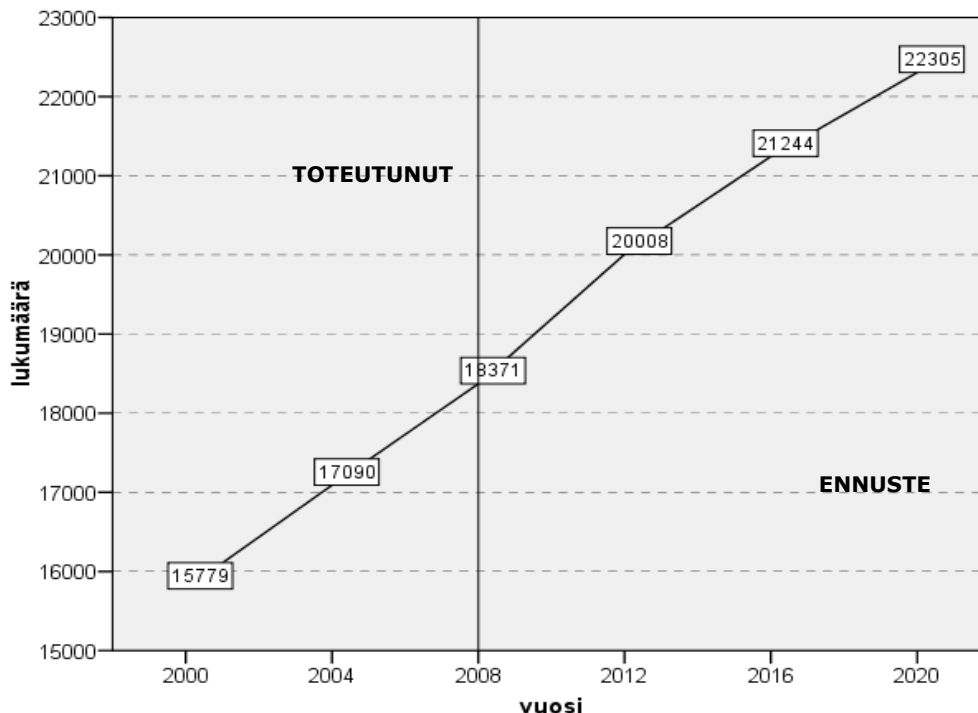
2.1 Tarkastelukehys

Tilastot edustavat yhtä näkökulmaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tarkastelussa. Tilastollisen tiedon avulla voidaan kuvata väestön hyvinvointiin välillisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten väestökehitystä, työttömyyttä, toimeentuloa, asumistasoa, sairauksia ja erilaisia ongelmatilanteita, jotka kasautuessaan mahdollisesti aiheuttavat riskejä hyvinvoinnin toetutumiselle. Tässä suunnitelmassa käytetyt hyvinvointia tai sen vajeita kuvaavat indikaattorit¹³ on esitelty liitteinä olevissa taulukoissa (Liitteet 6 ja 7, taulukot 3 ja 4). Luvussa 2.2 kuvataan kunnan väestökehitystä ja sosio-ekonomisia piirteitä tilastoaineiston ja siitä tehtyjen paikallisten tulkintojen¹⁴ pohjalta. Kunnan luonnehdinta lasten ja nuorten kasvuympäristönä perustuu paikallisten asiantuntijoiden käsityksiin. Luvussa 2.3 on tarkasteltu lastensuojelun tarvetta valittujen indikaattoreiden pohjalta. Kuvaa on täydennetty fokusryhmäkeskustelun aineistolla. Kehityksen suuntaa arvioivat johtopäätökset on koottu lukuun 2.4.

2.2. Hyvinvointi ja kasvuolosuhteet tilastojen ja paikallisten tulkintojen valossa: Väestökehitys, sosioekonomiset piirteet ja kasvuympäristö

Väestökehitys

Haukiputaan väestö on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden ajan tasaisen voimakkaasti. Vuonna 2000 Haukiputaan väkiluku oli 15779 ja vuonna 2008 18371 (Kuvio 3).

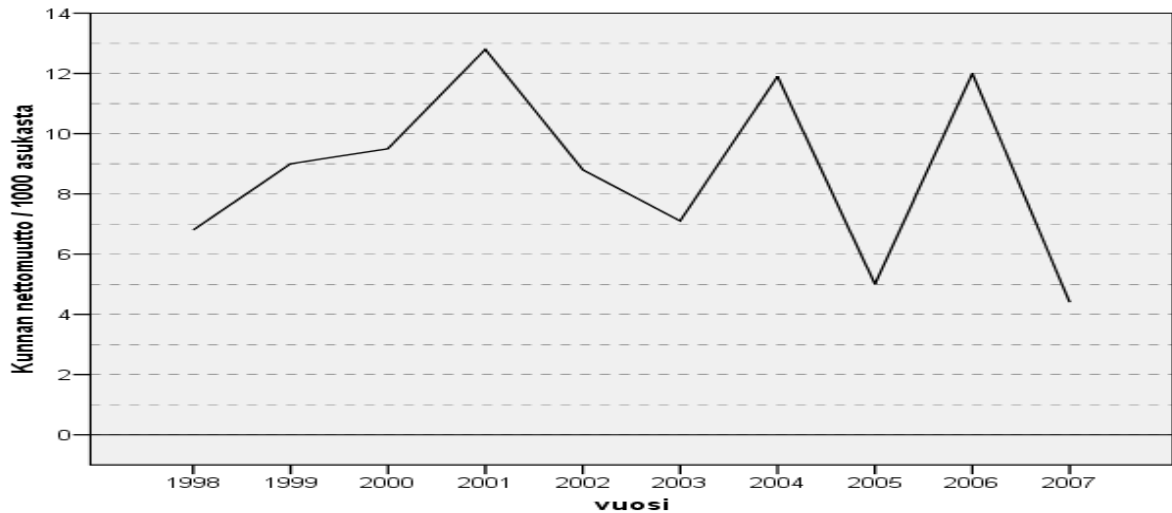

Kuvio 3. Haukiputaan kunnan kokonaisväestömäärän kehitys vuosina 2000 - 2008 sekä ennusteet vuosille 2012, 2016 ja 2020 (SOTKANet, Tilastokeskus)

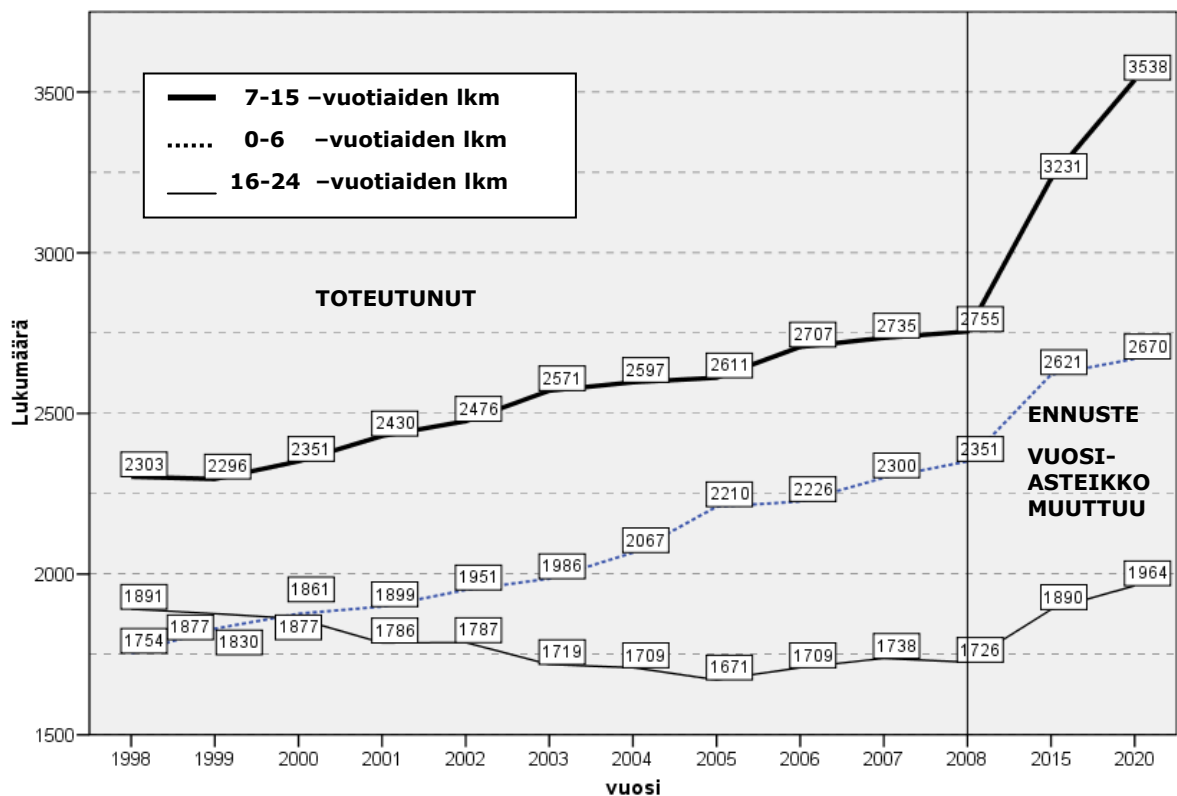
¹³ Ks. Liite 5, Taulukko 2 Luettelo käytetyistä indikaattoreista. Lähteinä on käytetty SOTKANetin ja Tilastokeskuksen tilastoja.

¹⁴ Tekstissä käytetty ilmaisu "paikallinen tulkinta" viittaa kunnan fokusryhmäkeskusteluihin (1 ja 2).

Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan väestökasvu jatkuu yhtä voimakkaana ainakin vuoteen 2020 saakka. Haukiputaan väkiluvun kasvu selittyy pääosin pitkään jatkuneella kuntaan suuntautuneella muutolla. Kunnan nettomuutto (Kuvio 4) on pysynyt selkeän positiivisena viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuodesta 2001 alkaen on havaittavissa nettomuuton keskimääräistä alenemista. Alimmillaan nettomuutto oli vuonna 2007, jolloin se laski tasolle 4,4 kuntaan muuttanutta 1000 asukasta kohden.

Kuvio 4. Haukiputaan kunnan nettomuutto tuhatta asukasta kohden vuosina 1998 – 2007 (SOTKANet)

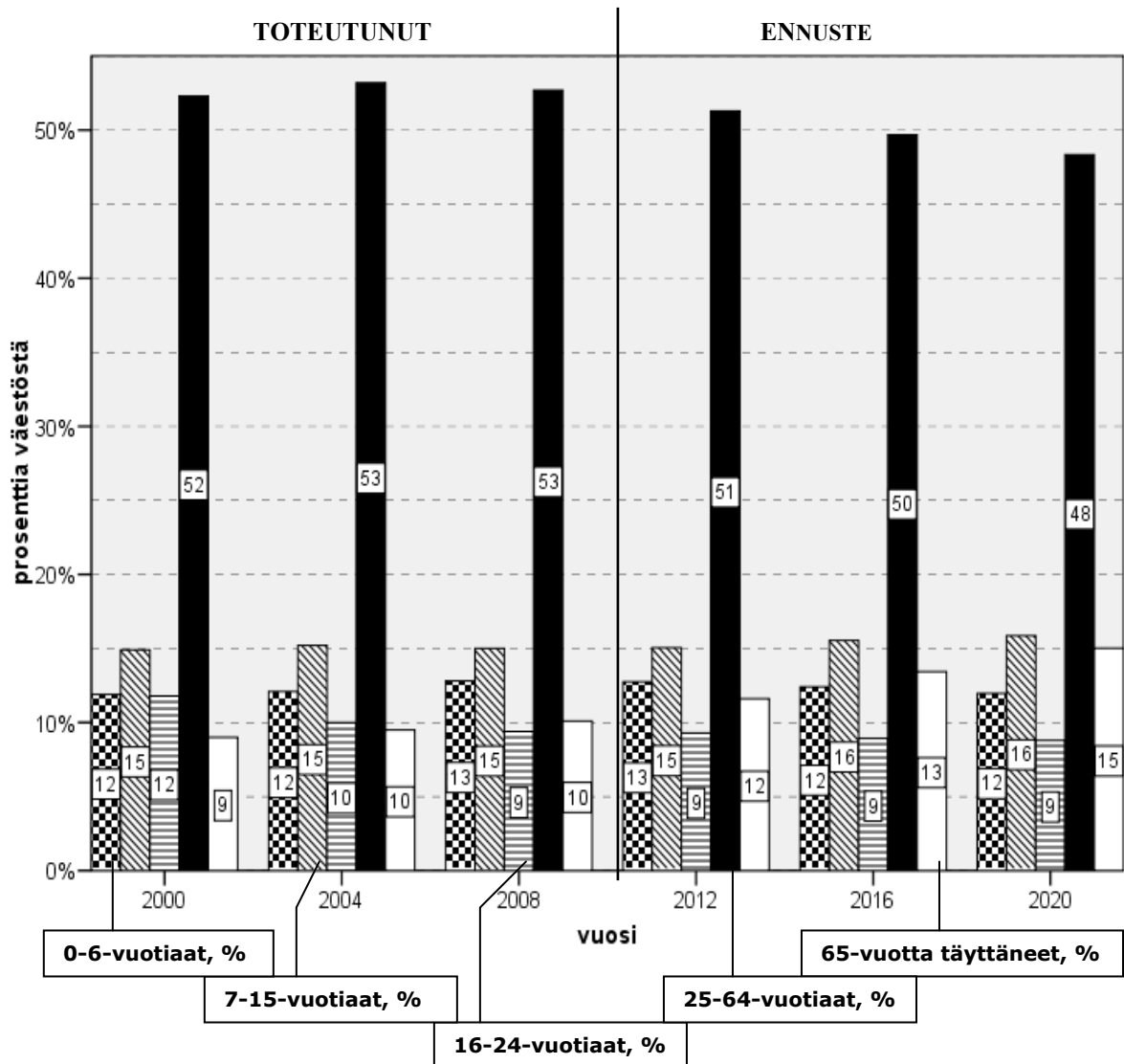

Kuvio 5. Haukiputaan kunnan lasten ja nuorten ikäryhmien määrällinen kehitys vuosina 1998 - 2008 sekä ennusteet vuosille 2015 ja 2020 (SOTKANet ja Tilastokeskus)

Kuviossa 5 tarkastellaan Haukiputaan lasten ja nuorten eri ikäryhmien määrällistä kehitystä vuodesta 1998 vuoteen 2008 sekä ennusteita vuoteen 2020 saakka. Määrällisesti suurimman haasteen tulevaisuudessa Haukiputaan lasten ja nuorten palvelujärjestelmälle tulevat muodostamaan 7-15 -vuotiaat, joiden määrä kasvaa noin 800:lla vuoden 2008 2755:sta henkilöstä 3538:een vuoteen 2020 mennessä. 0-6-vuotiaiden määrä tulee seuraavan kymmenen vuoden aikana myös kasvamaan, mutta lukumääräisesti paljon vähemmän, noin 300:lla. Nuorten 16-24 -vuotiaiden osalta kasvu jää vastaavana aikana noin 200 henkilöön.

Haukiputaan väestörakennetta kuvaava erityispiirre, alle 16 -vuotiaiden ikäryhmien korkea osuus (Kuvio 6) ja voimakkaasti kasvava lukumäärä (Kuvio 5), on leimallinen lähes kaikkien Oulun seudun kuntien väestöprofiileille. Uusimman väestötiedon (2008) mukaan alle 16 -vuotiaita on 28 %:a Haukiputaan väestöstä, mikä on suunnilleen sama osuus kuin Oulun seudulla keskimäärin. Alle 16-vuotiaiden ikäryhmien osalta Haukiputaan väestörakenne on pysynyt melkein samana ajanjaksolla 2000 - 2008 ja ennusteiden mukaan säilyy lähes muuttumattomana vuoteen 2020 saakka. Ainoa muutos on nähtävissä vuonna 2016 yhden prosenttiyksikön siirtymisenä 0-6 ikäluokasta 7-15-vuotiaisiin. (Kuvio 6.)

Nuorten 16-24 -vuotiaiden suhteellinen osuus väestöstä on laskenut kolme prosenttia vuosina 2000 - 2008, mutta kehityksen ennustetaan pysähtyvän nykyiselle tasolle vuoteen 2020 mennessä (Kuvio 4). 16-24 -vuotiaiden kohdalla näkyy ikävaiheeseen liittyvää

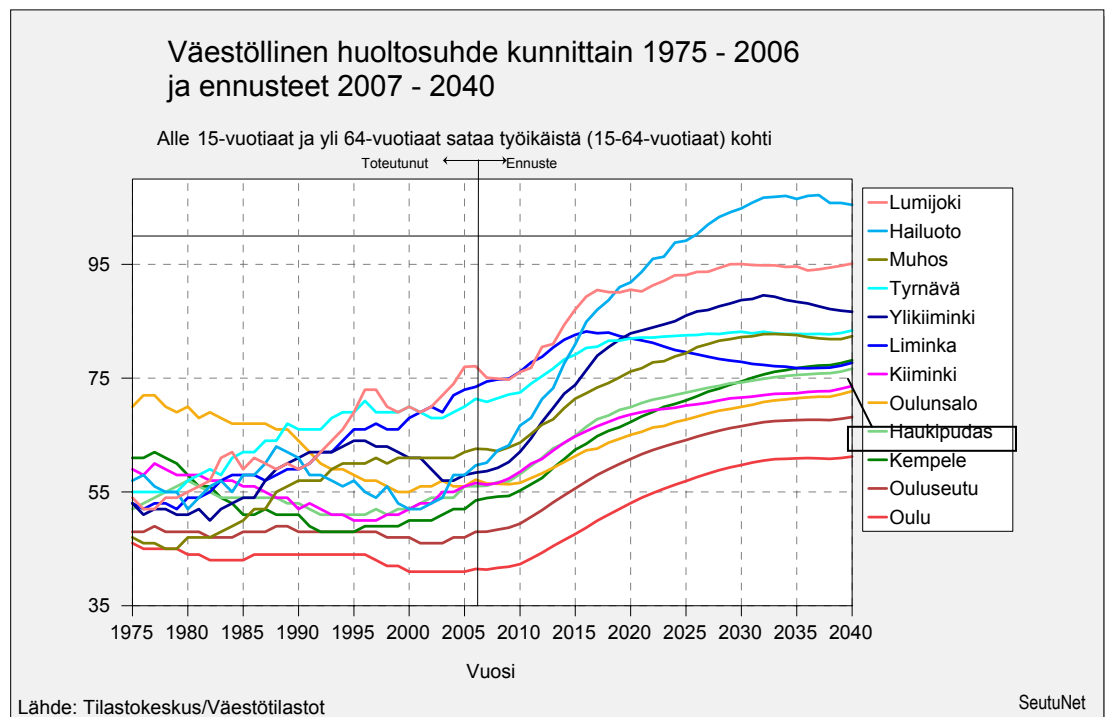

Kuvio 6. Haukiputaan kunnan väestön ikäryhmien suhteelliset osuudet vuosina 2000 - 2008 sekä ennusteet vuosille 2012, 2016 ja 2020 (SOTKANet ja Tilastokeskus)

siirtymistä opiskelupaikkakunnille. Haukiputaalla 16-24 -vuotiaiden suhteellinen osuus väestöstä oli 9 % vuonna 2008, mikä oli keskimääräistä pienempi kuin muissa Oulun seudun kunnissa. Suurin 16-24 -vuotiaiden suhteellinen osuus (15,3 %) oli seudun koulutuksellisessa keskuksessa Oulussa. Haukiputaan perheistä 52 %:a on lapsiperheitä, mikä edustaa Oulun seudun keskitasoa. Lapsiperheistä on yksinhuoltajia 14 %:a, mikä on suhteellisesti enemmän kuin useimmissa vertailukunnissa (Liite 6, Taulukko 3).

Haukiputaalla oli 65 vuotta täyttäneitä 10,1 %:a koko väestöstä vuonna 2008, mikä suhdelu on Oulun seudun kuntien keskitasoa. Tämän ikäryhmän suhteellinen osuus tulee kasvamaan 15 %:iin vuoteen 2020 mennessä. Samanaikaisesti 25-64 -vuotiaiden osuus laskee viidellä prosentilla eli 48 %:iin (Kuvio 6).

Aiemmin tarkastellussa tilastokeskuksen väestöennusteessa (Kuvio 3) Haukipudas jatkaa voimakasta kasvuaan vuosina 2000 - 2020. Vuodesta 1980 lähtien Haukiputaan väestöllinen huoltosuhde¹⁵ on keventynyt vuoteen 1995 saakka (Kuvio 7). Oulun seudun kuntiin verrattuna se on ollut kevyempi vuodesta 1995 vuoteen 2006 saakka ja suhteellinen kehitys jatkunee vuoteen 2040. Väestöllinen huoltosuhde tulee jatkossa muuttumaan yleisen kehityksen mukaisesti raskaammaksi, mikä näkyy myös Haukiputaan kohdalla. Vuonna 2008 Haukiputaan väestöllinen huoltosuhde on 57, vuonna 2015 ennusteen mukaan se on noin 65 ja vuonna 2020 noin 73 (Kuvio 7).

Kuvio 7. Oulun seudun kuntien väestöllisen (demografisen) huoltosuhteen kehitys vuosina 1975 - 2006 ja ennusteet vuoteen 2040 (Tilastokeskus, Seutunet).

Paikallisen tulkin mukaan kunnan toiminnassa väestömäärän kasvun ennakkoinnissa ja kasvaviin palvelutarpeisiin vastaamisessa on kehittämistä. Voimakkaasti kasvavan lapsiväestön tarpeisiin rakennetut tai saneeratut päiväkodit ja koulut eivät tunnu riittävän,

¹⁵ Väestöllisellä (demografisella) huoltosuhteella tarkoitetaan alle 15-vuotiaiden ja 65 -vuotta täyttäneiden määrää sataa 15-64 -vuotiasta kohden.

vaan ovat jatkuvasti ylikuormitettuja. Kuntasuunnittelussa tulisi entistä enemmän painottaa esimerkiksi kaavoitusratkaisujen tuottamien palvelutarpeiden ennakointia.

Sosio-ekonomiset piirteet

Tilastollisten tietojen kuvaustapa

Väestön sosio-ekonomisten piirteiden tilastolliseen tarkasteluun valittiin keskeisiä lasten ja nuorten hyvinvointia, palvelujen käyttöä ja lastensuojelun tarvetta kuvaavia indikaattoreita (Liite 5, Taulukko 2). Näitä indikaattoreita tarkasteltiin aikasarjoina pääsääntöisesti vuodesta 1997 vuoteen 2007. Yksittäisiä indikaattoreita kuvaavat aikasarjat esitetään liitteinä olevissa taulukoissa (Liitteet 6 ja 7, Taulukot 3 ja 4). Aikasarjat kuvaavat tapahtunutta muutosta yksittäisten indikaattorien tasolla. Ne antavat sinällään tärkeää tietoa lastensuojelun suunnitelman pohjaksi, mutta niiden varassa sosio-ekonomisten piirteiden kuvaaminen olisi jäänyt hajanaiseksi. Kunnan väestön hyvinvoinnista haluttiin kuitenkin saada kokonaisempi kuva kuin yksittäisen indikaattorin tarkastelun kautta on mahdollista. Siksi tilastollisen tiedon kuvaustavaksi valittiin aikasarjojen lisäksi monimuuttujakorrespondenssianalyysi¹⁶.

Seuraavissa alaluvuissa on tiivistetty keskeisten indikaattoreiden sisältämä tieto poikkeileikkauksena vuoden 2007 tilanteesta. Tämä on tehty muodostamalla useista eri indikaattoreista monimuuttujakorrespondenssianalyysi yhdessä kuntia nimeävän muuttujan kanssa. Analyysi tuottaa kuvion, jossa kunnat ryhmittyvät keskenään sijoittumalla kuvion eri kohtiin valittujen muuttujien suhteen. Analyysiä varten indikaattorit on luokiteltu viisiportaisesti, arvon yksi (1) tarkoittaessa alhaista, arvon kolme (3) keskisuurta ja arvon viisi (5) korkeaa tasoa Oulun seudun kuntien välisessä vertailussa. Luokitteluasteikot on esitetty kunkin kuvion oikeassa reunassa. Esimerkki luokittelusta on esitetty taulukossa 2. Huomionarvoista luokkien määräämisessä on niiden asettaminen tasavälisiksi tai ainakin ehdottomasti symmetrisiksi keskikohtansa (3) mukaan. Tästä johtuen muodostuneissa luokissa ei ole yhtä paljon tapauksia/kuntia, mutta luokkien yhteys käytännön ilmiöihin pysyy todellisena.

Monimuuttujakorrespondenssianalyysin kuvasta on erikseen tehty tulkinta ryhmittelystä piirtämällä katkoviivalla samankaltaisia kuntia sisäänsä sulkevia ympyröitä. Ympyrä on voitu piirtää kuvaamaan myös yhtä ainoaa kuntaa. Ympyröihin viittaavassa selitteessä kuvataan sanallisesti kuntaryhmän ominaisuuksia. Tilanahtauden vuoksi jokaiseen ympyrään ei ole kuitenkaan voitu yhdistää omaa selitettä, vaan lukija voi ymmärtää ympyrän sisältämän tulkinnan tarkastelemalla sitä, mitkä valittujen indikaattoreiden symbolit ovat lähinnä tarkasteltavia kuntia. Käytettyjen indikaattoreiden valintaan on vaikuttanut SOTKANet:istä saatavien tietojen kattavuus (vältetty puuttuvia tietoja), niiden relevanssi lastensuojelun suunnitelmalle sekä kyky tuottaa käyttökelpoisia erotteluja / ryhmittelyjä kuntien kesken.

Kunnan kustantamassa päivähoidossa olevat 1-6 -vuotiaat¹⁷ ja ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat¹⁸ vuonna 2007 (2008)

Kunnan kustantamassa päivähoidossa olevien 1-6 -vuotiaiden lasten osuus Haukiputaalla on keskisuurta (Taulukko 5) ja ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuus on melko alhainen. Vuonna 2007 ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntien suhteellinen osuus kaikista lapsiasuntokunnista oli Haukiputaalla 30,1 %:a Oulun seudun kuntien keskiarvon ollessa 34 %:a (Liite 6, Taulukko 3). Liitteen taulukosta 3 ilmenee, että lapsiperheiden ahtaasti asuminen on vähentynyt vuodesta 1997 niin Haukiputaalla kuin koko Oulun seudulla.

¹⁶ Analyysi on tehty Statistical Package for Social Sciences (SPSS) –ohjelmalla, versiolla 15.0.

¹⁷ Indikaattori kertoo kunnan kustantamassa päivähoidossa olevien 1-6 -vuotiaiden osuuden koko ikäryhmästä. Luvussa on mukana kuntien yksityisiltä ostamassa päivähoitopalvelussa olevat lapset, mutta ei muussa yksityisessä päivähoidossa olevat lapset kuten esimerkiksi yksityisen hoidon tukea saavat. (SOTKANet)

¹⁸ Indikaattori ilmaisee ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuuden prosentteina kaikista lapsiasuntokunnista. Lapsiasuntokunta on asuntokunta, jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö. Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun. (SOTKANet.)

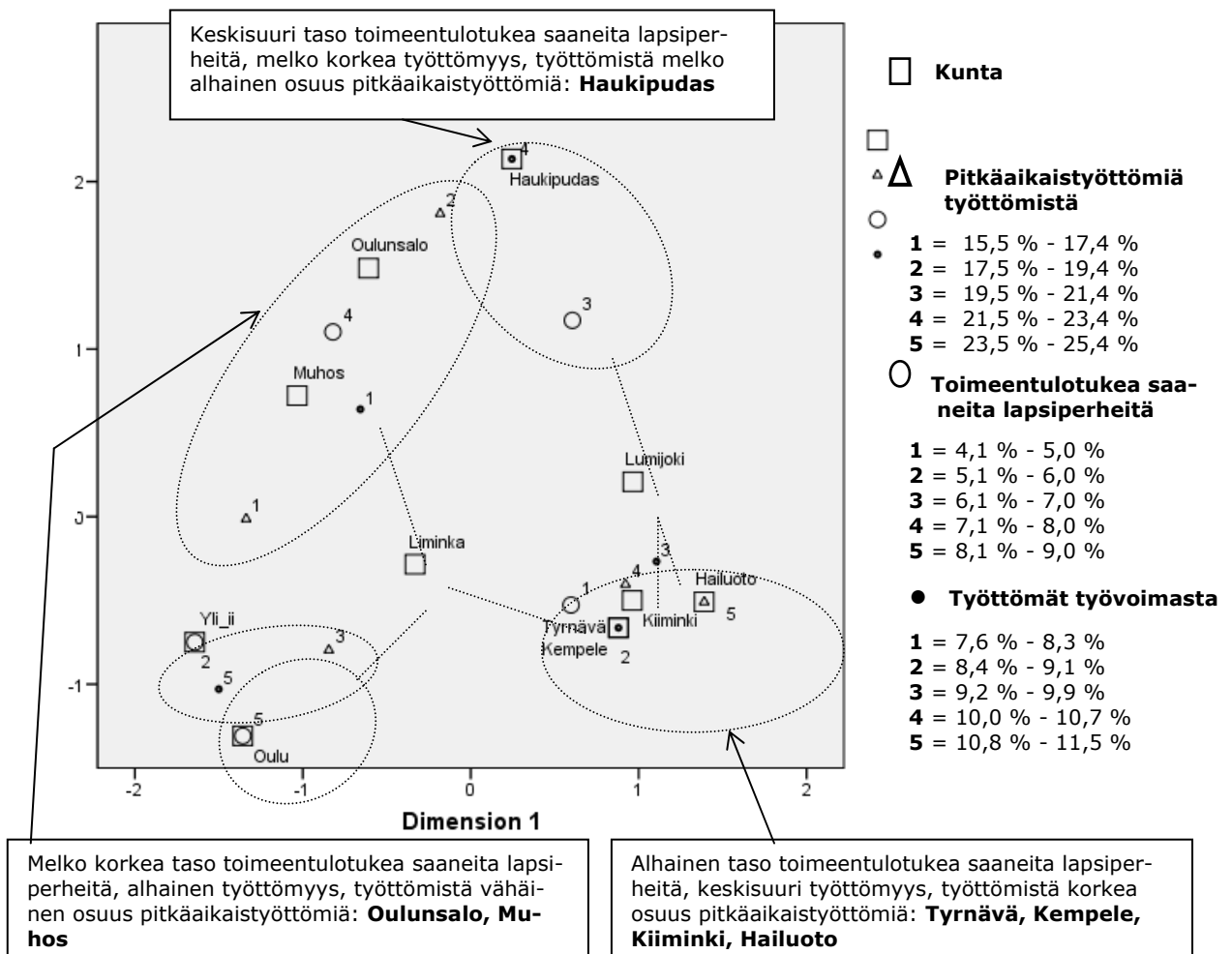
Kuitenkin edelleen noin kolmannes lapsiasutokunnista asuu virallisen tilastoluokituksen mukaan ahtaasti.

Taulukko 5. Esimerkki indikaattorin luokittelusta Oulun seudun kuntien arvojen vaihteluvälän mukaan

Kunnan kustantamassa päivähoitossa olevat 1-6 -vuotiaat, %:a vastaavan ikäisistä		
<u>Tasoluokka</u>	<u>Tasoluokan rajat</u>	<u>Luokkaan sijoittuvat kunnat</u>
alhainen (1)	27,6 % - 35,6 %	Lumijoki, Tyrnävä, Yli-Ii
melko alhainen (2)	35,7 % - 43,7 %	Liminka, Muhos, Oulunsalo
keskisuuri (3)	43,8 % - 51,8 %	Haukipudas , Kempele, Kiiminki
melko korkea (4)	51,9 % - 59,9 %	Oulu
korkea (5)	60,0 % - 68,0 %	Hailuoto

Työttömyys, lapsiperheiden pienituloisuusaste¹⁹ ja toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden²⁰ osuus vuonna 2007

Kuviossa 8 on vertailtu vuoden 2007 tilastotietojen perusteella Oulun seudun kuntien työttömyystasoa, pitkäaikaistyöttömien suhteellista osuutta työttömistä sekä toimeentu-

Kuvio 8. Oulun seudun kuntien sijoittuminen suhteessa vuoden 2007 työttömyystasoon sekä pitkäaikaistyöttömyyden ja toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuuteen (SOTKANet)

¹⁹ Lapsiperheiden pienituloisuusastetta kuvaava indikaattori ilmaisee pienituloisiin asutokuntiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden prosentuaalisen osuuden kaikista alueen alla 18-vuotiaista. Pienituloisuus: ekvivalentit (aikuisien ja lasten lukumäärä huomioidaan kertoimilla) tulot ovat alle 60 %:a vastaavista kotitalouksien tulojen mediaanisesta keskiarvosta, tulon siirrot huomioiden. (SOTKANet.)

²⁰ Indikaattori ilmaisee kalenterivuoden aikana toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Tietosuojan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkaista. (SOTKANet)

lotukea saaneiden lapsiperheiden suhteellista osuutta kunnan lapsiperheistä. Korrespondenssianalyysin tuottamaa kuvaa tulkitaan etsimällä kutakin kuntaa lähinnä olevat luokitte-
teluarvot. Haukipudasta kuvaavan neliön sisälle on sijoittunut musta pallo, jossa on numerotunniste 4. Tämä osoittaa, että Haukiputaan työttömyys on melko korkealla tasolla (10,0 - 10,7 %). Kuntaneliötä lähinnä on pitkäaikaistyöttömien osuutta työttömistä kuvaava kolmio, jossa on numerotunniste 2. Tämä ilmaisee haukiputaalaisista työttömistä 17,5 % - 19,4 %:n olleen pitkäaikaistyöttömiä, mikä on toiseksi alhaisin tasoluokka Oulun seudun kuntien vertailussa. Lähimmässä pallossa on taas numero 3, jonka mukaan kunnan toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on seudun keskitasoa (6,1 % - 7,0 %).

Lapsiperheiden pienituloisuusaste on Haukiputaalla 15 %:a, mikä on lähes sama kuin Oulun seudun kuntien mediaaninen keskiarvo (14,9 %). Haukiputaalla lapsiperheiden pienituloisuusaste oli vuonna 1997 6,5 %:a ja vuonna 2007 15,0 %:a. Samalla aikavälillä toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on Haukiputaalla laskenut 13,1 %:sta 6,6 %:iin. (Liite 6, Taulukko 3.)

Lapsiperheiden pienituloisuutta voidaan pitää merkittävänä riskitekijänä hyvinvoinnin ja lastensuojelun kannalta. Lapsiperheiden pienituloisuus tarkoittaa tässä käytettynä indikaattorina pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden suhteellista osuutta kunnan kaikista alle 18-vuotiaista. Kysymys ei ole siis sinänsä perheiden, vaan pienituloisissa kodeissa asuvien lasten ja nuorten suhteellisesta lukumäärästä. Lapsiperheiden pienituloisuusasteen kasvu niin Haukiputaalla kuin Oulun seudulla ja valtakunnallisesti on huomattavaa, varsinkin kun tulonsiirrot on huomioitu pienituloisuuden määrittelyssä.

Lapsiperheiden pienituloisuusaste on Oulun seudulla keskimäärin²¹ yli kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa ollen vuonna 1997 7,3 %:a ja vuonna 2007 15,6 %:a (Liite 6, Taulukko 3). Samanaikaisesti Oulun seudun kuntien lapsiperheistä toimeentulotukea on saanut jatkuvasti pienenevä osuus, eli vuonna 1997 12,5 %:a ja vuonna 2007 noin 6,1 %:a. Tästä voidaan päätellä, että pienituloisiksi määriteltyjen kotitalouksien ja/tai niissä olevien lapsien määrä ja suhteellinen osuus on kasvanut voimakkaasti, mutta toisaalta pienituloisuus on yhä harvemmin sellaista, jossa lapsiperhe on oikeutettu tai turvautuu toimeentulotukeen. Pienituloisuuden kasvuun vaikuttaa myös tuloerojen kasvu. Jos mediaanitulo valtakunnassa kasvaa, mutta tuloasteikon alapäässä olevat tulot eivät seuraa kehitystä, pienituloisuuden osuus kasvaa. Edellä sanotusta seuraa, että selittäviä tekijöitä Oulun seudun lapsiperheiden pienituloisuusasteen kasvamiseen voivat olla seuraavat:

- 1) Viimeisen kymmenen vuoden aikana (1997 - 2007) Oulun seudun lapsiperheiden tulotaso ei ole kasvanut samaa tahtia kuin mediaaninen ekvivalentti tulotaso valtakunnassa. (*Vrt. valtakunnallinen muutos*)
- 2) Pienituloiset kotitaloudet ovat Oulun seudulla synnyttäneet vuosina 1997 - 2007 enemmän lapsia kuin yli 60 %:a ekvivalentista mediaanitulosta saavat kotitaloudet.

Lapsiperheiden tilanne Haukiputaalla on taloudellisten indikaattoreiden valossa keskitasoa suhteessa Oulun seudun kuntiin. Kunnan nuorten tilannetta kuvaavien indikaattoreiden osalta tilanne on huolestuttavampi. Nuorisotyöttömyys²² oli vuonna 2008 Haukiputaalla Oulun seudun kunnista korkeimmalla tasolla (15,7 %:a). Nuorten työttömien määrä on ollut Haukiputaalla laskussa vuodesta 1997 lähtien, lukuun ottamatta vuosia 2001 - 2003. Vuonna 2008 nuorisotyöttömyys ei enää pienentynyt, vaan pysyi suunnilleen vuoden 2007 tasolla (15,6 %:a). Koulutuksen ulkopuolelle²³ jääneiden 17-24 -vuotiaiden nuorten osuus ikäryhmästä on Haukiputaalla pysynyt jokseenkin samalla tasolla vuodesta 1998 lähtien ja se oli vuonna 2007 Oulun seudun kolmanneksi korkein (11,4 %:a) (Liite 6, Taulukko 3).

²¹ Tässä kappaleessa käytössä indikaattorien Oulun seudun kuntien aritmeettiset keskiarvot, ei mediaaniset.

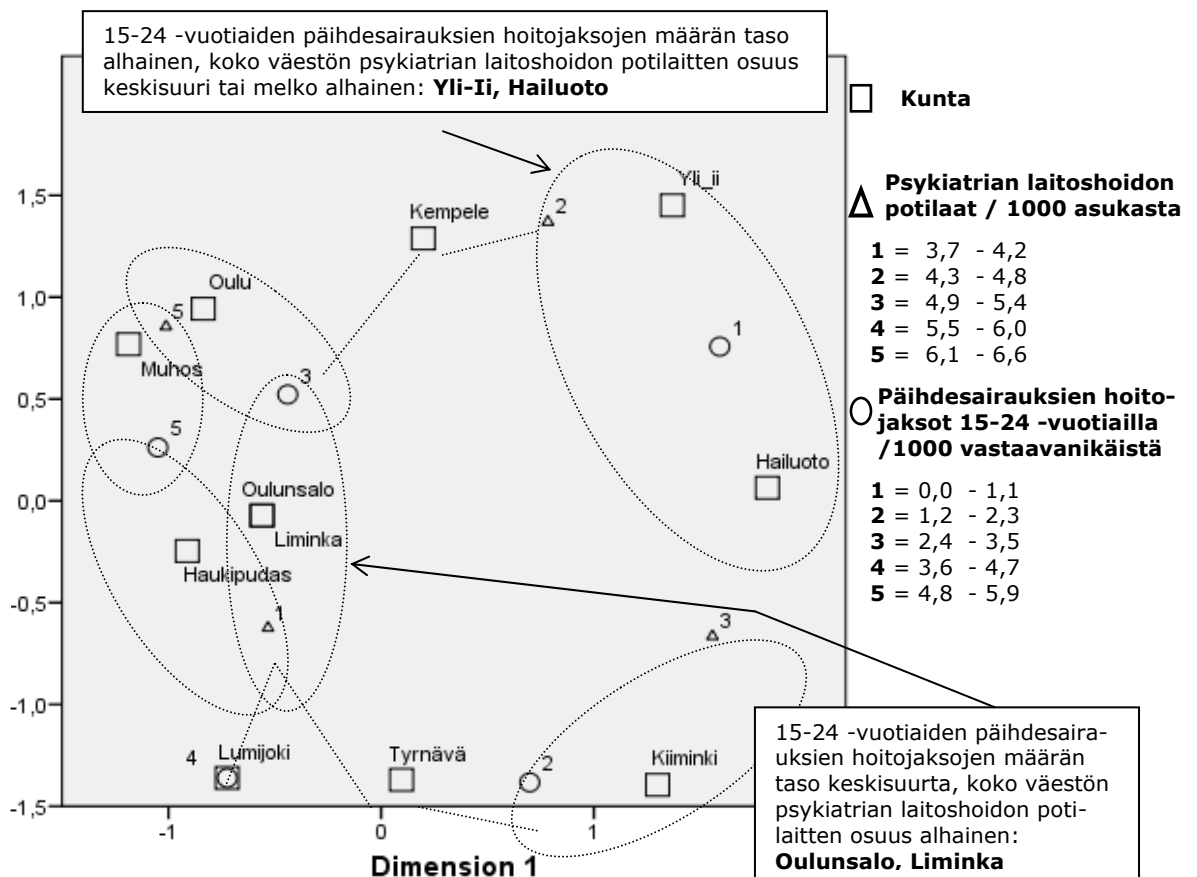
²² Indikaattori ilmaisee työttömien prosenttiosuuden 15-24 -vuotiaista, jotka ovat työmarkkinoiden käytettävissä olevaa työvoimaa. (SOTKANet)

²³ Indikaattori ilmaisee koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 -vuotiaiden suhteellisen osuuden vastaavanikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, joilla ei ole kyseisenä vuonna perusasteen jälkeistä koulutusta, eivätkä he ole opiskelijoita. (SOTKANet)

Paikallisen tulkinnan mukaan lapsiperheiden pienituloisuusasteen odotetaan Haukiputaalla edelleenkin kasvavan. Samoin myös toimeentulotukea saavien henkilöiden ja perheiden määrän odotetaan kääntyvän kasvuun taloudellisen taantuman vuoksi. Pienituloiset lapsiperheet eivät kuitenkaan ole itsestään selvästi oikeutettuja toimeentulotukeen. Pitkäaikaistyöttömien melko alhaisen osuuden nähdään johtuvan kunnassa tehdystä määrätietoista työstä. Kunnan ja työvoimatoimiston yhteistyöllä, työpajatoiminnalla ja järjestöjen aktiivisuudella on työttömyysjaksoja saatu keskeytettyä. Koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten tilanteen parantamiseen kaivataan uusia ehkäisevän työn muotoja.

Päihdesairauksien hoitajaksojen²⁴ ja psykiatristen laitoshoidojaksojen²⁵ määrä vuonna 2007

Päihteiden käytöllä on todettu olevan selkeä yhteys lastensuojelun tarpeeseen²⁶. Päihdehuollon nettokustannuksia asukasta kohden vertaillaessa Haukipudas käytti vuonna 2007 Oulun²⁷ jälkeen eniten rahaa (13,0 euroa/asukas) seudun kunnista. Haukiputaan päihdehuollon kustannukset ovat lähteneet erittäin voimakkaaseen kasvuun vuodesta 2002 al-

Kuvio 9. Oulun seudun kunnat suhteessa väestön psykiatrisen laitoshoidon asiakkuuksiin ja 15-24 -vuotiaiden päihdesairauksien hoitajaksojen määrään vuonna 2007 (SOTKANet)

²⁴ Indikaattori ilmaisee päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1000 asukasta. (SOTKANet)

²⁵ Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kaikkien psykiatrisessa sairaalassa hoidettujen potilaiden osuuden tuhatta asukasta kohti. (SOTKANet)

²⁶ Muun muassa pääkaupunkiseudulla tehdyssä selvityksessä osoitettiin, että vanhempien päihdeongelmat olivat tyypillisin alle 12-vuotiaiden lasten huostaanottoja aiheuttava tekijä. Lähde: Myllärniemi 2005: Pääkaupunkiseudun huostaanottojen kriteerit. Tiivistelmä tuloksista. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.

²⁷ Oulun päihdehuollon nettokustannukset asukasta kohden olivat v. 2007 31,9 euroa. Suurena kaupunkina Oulun päihdeongelmat ovat ainakin taloudellisilla mittareilla aivan eri luokkaa kuin Oulun seudun muiden kuntien. Jälkimmäisissä vaihteluväli oli vuonna 2007 1,0 -5,8 euroa / asukas, kun ei oteta huomioon Haukiputaan poikkeavaa arvoa 13,0 euroa / asukas.

kaen. Muiden Haukiputaan kokoluokassa olevien Oulun seudun kuntien päihdehuollon nettokustannukset olivat vuonna 2007 vaihteluvälillä 1,0 - 5,8 euroa / asukas. Haukiputaan 15-24 -vuotiaiden päihdesairauksien hoitojaksojen määrä on ollut Oulun seudun kuntien korkein tai korkeimpia vuodesta 2004 lähtien. Vuonna 2007 Haukiputaalla oli 5,9 päihdesairauksien hoitojaksoa tuhatta 15-24 -vuotiasta kohden, mikä oli seudun korkein luku. Kunnan koko väestön päihdesairauksien hoitojaksoja on ollut vuosina 1998 - 2006 asukaslukuun suhteutettuna myös melko paljon. Vuonna 2007 taso on kuitenkin laskenut Oulun seudun kunnista neljänneksi alimmaksi, tasolle 0,4 päihdehuollon laitoksissa ollutta asiakasta 1000:ttä asukasta kohden (Liite 7, Taulukko 4).

Paikallisen tulkinnan mukaan Haukiputaalla ei vielä nähdä päihdeongelman vakavuutta. Monelle on vaikea hyväksyä se tosiasia, että huumeita ja alkoholia voi olla tarjolla jo alasteella. Yhä useammat aloittavat alkoholin käytön yhä nuorempina. Lasten alkoholin käyttöön ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Tarvitaan eri toimijoiden yhteistyötä ongelmiin havahtumisessa ja toimenpiteisiin ryhtymisessä.

Koko väestön psykiatristen laitoshoidojaksojen määrää tarkasteltaessa Haukipudas on alhaisella tasolla (Kuvio 9). Toinen psykiatrisen hoidon indikaattori, 0-16 -vuotiaiden psykiatristen laitoshoitopäivien määrä tuhatta vastaavanikäistä kohden, osoittautui lähes vertailukelvottomaksi pienten ja keskisuurien kuntien osalta erittäin suuren vaihtelun vuoksi. Yksikin pitkäaikainen psykiatrinen laitoshoitopotilas muuttaa kaupunkia pienemmän kunnan indikaattorilukuja liikaa tarkoituksenmukaisen vertailun tai aikasarjan aikaansaamiseksi. (Liite 7, Taulukko 4.)

Kunta lasten ja nuorten kasvuympäristönä

Minkälaisen kasvuympäristön Haukipudas tarjoaa lapsille ja nuorille? Mitkä tekijät edistävät ja suojaavat lasten ja nuorten hyvinvointia? Mitkä tekijät estävät hyvinvointia tai ovat riskejä hyvinvoinnin kannalta? Näitä kysymyksiä pohdittiin fokusryhmäkeskustelussa. Paikallisten tulkintojen mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta positiivisia asioita Haukiputaalla ovat virikkeellinen ympäristö uimahalleineen, pienehkön kuntakoon tuoma yhteisöllisyys ja turvallisuuden elementit. Paikkakunnalta alun perin kotoisin oleville kuntalaisille on tarjolla oman suvun sosiaaliset verkostot ja tuki. Yhteisöllisyyden tärkeänä ilmentymänä ovat kunnassa toimivat yli 260 yhdistystä. Matalan kynnyksen palveluita tarjoavat myös kunnassa toimivat perheneuvola ja mielenterveystoimisto. Haukiputaalla koetaan olevan hyvä yhteishenki ja tahtotila kunnan kehittämiseen. Oulun läheisyys koetaan etuna.

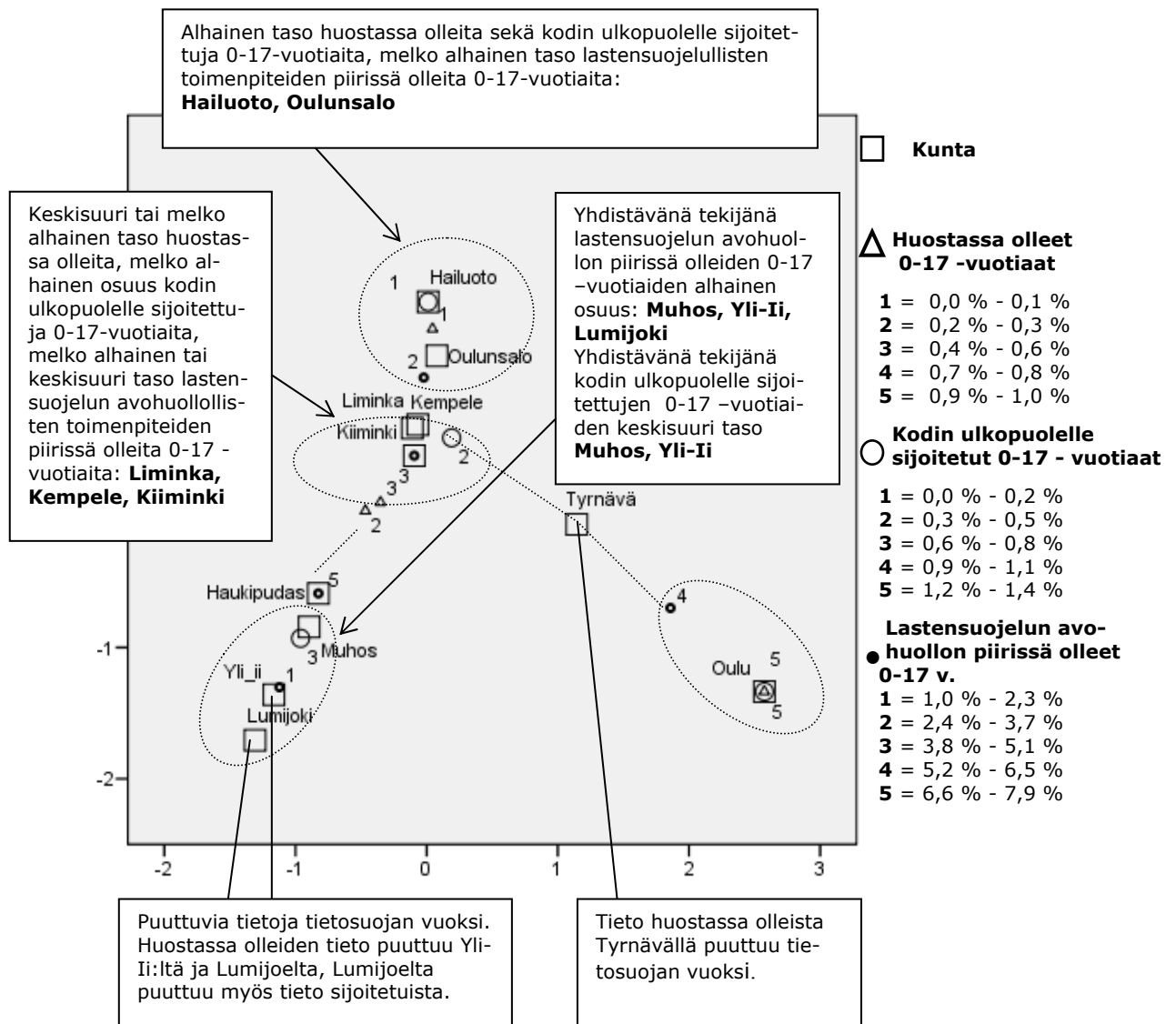
Lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavina tekijöinä nousi paikallisissa tulkinnoissa esille päihdemyönteisyyden ja päihteiden käytön yleistyminen. Sosiaaliset verkostot ja suvun tuki puuttuvat muualta muuttaneilta, koska "kuntaan ei ole helppoa päästä sisälle". Laajempina yhteiskunnallisena ongelmana tunnistettu arjen hektisyys, vanhemmuuden ja rutiinien puute näkyy Haukiputaallakin. Ongelmilla on myös taipumusta kasautua alueellisesti vuokra-asuntorakentamisen painoutuessa keskusta. Palvelurakenteen osalta selkeimpänä ongelmana tunnistettiin päivähoitopaikkojen riittämättömyys niiden lisärakentamisesta huolimatta. Nuorisolle tarjottava vapaa-ajan toiminta painottuu lähes pelkästään urheiluun, mihin on kuitenkin tulossa lähiaikoina laajennusta.

2.3. Lastensuojelun tarve kunnassa

Edellä kuvattuja kunnan väestöllisiä ja sosio-ekonomisia piirteitä voidaan pitää taustatekijöinä, jotka vaikuttavat joko välittömästi tai välillisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin. Hyvinvoinnin riskitekijöiden yhteydestä lastensuojelun tarpeiden lisääntymiseen ei ole tuotettu systemaattisesti tutkimustietoa valtakunnallisesti, alueellisesti eikä paikallisesti. Tarvitaan tutkittua tietoa siitä, millaisia vaikutuksia puutteellisella asumisella, työttömyydellä, koulutuksen ulkopuolelle jäämisellä, perheen köyhyydellä, vanhempien, lasten ja nuorten päihde- ja mielenterveysongelmilla tai vanhempien kasvatusresurs-

seilla on lapsen ja nuoren kasvuolosuhteille ja lastensuojelun tarpeen syntymiselle. Kunnan lastensuojelun tarvetta ilmaisevat indikaattorit huostassa olevien, kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja avohuollon piirissä olevien lasten lukumäärästä kertovat ainoastaan lastensuojelun esiin tulleesta tarpeesta, pahimmassa tapauksessa jäävuoren huipusta. Siksi kunnan lapsiväestön hyvinvoinnin ja sen riskitekijöiden muutostrendien seuraaminen on välttämätöntä lastensuojelun tarpeen ennakoimiseksi ja ehkäisevän työn suuntaamiseksi.

Huostassa olleiden²⁸, kodin ulkopuolelle²⁹. sijoitettujen ja avohuollollisten toimenpiteiden piirissä olleiden³⁰ 0-17-vuotiaiden osuudet vastaavanikäisestä väestöstä vuonna 2007

Kuvio 10. Oulun seudun kuntien sijoittuminen suhteessa huostassa olleiden, kodin ulkopuolelle sijoitettujen sekä lastensuojelun avohuollollisten toimenpiteiden piirissä olleiden 0-17 -vuotiaiden osuuteen vuonna 2007

²⁸ Indikaattori ilmaisee vuoden viimeisimmän sijoitustiedon mukaan huostassa olleiden 0-17 -vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Tietosuojaan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkaista. (SOTKANet.)

²⁹ Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Tietosuojaan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkaista. (SOTKANet.)

³⁰ Indikaattori ilmaisee vuoden aikana lastensuojelun avohuollollisten toimenpiteiden piirissä olevien 0-17-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Ei sisällä avohuollon tukitoimena tehtyjä sijoituksia. Tietosuojaan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkaista. (SOTKANet.)

Kunnan lastensuojelun tarvetta kuvaaviksi indikaattoreiksi valittiin huostassa olleiden, kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja avohuollon toimenpiteiden piirissä olleiden 0-17 -vuotiaiden osuudet vastaavanikäisestä väestöstä. Indikaattorien sisältämä tieto on esitetty aikasarjoina vuodesta 1997 vuoteen 2007 (Liite 7, Taulukko 4). Lisäksi näiden indikaattorien sisältämän tiedon pohjalta on tehty Oulun seudun kuntien keskinäinen vertailu vuodelta 2007 (Kuvio 10).

Vuoden 2007 tilastotietojen perusteella tehdyssä Oulun seudun kuntien vertailussa 0-17-vuotiaiden huostassa olleiden osuus ikäryhmästä on Haukiputaalla melko alhainen ja kodin ulkopuolelle sijoitettuina tästä ikäryhmästä on keskisuuri osuus. Sen sijaan lastensuojelun avohuollollisten toimenpiteiden piirissä olleiden suhteellinen määrä on Haukiputaalla Oulun seudun korkeimmalla tasolla. (Kuvio 10.)

Avohuollollisten toimenpiteiden piirissä olevien lasten ja nuorten suuri määrä Haukiputaalla selittyy paikallisen tulkinnan mukaan sillä, että kunnassa on tehty tietoinen päätös niiden aktiivisesta käytöstä. Tämä on osa laajempaa panostusta ehkäisevään työhön, jossa on kehitetty erityisesti sosiaalitoimen ja päivähoidon yhteistyötä. Kunnassa toimivalla omalla perheneuvolalla on suuri merkitys ehkäisevässä työssä. Tahdonvastaiset huostaanotot nähdään viimesijaisiksi toimiksi, eikä niihin lähdetä herkästi.

Lastensuojelun tilastointi on muuttunut uuden lastensuojelulain voimaan tulon jälkeen. Vuodesta 2008 alkaen kunnilta kerättävän tiedon perusteet ovat aikaisempaan tilastointiin nähden muuttuneet. Tästä johtuen esimerkiksi vuosien 2007 ja 2008 tilastotiedot eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia. Täsmentyneitä lastensuojelun tarvetta kuvaavia avohuollon indikaattoreita ovat muun muassa:

- vuoden aikana tulleet lastensuojeluilmoitukset, ilmoitukset ikäryhmittäin
- vuoden aikana alkaneet lastensuojelun avohuollon asiakkuudet ja
- vuoden aikana lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleet

Lastensuojelun avohuollon toimintaa koskevat SOTKANetin tilastotiedot vuodelta 2008 eivät ole vielä käytettävissä. Haukiputaan kunnan Stakesille ilmoittamien tietojen osalta voidaan tässä yhteydessä tietosuojaan vuoksi nostaa esille ainoastaan muutamia lastensuojelun tarvetta kuvaavia lukuja. Vuoden 2008 aikana tulleita lastensuojeluilmoituksia oli yhteensä 334, joka oli poikkeuksellisen suuri määrä verrattuna seudun muihin kuntiin lukuun ottamatta Oulua. Paikallisen tulkinnan mukaan uuden lastensuojelulain myötä lastensuojeluilmoitukset ovat lisääntyneet Haukiputaalla. Vuonna 2008 ilmoituksista johti 180 lastensuojelutarpeen selvitykseen. Vajaa kolmasosa ilmoituksista koski 0-6 -vuotiaita, vajaa kolmasosa 7-12 -vuotiaita ja liki puolet 13-17 -vuotiaita. Tämän mukaan suurin lastensuojelullinen huoli kohdistuu murrosikäisiin nuoriin. Vuoden 2008 aikana alkaneita avohuollon asiakkuuksia oli noin 30 %:a lastensuojelutarpeen selvitykseen johdaneista ilmoituksista.

2.4 Johtopäätökset kehityksen suunnasta

Seuraavaksi esitetään tilastollisen tarkastelun ja paikallisten tulkintojen pohjalta johtopäätöksiä kehityksen suunnasta, jolla arvioidaan olevan merkitystä Haukiputaan kunnan lapsiväestön hyvinvoinnin edistämisen ja lastensuojelun kannalta.

1. Väestöprofiili

Haukiputaan kunnan väestöprofiilille ja sen muutoksille on ollut leimallista

- väestömäärän erittäin nopea kasvu ja kasvun jatkuminen samalla tasolla
- voimakas positiivinen nettomuutto,
- lapsiväestön suuri osuus,
- yksinhuoltajaperheiden suhteellisen suuri määrä,
- ikääntyvän väestön osuuden vähitellen voimistuva kasvu ja
- työikäisen väestön suhteellisesti suuren osuuden kääntyminen laskuun

Haukiputaan kunnan väestökasvu on jatkunut erittäin voimakkaana viimeisen kymmenen vuoden ajan ja kasvu jatkuu samansuuntaisesti. Kunnan väkiluku oli noin 15 700 vuonna 2000, vuonna 2012 ylitetään jo 20 000:tta ja vuonna 2020 lähestytään 22 400:n asukkaan rajaa. Väestökasvun vaikutukset väestöprofiiliin ovat olleet tasaiset eli eri ikäryhmien suhteelliset osuudet ovat säilyneet kutakuinkin samoina. Lapsiväestön, alle 16 -vuotiaiden osuus on ollut ja tulee olemaan noin 28 %:a. Suurimmat muutokset koskevat ikääntyvän ja työikäisen väestön tilannetta. Yli 65 -vuotiaiden suhteellinen osuus tulee kasvamaan ja työikäisen väestön osuus laskemaan.

Useille Oulun seudun kunnille tyypillinen lapsiväestön suuri suhteellinen osuus ei ilmene Haukiputaan kunnan väestörakenteessa yhtä voimakkaana. Kunnalla on kuitenkin suuret haasteet jo lähivuosina alle 16 -vuotiaiden palvelutarpeisiin vastaamisessa johtuen erittäin voimakkaana jatkuvasta väestökasvusta. Lapsiväestön sisällä 7-15 -vuotiaiden lukumäärä kasvaa noin 480:lla ja 0-6 -vuotiaiden määrä noin 270:llä vuoteen 2015 mennessä. Kunnan on siis varauduttava jo muutaman vuoden sisällä noin 750:n lapsiväestöön kuuluvan "uuden" kuntalaisen palvelutarpeisiin. Kunnan kokoon suhteutettuna muutos on suurehko, mutta hyvällä ennakkoinnilla hallittavissa.

Haukiputaan väestöllinen huoltosuhde on ollut kevyt johtuen ikäihmisten suhteellisen vähäisestä määrästä ja erityisesti työikäisen väestön korkeasta osuudesta. Tilanne tulee kuitenkin muuttumaan molempien osalta ensi vuosikymmenen puolen välin jälkeen. Edessä on varsin pian tilanne, jossa resurssipaineet kasvavat ikäjanan molemmista suunnista yhtä aikaa. Samanaikaisesti työikäisen väestön suhteellisen osuuden väheneminen voimistuu.

2. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavien sosiaalis-taloudellisten tekijöiden kehitys

Asuminen, työ ja toimeentulo ovat keskeisiä lapsen, nuoren ja lapsiperheen hyvinvoinnin aineellisia edellytyksiä. Tilastollisen tarkastelun valossa Haukiputaan kunnan lapsiperheiden sosiaalis-taloudellisia olosuhteita profiloivia piirteitä suhteessa Oulun seudun muihin kuntiin ovat:

- kunnan kustantamassa päivähoitossa olevien lasten keskiuuri osuus,
- ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien alhainen osuus,
- lapsiperheiden pienituloisuusaste seudun keskitasoa
- keskiuuri taso toimeentuloa saaneita lapsiperheitä,
- melko korkea työttömyys, työttömistä melko alhainen osuus pitkäaikaistyöttömiä,
- nuorisotyöttömyyden taso seudun keskitasoa korkeampi
- koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus seudun keskitasoa korkeampi
- laitoshoidon määrä päihdesairauksissa seudun keskiarvon yläpuolella ja psykiatrisissa sairauksissa seudun keskitason alapuolella

Haukiputaan väestön hyvinvoinnin tilastollinen kuva viittaa siihen, että monien tekijöiden suhteen tilanne on samalla tasolla kuin seudun kunnissa keskimäärin. Sinällään kuva ei anna perusteita sen arvioimiseen, miten sosiaalis-taloudelliset tekijät vaikuttavat lapsiperheiden hyvinvointiin. Lapsiperheiden pienituloisuusaste on myös Haukiputaan kunnan kohdalla huomiota herättävä asia. Herää kysymys, miksi pienituloisuusaste on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana tasaisesti, kun samaan aikaan toimeentuloa saaneiden lapsiperheiden osuus on pysynyt samana tai jopa hieman laskenut? On tarpeen selvittää, mistä tässä ilmiössä on kyse. Samoja kysymyksiä herää monen muun Oulun seudun kunnan kohdalla. Lapsiperheiden toimeentulohuolien tunnistaminen ja niihin vastaaminen tarvittaessa toimeentulotuella on ehkäisevää lastensuojelua parhaimmillaan.

Työttömyys, erityisesti pitkään jatkuessaan murentaa lapsiperheen hyvinvointia sekä taloudellisessa että sosiaalisessa mielessä. Lapsen ja nuoren kasvun kannalta perheen taloudelliset huolet luovat epävakautta ja pahimmillaan kaventavat mahdollisuuksia ikätason mukaisiin harrastuksiin. Haukiputaan kunnassa työttömyys ja nuorten työttömyys ovat olleet seudun keskitason yläpuolella. Yli 10 %:n työttömyysastetta voi pitää korkea-

na ja se tarkoittaa, että vanhempien työttömyys on läsnä hyvin monen haukiputaalaisen lapsen ja nuoren arjessa.

Laitoshoidon piiriin tulevat päihde- ja mielenterveysongelmat näyttävät tilastojen valossa olevan Haukiputaan kunnassa seudun keskitasolla tai sen yläpuolella. Tietoa siitä, kuinka paljon näihin tarpeisiin vastataan avohuollon palveluilla, ei ole käytettävissä. Lapsen kasvuolosuhteiden kannalta perheen päihde- ja mielenterveysongelmat muodostavat merkittävän riskin ja ne synnyttävät eniten lastensuojelun tarvetta.

3. Lastensuojelun tarpeen kehitys

Haukiputaan kunnan lastensuojelun tarvetta viimeisen kymmenen vuoden aikana profiloivat seuraavat piirteet suhteessa Oulun seudun muihin kuntiin:

- huostassa olleiden 0-17 -vuotiaiden melko alhainen suhteellinen osuus vastaavanikäisestä väestöstä
- kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0 – 17 -vuotiaiden keskisuuri suhteellinen osuus vastaavanikäisestä väestöstä
- avohuollollisten toimenpiteiden piirissä olleiden 0 – 17 -vuotiaiden korkea osuus vastaavanikäisestä väestöstä.

Tilastollisen tarkastelun perusteella ei voi suoraan arvioida kumpaan, viimesijaiseen vai avohuollolliseen toimintaan Haukiputaan kunnan lastensuojelu painottuu. Varovasti arvioiduna kunnan lastensuojelu vaikuttaa olevan avohuoltopainotteista. Näyttää myös siltä, että jos kaikkiin lastensuojelun tarpeisiin on kunnassa vastattu, Haukiputaan lastensuojelun tarve on kunnan lapsiväestön määrään suhteutettuna vähäisempää kuin seudun muissa kunnissa. Onko tilanne todellisuudessa näin vai vaikuttavatko kuvan muodostumiseen ennen vuotta 2008 toteutetun tilastoinnin heikkoudet ja kunnilta kerätyn tiedon monitulkintaiset perusteet. Täsmällisin tieto lastensuojelun tarpeesta on Haukiputaan kunnassa. Vuoden 2008 lastensuojeluilmoitusten määrän perusteella lastensuojelun tarve näyttää olevan Haukiputaalla huomattavasti suuremmalta kuin Oulun seudun muissa kunnissa lukuun ottamatta Oulua.

Lastensuojelun tarpeen ennakkoinnin kannalta olennainen kysymys liittyy Haukiputaan kunnan väestöprofiiliin potentiaalisiin riskitekijöihin suhteessa lapsiperheiden hyvinvointiin. Lapsiväestön suuri osuus ja kasvu voivat tuoda mukanaan myös lisääntyvää lastensuojelun tarvetta. Jos lasten ja nuorten kasvuoloihin ja lapsiperheiden palvelutarpeisiin ei kyetä vastaamaan oikea-aikaisesti ja riittävästi, on mahdollista, että ongelmat kasaantuneessaan kasvattavat lastensuojelun tarvetta.

3 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN JA ONGELMIEN EHKÄISEMINEN: NYKYTILANNE JA KEHITTÄMISTARPEET

3.1 Tarkastelukehys

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen tilaa kunnassa arvioidaan tässä suunnitelmassa kahden aineiston pohjalta. Toinen aineisto on yhdyshenkilön valmisteleva palvelukartoitus³¹, johon on koostettu kunnan eri toimialojen asiantuntijoiden käsityksiä lastensuojelun nykytilanteesta ja kehittämistarpeista. Toisen aineiston muodostaa palvelukartoituksen pohjalta jäsennetty fokusryhmäkeskustelu³² ja sen yhteenveto. Asiantuntijaryhmän keskustelun³³ tavoitteena oli kiteyttää palvelukartoituksessa esiin nousseita arvioita lastensuojelun hyvin toimivista ja kehittämistä vaativista osa-alueista. Palvelukartoituksella ja fokusryhmäkeskustelulla pyrittiin luomaan mahdollisimman kattava kuva lastensuojelun tilasta kunnassa. Kaikilta osin aineisto ei anna perusteita arvioinnille. Jos ulkoista arviointia ei ole voitu tehdä aineistojen puutteiden vuoksi, on arviointia täydennetty yhteistyössä kunnan edustajien kanssa.

Arviointia varten kehitetyn menetelmän (Taulukko 6) lähtökohtana on lastensuojelun kokonaisuus uuden lastensuojelulain tarkoittamassa laajassa merkityksessä (vrt. Kuvio 1, Luku 1.2)). Arvioinnin kohteet on jäsennetty neljään laajaan alueeseen, joissa kussakin on neljä tai viisi osa-alueita. Kullekin osa-alueelle on määritelty kolmitasoiset arviointikriteerit, joiden mukaan kunnan lastensuojelun sijoittuminen eri tasoille on arvioitu. Jokaisesta neljästä kohdealueesta on esitetty vielä kokoava numeerinen arviointi.

Taulukko 6. Metodi kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilanteen ja kehittämistarpeiden arviointiin (tiivistys)

ARVIOINNIN KOHTEET JA ARVIOINTITASOJEN KRITERIT

1. Lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttaminen

- 1.1 Lapsinäkökulman huomioon ottaminen yhdyskuntasuunnittelussa
- 1.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluista huolehtiminen
- 1.3 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen
- 1.4 Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Kokonaisarviointi: Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

Kunnan nykytilanne		
1	2	3

2. Ehkäisevä lastensuojelu

- 2.1 Ehkäisevän lastensuojelun riittävyys, sisältö ja yhteistyön toimivuus peruspalveluissa
- 2.2 Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä (yleinen ja räätälöity)
- 2.3 Lapsen ja perheen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen
- 2.4 Lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa

Kokonaisarviointi: Ehkäisevä lastensuojelu

1	2	3

3. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- 3.1 Lastensuojelutarpeen selvitykset
- 3.2 Asiakassuunnitelmaan perustuva tavoitteellinen, lapsilähtöinen ja dokumentoitu työote
- 3.3 Avohuollon tukitoimien riittävyys ja toimivuus suhteessa asiakkaiden tarpeisiin
- 3.4 Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu: lapsen osallisuus ja kuuleminen, läheisverkoston kartoitus ja sukulaissijoitus
- 3.5 Sijaishuollon ja jälkihuollon järjestäminen

Kokonaisarviointi: Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

1	2	3

4. Henkilöstöresurssit

- 4.1 Henkilöstön riittävyys peruspalveluissa
- 4.2 Henkilöstön riittävyys ehkäisevässä lastensuojelussa
- 4.3 Henkilöstön riittävyys, pätevyys ja pysyvyys lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa
- 4.4 Lastensuojelutyön tukirakenteet: moniammatillinen asiantuntijaryhmä, esimiestyö, osaamisen ylläpitäminen ja työnohjaus

Kokonaisarviointi: Henkilöstöresurssit

1	2	3

³¹ Ks. Palvelukartoituksen runko (Liite 4). Palvelukartoitus on kunnan käytössä.

³² Ks Fokusryhmäkeskustelu (2) (Liite 3). Yhteenveto keskusteluaineistosta on kunnan käytössä.

³³ Asiantuntijaryhmä tarkoittaa tässä kunnan asettamaa poikkihallinnollista työryhmää lastensuojelun suunnitelman valmistelua varten.

Arviointikriteereissä heijastuvat lastensuojelulain lapsipoliittiset ja normatiiviset painotukset. Yleisesti ottaen taso 1 edustaa minimitasoa, jossa on huomattavia puutteita arvioinnin kohdealueella. Tasolla 2 kohdealueen tilanne / toiminta on kohtuullisella tasolla, mutta puutteita ja kehittämistarpeita on edelleen. Tasolla 3 kohdealueen toiminta lähennee ideaalitulannetta, jossa lastensuojelulain henki toteutuu käytännössä sekä yksilö- että rakennetasolla.

Taulukossa 6 on esitetty tiivistys arvioinnin kohteista. Arviointitasojen kriteerit ovat nähtävissä kutakin arvioinnin kohdetta käsittelevässä alaluvussa sekä liitteestä 8, jossa metodi on kuvattu kokonaisuudessaan. Kunnan lastensuojelun nykytilanne ja kehittämistarpeet kullakin arvioinnin kohdealueella sekä sijoittuminen arviointiasteikolla on esitetty alaluvuissa: 3.2 Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen, 3.3 Ehkäisevä lastensuojelu, 3.4 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu ja 3.5 Henkilöstöresurssit. Luvussa 3.6 esitetään kokoavia johtopäätöksiä kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilanteesta ja kehittämistarpeista

3. 2 Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen edustaa kunnan lastensuojelun kokonaisuudessa kaikkein rakenteellisinta näkökulmaa, jolla luodaan hyvinvoinnin edellytyksiä, ennakoidaan tulevaa kehitystä, ehkäistään ongelmia ja mahdollistetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallisuus ja vaikuttaminen. Arvioinnissa tämä laaja kokonaisuus on jaettu neljään osa-alueeseen, joiden nykytilaa ja kehittämistarpeita arvioidaan kunnan aineistojen pohjalta.

1. Lapsinäkökulman huomioon ottaminen yhdyskuntasuunnittelussa

Haukiputaan kunnassa on vahva pyrkimys lapsinäkökulman huomioon ottamiseen kunnan eri toiminnoissa. Strategisella tasolla tämä näkyy muun muassa kuntastrategiassa ja vuonna 2006 laaditussa lapsi- ja nuorisopoliittisessa ohjelmassa. Kunnassa on periaatteissa toimivat käytännöt yhdyskuntasuunnitteluun liittyvissä lausuntomenettelyissä.

Kehittämistarpeet kohdistuvat strategisten päämäärien konkretisointiin eläviksi käytännöiksi kunnan toiminnoissa ja palveluissa. Lapsivaikutusten sekä laajemmin sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arvioinnin systemaattiseen kehittämiseen on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota. Osaamisen vahvistaminen antaisi nykyistä paremmat välineet lapsinäkökulman konkretisointiin kunnan toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi kuntalaisten, asiakkaiden ja käyttäjien suoran ja/tai välillisen vaikuttamisen mahdollistaminen nousee selkeäksi kehittämistä vaativaksi alueeksi.

2. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluista huolehtiminen

Haukiputaan kunnassa lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalvelut ovat pääosin kunnossa sekä saatavuuden että toimivuuden osalta. Kouluverkko on kattava, koulutuspalvelut ovat tasapuolisia ja erityisosaamista vaativia palveluja (muun muassa perheneuvola ja A-klinikka) on myös tarjolla. Suurimmat paineet kohdistuvat päivähoitopalveluihin, joita kunta ei ole kyennyt järjestämään lapsiväestön määrällisen kasvun edellyttämällä tavalla. Palveluvajeet näkyvät jonoina, suurina ryhmäkokoina ja sijaisten saantivaikeuksina.

Kehittämistä tarvitaan palvelutarpeiden ennakoinnissa sekä eri palvelujen välisen yhteistyön edelleen kehittämässä. Perus- ja erityispalvelujen saatavuus tulee jatkossakin turvata ja päivähoiton palveluvajeet korjata.

3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen

Haukiputaan kunnassa toteutetaan kouluterveyskyselyjä ja satunnaisesti erilaisia palvelutarveanalyysyjä. Systemaattinen lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin seu-

raamisen järjestelmä kuitenkin puuttuu, kuten yleisesti kunnissa. Kehittämistarve kohdistuu sellaisen järjestelmän luomiseen, jossa lapsiväestön palvelujen kehittäminen perustuu monipuoliseen ja systemaattiseen tiedon tuottamiseen, sen analysointiin ja hyödyntämiseen. Hyvinvointia koskevaa tietoa tulisi kerätä kuntalaisilta, palvelujen tuottajilta, tilastoista ja asiakastietojärjestelmistä.

4. Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Haukiputaan kunnassa lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen toteutuvat välillisesti nuorisoparlamentin, osallisuushankkeen ja oppilastoimikuntien kautta. Nykyiset vaikuttamisen muodot toimivat sinällään hyvin, mutta ne tarjoavat välillisyytensä ja luonteensa vuoksi vain osalle nuoria kanavan vaikuttamiseen. Pieniä lapsia nämä osallistumisen muodot eivät juurikaan tavoita. Kriittisenä kysymyksenä on esitettävä, kokevatko lapset ja nuoret, että he voivat aidosti vaikuttaa heille merkityksellisiin asioihin.

Kehittämistarpeet kohdistuvat ajattelutavan muutokseen, jonka kautta myös osallistumisen muotoja on mahdollista uudistaa. Muutostarve on yleinen, ei vain Haukiputaan kuntaa koskeva. Aikuisten käsitys lapsesta ja nuoresta toimijana ja asiantuntijana kaipaava ajanmukaistamista. Toteutuessaan muutoksen tulisi näkyä sisäistyneinä periaatteina lasten ja nuorten kasvuyhteisöjen toimintakulttuurissa niin, että osallistuminen ja vaikuttaminen konkretisoituvat arjen käytännöissä. Tämän lisäksi edustuksellisia vaikuttamisen muotoja tulee edelleen kehittää niin, että ne toimivat aktiivisesti ja säännöllisesti.

1. Lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttaminen

1.1 Lapsinäkökulman huomioon ottaminen yhdyskuntasuunnittelussa

Taso 1: Lapsen/nuoren/lapsiperheen näkökulmaa ei oteta suoraan tai välillisesti huomioon yhdyskuntasuunnittelussa. Lausuntomenettely toteutuu satunnaisesti. Sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointiin liittyvää osaamista ei ole kunnassa tai sitä ei osata hyödyntää.

Taso 2: Lapsen/nuoren/lapsiperheen näkökulma otetaan huomioon välillisesti sosiaali- ja terveyslautakunnan vakiintuneen lausuntomenettelyn muodossa. Sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointiin liittyvää osaamista ei ole kunnassa tai sitä ei osata hyödyntää.

Taso 3: Lapsen/nuoren/lapsiperheen näkökulma otetaan systemaattisesti huomioon suunnittelussa. Asiakkaiden/kuntalaisten ja käyttäjien suora ja/tai välillinen vaikuttaminen on mahdollistettu. Osaamiseen perustuva, ennen päätöksentekoa tapahtuva sosiaalisten, terveydellisten ja lapsivaikutusten arviointi lausuntomenettelyineen on vakiintunut toimintatapa.

1.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluista huolehtiminen

Taso 1: Lasten/nuorten/lapsiperheiden peruspalvelut ovat minimitasolla suhteessa lapsiväestön määrän kehitykseen ja palvelutarpeisiin. Palvelujen riittävydessä, saatavuudessa ja henkilöstön mitoituksessa on puutteita. Palvelutarpeita ei kyetä ennakoimaan.

Taso 2: Lasten/nuorten/lapsiperheiden peruspalvelujen tarpeisiin kyetään vastaamaan määrällisesti. Palvelujen sisällöllisessä kehittämisessä ja henkilöstön mitoituksessa on puutteita. Palvelutarpeita kyetään ennakoimaan, mutta se ei näy esimerkiksi henkilöstön mitoituksessa.

Taso 3: Lasten/nuorten/lapsiperheiden peruspalvelut järjestetään määrällisesti ja sisällöllisesti suhteessa lapsiväestön palvelutarpeisiin. Palvelutarpeiden ennakointi, palvelujen riittävyys ja laatu sekä henkilöstön mitoitus ovat kunnossa.

1.3 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen

Taso 1: Lasten ja nuorten hyvinvointia arvioidaan moniammatillisissa työryhmissä satunnaisesti kokemustietoon perustuen. Kouluterveyskyselyjä tehdään, mutta niiden tuloksia ei arvioida systemaattisesti toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Kerätyllä tiedolla ei ole käytännön merkitystä.

Taso 2: Lasten ja nuorten hyvinvointia / hyvinvoinnin vajeita seurataan systemaattisesti esimerkiksi SotkaNetin indikaattoritietojen ja kouluterveyskyselyjen pohjalta. Seurantatietoa hyödynnetään palvelujen ja toiminnan kehittämisessä. Tiedolla on käytännön merkitystä.

Taso 3: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja palvelujen kehittäminen perustuvat monipuoliseen ja systemaattiseen tiedon tuottamiseen, sen analysointiin ja hyödyntämiseen. Hyvinvointia koskevaa tietoa kerätään kuntalaisilta, palvelujen tuottajilta, tilastoista ja asiakastietojärjestelmistä.

Kunnan nykytilanne		
1	2	3

1.4 Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Taso 1: Lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen edustuksellisia kanavia (esim. pikku-parlamentti, nuorisovaltuusto, oppilaskunnat) on olemassa, mutta ne jäävät muodolliselle tasolle ja toimivat satunnaisesti. Lapset ja nuoret eivät voi aidosti vaikuttaa tärkeiksi koemiinsa asioihin.

Taso 2: Lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen edustukselliset kanavat toimivat aktiivisesti ja säännöllisesti. Lapset ja nuoret voivat vaikuttaa niiden kautta tärkeiksi kokemiensa asioiden edistämiseen.

Taso 3: Tason 2 lisäksi osallisuus ja vaikuttaminen näkyvät sisäistyneinä periaatteina lasten ja nuorten kasvuyhteisöjen toimintakulttuurissa, mikä konkretisoituu arjen käytännöissä.

Kokonaisarviointi: Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

1-2		

3. 3 Ehkäisevä lastensuojelu

Uuden lastensuojelulain pyrkimyksenä on ehkäisevän työn aseman vahvistaminen kunnan lapsipolitiikassa ja lapsiväestön palveluissa. Laissa³⁴ ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista lastensuojelun toimintamuotoa, jolla edistetään ja turvataan lasten ja nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan palveluissa kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä. Ehkäisevää lastensuojelua on perheelle tai lapselle annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana³⁵. Jotta ehkäisevä työ voisi vahvistua systemaattiseksi toimintamuodoksi, pitäisi sen sisällölliseen, menetelmälliseen ja rakenteelliseen kehittämiseen panostaa pitkäjänteisesti.

Ehkäisevän lastensuojelun kokonaisuus on jaettu arvioinnissa neljään alueeseen tai näkökulmaan, joiden nykytilaa ja kehittämistarpeita arvioidaan kunnan aineistojen pohjalta.

1. Ehkäisevän lastensuojelun riittävyys, sisältö ja yhteistyön toimivuus peruspalveluissa

Ehkäisevän lastensuojelun sisällön määrittely osoittautuu vaikeaksi (myös) Haukiputaan kunnassa. Ehkäisevä lastensuojelu nähdään toisaalta hyvin toimivina lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluina toisaalta lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun osana, jonka avulla vältetään huostaanotto. Vaikka ehkäisevä lastensuojelu ymmärretään Haukiputaan kunnassa universaalina, kaikki palvelut läpäisevänä toimintatapana, käytännön toimintana se näyttää kohdistuvan elämäntilanteisiin, joissa on jo ongelmia tai vaikeuksia. Yhteistyö peruspalvelujen toimijoiden välillä toimii sinänsä hyvin, mutta ehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta sen toimivuutta on vaikea arvioida, koska ehkäisevä lastensuojelu ei ole jäsentyneet selkeäksi toimintamuodoksi.

Kehittämistarve kohdistuu lastensuojelun painopisteen asteittaiseen siirtämiseen ehkäisevään lastensuojeluun. Kyse on pitkäjänteisestä prosessista, jossa ehkäisevän työn sisältöjen ja työmuotojen tutkivalla ja arvioivalla kehittämisellä sekä resurssien kohdentamisella luodaan edellytyksiä ehkäisevän ja korjaavan lastensuojelun painotuksen muuttamiseen. Sosiaalityön roolia ja tehtäviä tulisi terävöittää ehkäisevässä lastensuojelussa ja sen kehittämisessä. Tällä hetkellä lastensuojelun sosiaalityö kohdistuu lähes kokonaan lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun.

2. Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä (yleinen ja räätälöity)

Haukiputaan kunnassa vanhempia tuetaan heidän kasvatustehtävänsä kunnan peruspalvelujen piirissä. Lisäksi kolmannen sektorin monipuolinen toiminta tukee samaa tavoitetta. Jossain määrin vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä nähdään kuitenkin itsestäänselvyytenä, jonka purkamiseen kehittämistarvekin kohdistuu. Vanhempien tukemisen tarpeet olisi hyvä jäsentää sisällöllisesti lapsen ikävaiheiden ja perheen elämäntilanteiden mukaisesti. Tukemisen muotoja, kuten taloudellista ja tiedollista tukea, arjen

³⁴ LsL § 3

³⁵ Ks. Lastensuojelun käsikirja (www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/)

selviytymisessä ja vanhemmuuden taidoissa tukemista sekä vertaistukea pitäisi toteuttaa joustavasti lasten ikävaiheiden ja asiakkaan/asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti. Universaalia (yleistä, kaikille samaa) ja tarveharkintaista (räätälöityä) periaatetta tulisi toteuttaa rinnakkain.

3. Lapsen ja perheen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen

Haukiputaan kunnassa lapsen ja perheen erityisen tuen tarpeen tunnistamista toteutetaan alle kouluikäisten lasten palveluissa kuten päivähoitossa (huolilomakkeilla) ja lastenneuvolassa. Neuvolassa perheille järjestetään ennaltaehkäisevänä tukimuotona perhetyötä, jonka lähtökohtana ovat perheen voimavaroista lähtevä suunnitelmallinen auttaminen. Lisäksi pienten lasten kohdalla OYS on toimiva yhteistyökumppani tunnistettaessa lasten ja perheiden tuen tarpeita. Koululaisten kohdalla toimivat oppilashuoltotyöryhmät ja lisäksi käytettävissä ovat koulupsykologin, koulukuraattorin ja perheneuvolan palvelut. Sosiaalityössä järjestetään erilaisia tukitoimia lapsille ja perheille, kuten taloudellista tukea, perhetyötä, leirejä ja vertaistukea sekä ohjausta ja neuvontaa yhteistyössä seurakunnan kanssa järjestettäessä. Työtä tehdään myös moniammatillisesti.

4. Lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa

Lapsen huomioon ottamisen tärkeys aikuisten palveluissa tiedostetaan Haukiputaan kunnassa. Erityistyöntekijöitä on koulutettu toimimaan koko perhe huomioon ottaen. Kehittämisen ja lisäkoulutuksen tarvetta on edelleen. Yhteisen ymmärryksen vahvistamista tarvitaan esimerkiksi mielenterveys-, päihde- ja terveystieteiden palveluissa. Lapsen huomioon ottamisesta aikuisten palveluissa tulisi kehittää vakiintunut toimintatapa, joka perustuu yhteisesti määriteltyihin sisällöllisiin ja eettisiin periaatteisiin.

2. Ehkäisevä lastensuojelu

2.1 Ehkäisevän lastensuojelun riittävyys, sisältö ja yhteistyön toimivuus peruspalveluissa

Taso 1: Toimivia, lapsen, nuoren tai lapsiperheen tarpeeseen vastaavia, peruspalveluja ei nähdä ehkäisevinä palveluina. Ehkäisevää lastensuojelua tehdään satunnaisesti ja tapauskohtaisesti. Toimijoilla ei ole yhteistä ymmärrystä ehkäisevän lastensuojelun tavoitteista ja sisällöstä.

Taso 2: Riittävät ja toimivat peruspalvelut nähdään keskeisenä ehkäisevän työn edellytyksenä. Ehkäisevää lastensuojelua tehdään peruspalveluihin sisältyen säännöllisesti, kuitenkin lähinnä tapauskohtaisesti. Yhteistyön rakenteet ja käytännöt toimivat hyvin. Ehkäisevän lastensuojelun sisällöllisessä ja menetelmällisessä jäsentämisessä ja kohdentamisessa on puutteita.

Taso 3: Hyvin toimivat peruspalvelut nähdään parhaana mahdollisena ehkäisevänä työnä. Ehkäisevä lastensuojelu on tavoitteiltaan ja sisällöltään toimijoiden yhteisesti jäsentämä, arvioitavissa oleva, universaali ja kaikkia palveluja läpäisevä toimintatapa kunnassa. Sen avulla lasten ja perheiden tarpeisiin vastataan oikea-aikaisesti, sopivasti tukien ja elämäntilanteen pahanemista ehkäisten. Ehkäisevä työ painottuu selkeästi suhteessa korjaavaan työhön, mikä näkyy muun muassa henkilöstöresurssien kohdentamisessa.

2.2 Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä (yleinen ja räätälöity)

Taso 1: Vanhempien tukemista kasvatustehtävässä toteutetaan peruspalveluissa (neuvola, päivähoito, opetus, vapaa-aika) yleisellä tasolla erittelemättä tuen tarvetta ja sisältöä perheen elämäntilanteen ja lapsen ikävaiheiden mukaisesti. Työ kohdistuu pääasiassa alle kouluikäisten lasten vanhempiin.

Taso 2: Vanhempien tukemista kasvatustehtävässä toteutetaan kuten tasolla 1, mutta tukeminen kohdistuu kaikkiin lapsen ikävaiheisiin.

Taso 3: Vanhempien tukemisen tarpeet on jäsenetty sisällöllisesti lapsen ikävaiheiden ja perheen elämäntilanteiden mukaisesti. Tukemisen muotoja, kuten taloudellista ja tiedollista tukea, arjen selviytymisessä ja vanhemmuuden taidoissa tukemista sekä vertaistukea, toteutetaan joustavasti lasten ikävaiheiden ja asiakkaan/asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti. Universaalia ja tarveharkintaista periaatetta noudatetaan rinnakkain.

2.3 Lapsen ja perheen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen

Taso 1: Lapsen ja perheen erityisen tuen tunnistaminen tapahtuu yksittäisen työntekijän ammatillisen osaamisen rajoissa. Tukitoimien välittömässä järjestämisessä on puutteita, mitkä

1	2	3

johtuvat esimerkiksi palveluprosessien hiomattomuudesta, yhteistyön toimimattomuudesta tai tukitoimien/erityispalvelujen saatavuudesta.

Taso 2: Lapsen ja perheen erityisen tuen tunnistamisen menettelytavat ja jatkotoimenpiteet ovat yhtenäiset ja ne perustuvat moniammatilliseen ja ajantasaiseen osaamiseen. Tukitoimien välittömässä järjestämisessä on puutteita, mitkä johtuvat tukitoimien/erityispalvelujen saatavuudesta.

Taso 3: Lapsen ja perheen erityisen tuen tunnistamisen menettelytavat ovat yhtenäiset ja ne perustuvat moniammatilliseen ja ajantasaiseen osaamiseen. Asiakkaan tarpeista ja voimavaroista lähtevä palvelusuunnitelma sekä siihen sisältyvä palveluohjaus ja yhteistyö asiakkaan ja viranomaisten välillä toimii hyvin. Tukitoimet/erityispalvelut on mahdollista järjestää välittömästi.

2.4 Lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa

Taso 1: Lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa (esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelut, aikuissosiaalityö, vammaispalvelut, terveyspalvelut) on sattumanvaraista ja ta-pauskohtaista.

Taso 2: Aikuisten palvelujen työntekijät ovat saaneet koulutusta ja perehdytystä lapsen huomioon ottamiseen. Työotteen vakiinnuttamisessa on puutteita.

Taso 3: Lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa on vakiintunut toimintatapa, joka perustuu yhteisesti määriteltyihin sisällöllisiin ja eettisiin periaatteisiin.

Kokonaisarviointi: Ehkäisevä lastensuojelu

2		

3. 4. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla on viimesijainen vastuu lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuolto ja jälkihuolto³⁶. Lapsen osallisuus, läheis- ja sukulaisverkoston merkitys sekä asiakassuunnitelmaan perustuva tavoitteellinen ja dokumentoitu työote korostuvat uudessa lastensuojelulaissa. Periaatteet konkretisoituvat lain velvoittavina normeina koskien muun muassa lapsen kuulemismenettelyä, avohuollon tukitoimien järjestämistä ja määräaikoja, jotka tulee ottaa huomioon lastensuojelun prosesseissa.

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu on jaettu tässä arvioinnissa viiteen osa-alueeseen, joiden nykytilaa ja kehittämistarpeita arvioidaan kunnan aineistojen pohjalta.

1. Lastensuojelutarpeen selvitykset³⁷

Haukiputaan kunnassa lastensuojelutarpeen selvitykset pystytään pääsääntöisesti tekemään määräaikojen puitteissa. Lasta ja vanhempaa kuullaan selvitystä tehtäessä keskimäärin 3-5 kertaa. Käytössä ovat lastensuojelukäsikirjan mukaiset lomakkeet ja atk-ohjelma mahdollistaa suunnitelmallisen dokumentoinnin. Lastensuojelusta vastaavat sosiaalityöntekijät ovat saaneet koulutuksen ja ohjeistuksen lastensuojelutarpeen selvitysten tekemiseen.

2. Asiakassuunnitelmaan perustuva tavoitteellinen, lapsilähtöinen ja dokumentoitu työote

Asiakassuunnitelmat tehdään Haukiputaan kunnassa lain vaatimassa ajassa ja ne ovat ajan tasalla. Vanhemmille tehtävät asiakassuunnitelmat ovat vasta käynnistymässä. Suunnitelmassa määritellään asiakkaan palvelut ja tukitoimet. Dokumentointia on kehitetty viimeisen vuoden aikana. Esimerkiksi lastensuojeluilmoituksista annetaan aina eril-

³⁶ Ks. lisää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteista, sisällöstä ja lastensuojelulain velvoitteista lastensuojelun käsikirjasta www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/ ja lastensuojelulaista (417/2007).

³⁷ Ks. LSL 27 § ja www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lastensuojelutarpeenselvitys/ Lastensuojelutarpeen selvityksen lähtökohtana on lastensuojeluilmoitus. Selvityksen tarkoituksena on tutkia, toteutuvatko lapsen terveen kehityksen ja hyvinvoinnin edellytykset ja onko vanhemmilla mahdollisuuksia vastata lapsen tarpeisiin. Selvityksen tavoitteena on arvioida, tarvitseeko lapsi tai nuori ja hänen perheensä lastensuojelun tukea ja palveluja.

linen ratkaisu, joka liittyy lastensuojelutarpeen selvitykseen tai jatkumiseen. Dokumentoinnissa on edelleen kehittämisen tarvetta. Yleensä asiakastietojärjestelmiä tulisi kehittää niin, että ne kuvaavat asiakkaan sosiaalista tilannetta nykyistä paremmin ja palvelevat lastensuojelutyön kehittämistä.

3. Avohuollon tukitoimien riittävyys ja toimivuus suhteessa asiakkaiden tarpeisiin

Haukiputaan kunnassa avohuollon tukitoimia on hyvin saatavilla, mutta niitä tulee kehittää nykyistä monipuolisemmiksi ja asiakkaiden erilaisiin tarpeisiin vastaaviksi. Esimerkiksi perhetyötä avohuollon tukitoimena ei ole riittävästi.

4. Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu: lapsen osallisuus ja kuuleminen, läheisverkoston kartoitus ja sukulaissijoitus

Haukiputaan kunnassa lastensuojelun sosiaalityö toteutetaan niin, että sama työntekijä vastaa lastensuojelun koko asiakasprosessista, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisen työotteen. Kiireellisen sijoituksen yhteydessä tapahtuvan huostaanoton valmistelu kuukauden määräajassa tuottaa vaikeuksia. Lasten kuuleminen on toteutettu aina ja läheisverkoston kartoitusta on tehty. Läheisverkoston kartoittamiseen ja lasten kuulemiseen liittyvää koulutusta on järjestetty, mikä luo edellytykset toimintatapojen vakiinnuttamiseksi.

Kehittämisessä tulisi kiinnittää huomiota sosiaalityön toimintaedellytyksiin. Resurssivaje on ilmeinen, mikä näkyy toisaalta määräajoissa pysymisen vaikeutena. Toisaalta nykyisillä toimintatavoilla sosiaalityöntekijän työ painottuu liikaa korjaavaan työhön.

5. Sijaishuollon ja jälkihuollon järjestäminen

Haukiputaan kunnassa lapsen sijais- ja jälkihuolto sekä sitä edeltävä lapsen huostaanottoprosessin valmistelu ovat samalla työntekijällä, mikä on lapsen kannalta hyvä asia. Huostaan otetut lapset ovat pääsääntöisesti sijoitettu sijaisperheisiin ja sukulaissijoituksiin. Huostaan otetun lapsen jälkihuollosta vastaa sosiaalityöntekijä. Jälkihuolto vaatii myös lisää resursseja ja tiiviimpää yhteydenpitoa jälkihuollossa olevaan nuoreen.

3. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

3.1 Lastensuojelutarpeen selvitykset

Taso 1: Lastensuojelutarpeen selvitykset tehdään minimitasolla ja viiveellä. Lastensuojelulain edellyttämät määräajat (7 arkipäivää, 3 kk) ja veloitteet selvityksen riittävästä laajuudesta ja yhteenvedosta eivät toteudu. Lisäksi ammatillisessa osaamisessa on puutteita.

Taso 2: Lastensuojelutarpeen selvitykset tehdään lain edellyttämässä määräajoissa riittävässä laajuudessa ja riittävällä ammattitaidolla.

Taso 3: Lastensuojelutarpeen selvityksen tekeminen aloitetaan 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksesta ja toteutetaan lain mukaisessa määräajassa. Selvitys tehdään riittävässä laajuudessa ja riittävällä ammattitaidolla. Kaikista selvityksistä on laadittu yhteenvedot. Selvityksen johtaisa lastensuojelun asiakkuuteen lapsen ja perheen auttaminen käynnistyy välittömästi asiakassuunnitelman mukaisesti.

3.2 Asiakassuunnitelmaan perustuva tavoitteellinen, lapsilähtöinen ja dokumentoitu työote

Taso 1: Asiakassuunnitelmat tehdään minimitasolla tai kaikilla asiakkailla ei ole asiakassuunnitelmaa. Lastensuojelulain veloitteet toteutuvat muodollisesti, mutta suunnitelmat eivät toimi tavoitteellisen ja lapsilähtöisen lastensuojelun työvälineenä. Asiakassuunnitelmien tarkistamisessa ja dokumentoinnissa on puutteita.

Taso 2: Asiakassuunnitelmat tehdään lain veloitteiden ja hengen mukaisesti. Suunnitelmat toimivat pääsääntöisesti tavoitteellisen ja lapsilähtöisen lastensuojelun työvälineenä, mutta siinä on vielä puutteita. Samoin asiakassuunnitelmien tarkistamisessa säännöllisin väliajoin ja dokumentoinnin sisällössä ja ajantasaisuudessa on puutteita.

Taso 3: Kaikilla asiakkailla on asiakassuunnitelma, joka täyttää lain veloitteet sekä muodollisesti että sisällöllisesti. Ajantasaiset suunnitelmat toimivat aidosti tavoitteellisen, lapsilähtöisen ja dokumentoidun lastensuojelutyön työvälineenä.

1	2	3

3.3 Avohuollon tukitoimien riittävyys ja toimivuus suhteessa asiakkaiden tarpeisiin

Taso 1: Avohuollon tukitoimia on käytettävissä, mutta valikoima ja tarjonta ovat selkeästi puutteellisia suhteessa asiakkaiden tarpeisiin. Avohuollon tukitoimia ei kyetä järjestämään asiakkaiden elämäntilanteiden edellyttämässä ajassa.

Taso 2: Avohuollon tukitoimia on riittävästi saatavilla, mutta niiden soveltuvuudessa asiakkaiden erityisiin tarpeisiin on puutteita samoin kuin tukitoimien järjestämisessä.

Taso 3: Avohuollon tukitoimien valikoima on monipuolinen ja saatavuus riittävää. Uusia tukitoimia kehitetään ja räätälöidään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti yhteistyössä kunnan toimijoiden ja palveluntuottajien kanssa.

3.4 Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu: lapsen osallisuus ja kuuleminen, läheisverkoston kartoitus ja sukulaissijoitus

Taso 1: Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu toteutetaan minimitasolla. Lapsen osallisuudessa ja kuulemisessa on puutteita. Läheisverkoston ja sukulasijoituksen mahdollisuuksia ei kartoiteta.

Taso 2: Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu toteutetaan lain velvoitteiden ja hengen mukaisesti. Lapsen kuuleminen on lasta osallistavaa. Läheisverkoston ja sukulasijoituksen kartoittamisessa on puutteita.

Taso 3: Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu toteutetaan lain velvoitteiden ja hengen mukaisesti. Lapsen kuuleminen on lasta osallistavaa ja tukevaa. Läheisverkoston ja sukulasijoituksen mahdollisuudet kartoitetaan. Lasta tuetaan erityisen huolellisesti siirtymävaiheissa biologisilta vanhemmilta sijaisvanhemmille/sijaishuoltoon ja/tai päinvastoin. Vanhempien tukeminen sijoitus- ja huostaanottoprosesseissa toteutuu suunnitelmallisesti.

3.5 Sijaishuollon ja jälkihuollon järjestäminen

Taso 1: Sijais- ja jälkihuollon palvelut ovat puutteellisia. Sijaishuoltopaikkojen valinnalle ei yhtenäisiä kriteereitä, vaan valinnat toteutetaan tapauskohtaisesti. Perhehoidon mahdollisuuksia lasta sijoitettaessa ei arvioida tai perhehoitoa ei ole riittävästi saatavilla. Sijaishuoltopaikkojen valvonta on puutteellista. Lapsikohtainen työskentely sijaishuollon aikana on vähäistä. Lapsen ja nuoren henkilökohtaiset tapaamiset sosiaalityöntekijän kanssa eivät toteudu säännöllisesti. Huostaan otetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelmat puuttuvat ja suunnitelmallinen työskentely biologisen perheen kanssa ei toteudu.

Taso 2: Lapsen tarpeen mukaisen sijoituspaikan järjestäminen ohjaa sijoitustyöskentelyä. Kunnalla on käytettävissä sijoituspaikkoja, mutta niiden valvonta ei ole ennakoivaa ja suunniteltua. Lapsikohtainen työskentely sijais- ja jälkihuollon aikana perustuu kerran vuodessa tarkistettavaan asiakassuunnitelmaan. Lapsen ja nuoren henkilökohtainen tapaaminen sosiaalityöntekijän kanssa toteutuu pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Taso 3: Lapsen sijoituspaikan valinta perustuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Käytössä on riittävästi lapsen tarpeita vastaavia sijoituspaikkoja ja jälkihuollon tukitoimia nuorille. Jokaisen lapsen kohdalla on arvioitu perhehoidon mahdollisuus. Sijaishuoltopaikkojen valvonta toteutuu suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Sijais- ja jälkihuollossa olevien lasten asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Lapselle ja nuorelle varataan aikaa sosiaalityöntekijän henkilökohtaisiin tapaamisiin. Sijoitetulle lapselle, biologiselle perheelle ja sijaishuollon toimijoille tarjotaan aktiivisesti tukea heidän tarpeidensa mukaisesti. Sijais- ja jälkihuollon palveluita kehitetään aktiivisesti ja suunnitelmallisesti yhteistyössä kunnan toimijoiden ja palveluntuottajien kanssa.

Kokonisarviointi: Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

2

3. 5 Henkilöstöresurssit

Henkilöstöresurssien tarkastelu on jaettu tässä arvioinnissa neljään osa-alueeseen, joiden nykytilannetta ja kehittämistarpeita arvioidaan kunnan aineistojen pohjalta.

1. Henkilöstön riittävyys peruspalveluissa

Haukiputaan kunnassa on selkeä tarve arvioida peruspalvelujen henkilöstöresurssien riittävyys ja kohdentaminen suhteessa tavoitteena olevaan palvelutasoon sekä todennäköisiin palvelurakenteiden muutoksiin. Periaatteessa resurssit tulisi mitoittaa niin, että palvelutarpeisiin voidaan vastata viivytyksettä ja asiakkaiden kokemaa palvelujen laatua on hyvä. Mitoitusperusteena voidaan käyttää paikallista tietoa palvelutarpeista ja asiakasmääristä sekä valtakunnallisia suosituksia.

2. Henkilöstön riittävyys ehkäisevässä lastensuojelussa

Haukiputaan kunnassa, kuten muissa kunnissa ehkäisevän lastensuojelun henkilöstöresurssit ovat riittämättömät. Pientä parannusta on mahdollista saada kehittämällä palvelujärjestelmän toimijoiden yhteistyötä. Varsinainen painopisteen muutos ehkäisevään työhön edellyttää syvemmälle menevää muutosta.

Kehittämisen myötä ehkäisevän lastensuojelun tulisi muodostaa selkeä sisällöllinen tehtäväalue, jonka toteuttamiseen ja kehittämiseen on osoitettu tietty osuus (noin 30%) peruspalvelujen henkilöstön työajasta. Painopistettä siirretään asteittain (3-5 v) korjaavasta työstä ehkäisevään työhön, mikä näkyy suunnitelmallisena henkilöstöresurssin (ohjaus ja tuki, perhetyö) ohjaamisena pelkästään ehkäisevään lastensuojeluun. Muutoksen toteuttamisen tekee vaikeaksi se, että siirtymävaiheessa korjaavan lastensuojelun resurssitarpeet säilyvät lähes ennallaan.

3. Henkilöstön riittävyys, pätevyys ja pysyvyys lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa

Haukiputaan kunnassa lastensuojelu painottuu lapsi- ja perhekohtaiseen (korjaavaan) työhön. Edellä kiinnitettiin jo huomiota sosiaalityön toimintaedellytyksiin ja lastensuojelutyön korvaavaan painotukseen. Vaikka kunnassa on tällä hetkellä asetuksen mukainen pätevyyden omaavat sosiaalityöntekijät, uhkana on työntekijöiden vaihtuvuus ja pätevien työntekijöiden saatavuus. Kehittämistarve kohdistuu henkilöstöresurssien saatavuuden ennakointiin ja työntekijöiden pysyvyyden varmistamiseen. Molempiin asioihin voidaan vaikuttaa sosiaalityön toimintaedellytysten ja työhyvinvoinnin kehittämisellä.

4. Lastensuojelutyön tukirakenteet: moniammatillinen asiantuntijaryhmä, esimiestyö, osaamisen ylläpitäminen ja työnohjaus

Haukiputaan kunnassa lastensuojelutyön tukirakenteet ovat kunnossa: moniammatillisen asiantuntijatyöryhmän palvelut ovat ostopalveluna käytettävissä, työnohjaus ja esimiestuki toimivat. Huomiota tulisi kiinnittää ajallisten ja muiden edellytysten luomiseen työn kehittämiseksi. Osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen tulee jatkossakin turvata joko seudullisella yhteistyöllä tai kunnan toimesta.

4. Henkilöstöresurssit

4.1 Henkilöstön riittävyys peruspalveluissa

Taso 1: Peruspalvelujen henkilöstö on mitoitettu minimitasolle, mikä ilmenee toistuvina jonoina ja palvelujen rajoittamisena. Asiakasmääriin ja palvelutarpeisiin nähden henkilöstö on alimitoitettu erityisesti lapsiperheiden kotipalvelussa (perhetyössä), neuvoloissa, kouluterveydenhuollossa ja oppilashuollossa.

Taso 2: Peruspalvelujen henkilöstön mitoituksessa suhteessa asiakasmääriin ja palvelutarpeisiin on selviä vajeita, mikä näkyy ajoittaisina jonoina ja palvelujen viivästymisenä.

Taso 3: Peruspalvelujen henkilöstö on mitoitettu niin, että palvelutarpeisiin voidaan vastata viivytyksettä ja asiakkaiden kokemana palvelujen laatu on hyvä. Henkilöstön mitoituksen perusteena käytetään paikallista tietoa asiakasmääristä ja palvelutarpeista sekä valtakunnallisia suosituksia.

4.2 Henkilöstön riittävyys ehkäisevässä lastensuojelussa

Taso 1: Henkilöstön työpanosta ehkäisevään lastensuojeluun on kohdennettavissa vain satunnaisesti ja tapauskohtaisesti. Henkilöstöresurssit on sidottu akuuttiin asiakastyöhön ja korjaavaan työhön.

Taso 2: Ehkäisevän lastensuojelun sisältöjä ja rakenteita kehitetään osana perustyötä, mutta henkilöstöresurssien riittävä kohdentaminen ehkäisevään työhön ei ole nykyisissä puitteissa mahdollista.

Taso 3: Ehkäisevä lastensuojelu muodostaa selkeän sisällöllisen tehtäväalueen, jonka toteuttamiseen ja kehittämiseen on osoitettu tietty osuus (noin 30%) peruspalvelujen henkilöstön työajasta. Painopistettä siirretään asteittain (3-5 v) korjaavasta työstä ehkäisevään työhön, mikä näkyy suunnitelmallisena henkilöstöresurssin (ohjaus ja tuki, perhetyö) lisäksi pelkästään ehkäisevään lastensuojeluun.

1	2	3

4.3 Henkilöstön riittävyys, pätevyys ja pysyvyys lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa

Taso 1: Lastensuojelutyön henkilöstöresurssit on mitoitettu minimitasolle suhteessa asiakkaiden määrään ja tarpeisiin. Henkilöstön vaihtuvuus (työsuhteen kesto alle 2 v) on suurta ja lain mukaisissa pätevyyksissä on puutteita.

Taso 2: Lastensuojelutyön henkilöstön vaihtuvuus on vähäistä ja työntekijöillä on lain mukaiset pätevyudet. Henkilöstöresurssien riittävyudessa on ajoittaisia ongelmia, mikä vaikeuttaa lain velvoittamissa määräajoissa pysymistä.

Taso 3: Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun henkilöstöä on asiakasmääriin ja tarpeisiin suhteutettuna riittävästi tavoitteellisen, lapsilähtöisen ja dokumentoidun työn toteuttamiseen. Kunnan lastensuojelutyötä tehdään pitkäjänteisesti pätevän ja pysyvän henkilöstön voimin. Lastensuojelun (/sosiaalihuollon) tehtäväkenteet on uudistettu STM:n suositusten mukaisesti.

4.4 Lastensuojelutyön tukirakenteet: moniammatillinen asiantuntijaryhmä, esimiestyö, osaamisen ylläpitäminen ja työnohjaus

Taso 1: Lastensuojelutyötä tehdään yksittäisen työntekijän työorientaatioton varassa. Osaamista ylläpitävät ja kehittävät kollegiaaliset tukirakenteet (esimiestuki, tiimityö, työnohjaus, koulutus) ovat puutteellisia. Lain edellyttämän moniammatillisen asiantuntijaryhmän palvelut ovat käytössä.

Taso 2: Lastensuojelutyön kollegiaaliset tukirakenteet toimivat ja niitä hyödynnetään pääsääntöisesti hyvin samoin kuin moniammatillisen asiantuntijaryhmän palveluja. Työn pitkäjänteiseen kehittämiseen ei ole ajallisia tai muita mahdollisuuksia.

Taso 3: Lastensuojelutyön kollegiaaliset tukirakenteet toimivat ja niitä hyödynnetään aktiivisesti samoin kuin moniammatillisen asiantuntijaryhmän palveluja. Kehittäminen on olennainen osa työtä, jota työntekijät ja esimiehet yhdessä toteuttavat pitkäjänteisesti. Osaamisen ja työn kehittämisessä yhdistetään kokemuksellista, teoreettista ja tutkimuksellista tietoa.

Kokonaisarviointi: Henkilöstöresurssit

		1

3.6 Johtopäätökset kehittämisen tarpeista

Seuraavaksi esitetään yhteenveto (Taulukko 7) Haukiputaan kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilasta toteutetun arvioinnin perusteella. Lopuksi kootaan johtopäätökset kunnan lastensuojelun kehittämistarpeista.

Taulukko 7. Yhteenveto Haukiputaan kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilan arvioinnista

ARVIOINNIN KOHTEET JA ARVIOINTITASOJEN KRITEERIT

1. Lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttaminen

- 1.1 Lapsinäkökulman huomioon ottaminen yhdyskuntasuunnittelussa
- 1.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluista huolehtiminen
- 1.3 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen
- 1.4 Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Kokonaisarviointi: Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

Kunnan nykytilanne		
1	2	3
		1-2

2. Ehkäisevä lastensuojelu

- 2.1 Ehkäisevän lastensuojelun riittävyys, sisältö ja yhteistyön toimivuus peruspalveluissa
- 2.2 Vanhempien tukeminen kasvatus tehtävässä (yleinen ja räätälöity)
- 2.3 Lapsen ja perheen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen
- 2.4 Lapsen huomioon ottaminen aikuisten palveluissa

Kokonaisarviointi: Ehkäisevä lastensuojelu

1	2	3
		2

3. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- 3.1 Lastensuojelutarpeen selvitykset
- 3.2 Asiakassuunnitelmaan perustuva tavoitteellinen, lapsilähtöinen ja dokumentoitu työote
- 3.3 Avohuollon tukitoimien riittävyys ja toimivuus suhteessa asiakkaiden tarpeisiin
- 3.4 Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu: lapsen osallisuus ja kuuleminen, läheisverkoston kartoitus ja sukulaissijoitus
- 3.5 Sijaishuollon ja jälkihuollon järjestäminen

Kokonaisarviointi: Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

1	2	3
		2

4. Henkilöstöresurssit

- 4.1 Henkilöstön riittävyys peruspalveluissa

1	2	3

- 4.2 Henkilöstön riittävyys ehkäisevässä lastensuojelussa
 4.3 Henkilöstön riittävyys, pätevyys ja pysyvyys lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa
 4.4 Lastensuojelutyön tukirakenteet: moniammatillinen asiantuntijaryhmä, esimiestyö, osaamisen ylläpitäminen ja työnohjaus

1-2		

Kokonaisarviointi: Henkilöstöresurssit

Käytettyjen arviointikriteereiden perusteella Haukiputaan kunnan toimet ja palvelut lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja ongelmien ehkäisemiseksi sijoittuvat tällä hetkellä (2009) tasojen 1 ja 2 välille.³⁸ Arvioinnin kohteiden mukaisesti eriteltynä:

- paras tilanne on ehkäisevässä lastensuojelussa, jonka kaikilla viidellä arvioinnin alueella toiminta on tasolla 2. Eli tilannetta voidaan pitää kohtuullisena, vaikka puutteita ja kehittämistarpeita on edelleen.
- kohtuullisella tasolla (taso 2) tilanne on lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa, jossa toiminta on tasolla 2 neljällä arvioinnin alueella: lastensuojelutarpeen selvityksissä, kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelussa sekä sijaishuollon ja jälkihuollon järjestämisessä. Näillä alueilla tilannetta voidaan pitää kohtuullisena, vaikka puutteita ja kehittämistarpeita on edelleen. Tasolla 1 toiminta on asiakassuunnitelmiin perustuvassa dokumentoidussa työtöteessä. Taso 1 edustaa minimitasoa, jossa on huomattavia puutteita ja kehittämistarpeita.
- kohtuullisella tasolla (taso 2) toiminta on myös lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttamisen osa-alueella lapsinäkökulman huomioon ottamisessa yhdyskuntasuunnittelussa sekä lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluista huolehtimisessa
- vastaavasti tilanne on heikko (taso 1) lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamisessa sekä lasten ja nuorten osallisuudessa ja vaikuttamismahdollisuuksissa
- henkilöstöresurssissa tilanne on heikko (taso 1) kolmella arvioinnin alueella: henkilöstöresurssien riittävydessä peruspalveluissa ja ehkäisevässä lastensuojelussa sekä henkilöstön riittävydessä ja toimintaedellytyksissä lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa
- lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelutyön tukirakenteet ovat kohtuullisella tasolla (taso 2)

Haukiputaan kunnan lastensuojelun kehittämistarpeet ovat arvioinnin perusteella hyvin samansuuntaisia kuin muissa Oulun seudun kunnissa. Siksi seuraavaksi esitetyt johtopäätökset koskevat pääosin kaikkia seudun kuntia.

1. Haukiputaan kunnan lastensuojelun kokonaistilanne on samalla "kohtuullisella" tasolla kuin keskimäärin seudun muissa kunnissa. Koska arviointikriteerit johdettiin uuden lastensuojelulain määrittämistä kunnan lastensuojelun tehtävistä, tavoitteista ja velvoitteista, voitaneen arviointitulosten perusteella todeta, että Oulun seudun kunnilla on vielä pitkä matka kuljettavana. Toisaalta herää epäily liian vaativasta arviointikriteeristöstä, kun kuntien lastensuojelun nykytila ylsi vain harvoissa yksittäistapauksissa tasolle 3. Ehkä osuvin johtopäätös on, että uuden lastensuojelulain hengen toteuttaminen käytännössä niin yksilö- kuin rakennetasolla on kunnille erittäin vaativa haaste. Siksi ideaalitaso ei vielä näy vuoden kuluttua lain voimaantulosta.
2. Lastensuojelun kehittäminen on nähtävä kokonaisuutena, mikä tarkoittaa yksittäisten kehittämistarpeiden ja -toimien nivomista osaksi kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä. Kehittämisessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota toisaalta lastensuojelun rakenteellisen ja yksilökohtaisen työn ja toisaalta ehkäisevän ja korjaavan työn suhteeseen. Lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttaminen on juuri niin laaja kehittämistehtävä kuin sitä edellä on kunnan toimien ja palvelujen valossa arvioitu. Koska hyvinvoinnin edellytyksiin vaikuttaminen ja ongelmien ehkäiseminen näyttävät

³⁸ Arviointitasot määriteltiin seuraavasti: Taso 1 edustaa minimitasoa, jossa on huomattavia puutteita arvioinnin kohdealueella. Tasolla 2 kohdealueen tilanne / toiminta on kohtuullisella tasolla, mutta puutteita ja kehittämistarpeita on edelleen. Tasolla 3 kohdealueen toiminta lähenee ideaalitalannetta, jossa lastensuojelulain henki toteutuu käytännössä sekä yksilö- että rakennetasolla.

arvioinnin perusteella olevan kunnissa kaikkein heikoimmalla tasolla, on ne syytä ottaa kehittämisen kohteiksi.

3. Tieto on välttämätön edellytys kunnan lastensuojelun toteuttamisessa ja kehittämisessä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen on arvioinnin mukaan kehittämättömällä tasolla kaikissa kunnissa. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia koskevan tiedontuotannon kehittäminen tulisi ratkaista alueellisesti.
4. Uusi lastensuojelulaki asettaa uudenlaisia vaatimuksia asiakasprosessin läpinäkyvyydelle, lastensuojelun tarpeen arvioinnille, lapsen osallisuudelle ja kuulemiselle, vanhempien tukemiselle, huostaanotto-prosessin valmistelulle sekä sosiaalityöntekijän työskentelylle hallinto-oikeuden kanssa. Arvioinnin perusteella Oulun seudun kuntien lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa on paljon kehitettävää. Vakavimmat puutteet liittyvät lastensuojelutarpeen selvitysten määräaikoihin, asiakassuunnitelman asemaan tavoitteellisen ja lapsilähtöisen lastensuojelun toteuttamisessa sekä dokumentointiin. Lasta ja perhettä auttavan lastensuojelutyön kehittäminen tulisi nähdä jatkuvan työn kohteena.
5. Lastensuojelun osaamisen kehittämistarpeita on arvioinnin perusteella sekä asiakastyössä että lastensuojelun strategiatyössä mukaan lukien sosiaalisten, terveydellisten ja lapsivaikutusten arviointi. Huomattavimmat puutteet ovat rakenteellisen osaamisen alueella eli lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttamistyössä. Kunnan lastensuojelun osaaminen on sidoksissa henkilöstön riittävyyteen, pysyvyyteen ja pätevyyteen. Lastensuojelun arkityö vie kunnissa työntekijöiden ajan niin tarkkaan, ettei työn ja osaamisen kehittämiseen jää aikaa. Lastensuojelun osaamisen varmistaminen seudun kunnissa on nähtävä rakenteellisen kehittämisen kohteena. Monet kohdassa 4 esiteytystä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun puutteista johtuvat kuntien lastensuojelun henkilöstön riittämättömyydestä ja osaamisen epäjatkuvuudesta. Varsinkin pienissä kunnissa lastensuojelu on nähtävä erityisosaamista vaativana työnä johtuen lastensuojelutilanteiden harvalukuisuudesta. Kuntien yhteistyö lastensuojelun osaamisen ylläpitämisessä ja kehittämisessä tulee lähivuosina entistä tärkeämmäksi.

4 LASTENSUOJELUN STRATEGIA: TIEToon JA OSAAMISEEN PERUSTUVAA, HYVINVOINNIN EDELLYTYKSIIN VAIKUTTAVAA, ONGELMIA EHKÄISEVÄÄ JA LASTA JA PERHETTÄ AUTTAVAA LASTENSUOJELUA

4.1 Tarkastelukehys

Lastensuojelun strategialla määritellään kunnan lastensuojelun kehittämisen suunta lähivuosille, asetetaan strategian mukaiset tavoitteet, jäsenetään tarvittavat toimenpiteet, arvioidaan nykyisten voimavarojen riittävyys ja uudelleen kohdentamisen tarpeet sekä varaudutaan tarvittaessa resurssien lisäämiseen. Lastensuojelun suunnitelma toimii samanaikaisesti strategisena suunnannäyttäjänä ja konkreettisena toimenpideohjelmana.

Lastensuojelun strategian perusteet ja sisällöt on johdettu edellisissä luvuissa esitetystä toimintaympäristön analyysistä (Kuvio 11). Luvussa 2 ja sen alaluvuissa tarkasteltiin kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, kasvuolosuhteita sekä lastensuojelun tarvetta tilastojen valossa. Johtopäätöksiä kehityksen suunnasta esitettiin luvussa 2.4. Kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilaa arvioitiin luvussa 3 ja sen alaluvuissa. Johtopäätökset kehittämistarpeista on koottu lukuun 3.6

Kuntakohtaisten analyysien perusteella lastensuojelun kehittämistarpeet ovat Oulun seudulla hyvin samankaltaisia, mikä tunnistettiin myös lastensuojelun suunnitelmien seudullisessa valmisteluprosessissa. Näin ollen lastensuojelun strategian sisältöalueet (5) määriteltiin³⁹ yleisellä tasolla samoiksi Oulun seudun kunnissa. Strategian sisältöalueet kattavat tarkoituksellisesti koko lastensuojelun toiminta-alueen, josta kunta on vastuussa. Kunnan lastensuojelun strategiassa on siis kaksi tasoa, seudullinen ja kuntakohtainen, joita kuvio 11 ja kuvio 13 (Liite 9) havainnollistavat.

Kuvio 11. Kunnan lastensuojelun strategian perusteet ja sisällöt

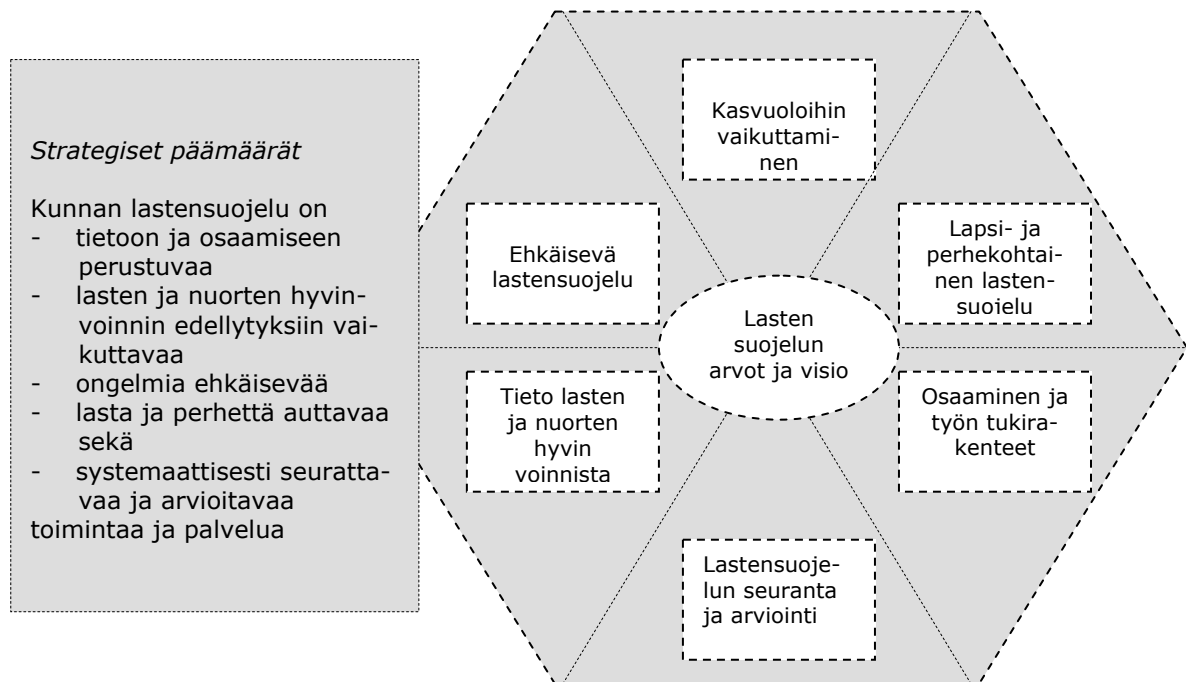
³⁹ Oulun seudun kuntien lastensuojelun suunnitelman valmistelun yhdyshenkilöiden ja perusturva-/ sosiaali- ja terveystoimintajien yhteinen työkokous 4.5.2009

4.2 Lastensuojelun arvot ja visio sekä strategian sisältöalueet ja toimeenpano

Lastensuojelun strategialla ja sen toimeenpano-ohjelmalla tulisi vastata lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin rakenteellisiin edellytyksiin sekä yksilötason vaikeutuneisiin elämäntilanteisiin. Strategiseksi päämääräksi muotoiltuna kehittämistarpeisiin vastaaminen tarkoittaa, että kunnan lastensuojelun tulisi olla

- lasten ja perheiden hyvinvointia koskevaan tietoon ja osaamiseen perustuvaa,
- hyvinvoinnin edellytyksiin vaikuttavaa,
- ongelmia ehkäisevää,
- lasta ja perhettä auttavaa sekä
- systemaattisesti seurattavaa ja arvioitavaa toimintaa ja palvelua. (Kuvio 12)

Yhden kunnan näkökulmasta lastensuojelun kehittämistarpeisiin vastaaminen voi muodostua ylivoimaiseksi. Siksi tämä lastensuojelun suunnitelma sisältää vaihtoehtoisia mahdollisuuksia. Kunta voi periaatteessa toteuttaa kaikki strategian sisältöalueet joko yksin tai toimia yhteistyössä seudun kuntien kanssa. Kunkin sisältöalueen tavoitteiden ja toimenpiteiden konkretisointi on kuitenkin kunnan tehtävänä ja vastuulla samoin kuin seudullisesta yhteistyöstä sopiminen. Erityisesti lastensuojelun tiedontuotantoa, osaamista sekä seuranta- ja arviointijärjestelmää koskevilla strategian sisältöalueilla tarvitaan kuntien välistä yhteistyötä. Luvussa 4.4 esitetään suosituksia seudullisesti toteutettavien strategian sisältöalueiden toimeenpanosta.

Kuvio 12. Kunnan lastensuojelun strategiset päämäärät ja strategian sisältöalueet

Seuraavaksi esitetään kunnan lastensuojelun strategia sisältöalueittain⁴⁰ niin, että ensin kuvataan seudullisesti toteutettavat tavoitteet ja sen jälkeen kunnan konkretisoimat tavoitteet, niihin liittyvät toimenpiteet, resurssit sekä toteutuksen ja seurannan vastuutaho. Kunnan kannanotot seudullisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin tulee määritellä erikseen.

⁴⁰ Strategia perustuu kunnan esittämiin lastensuojelun arvoihin, visioon sekä tavoitteisiin, toimenpiteisiin, resursseihin ja toimeenpanoon.

Lastensuojelun arvot ja visio

Kunnan lastensuojelun arvot:

- ihmisen kunnioittaminen
- osallistaminen ja osallistuminen
- luovuus ja yhteistyö
- asiakaslähtöisyys
- luottamus

Kunnan lastensuojelun visio:

Laadukkaat lasten ja nuorten palvelut turvallisen ja hyvän elämän mahdollistajina

Strategian sisältöalue 1: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevan tiedon tuottaminen, analysointi ja hyödyntäminen lastensuojelun kehittämisessä

Seudullisesti toteutettavat tavoitteet

1. Seudullisen tiedontuotannon järjestelmän luominen: a) tilastollisen tiedon, b) kansalaisilta koottavan tiedon, c) palveluntuottajan tiedon ja d) asiakastietojärjestelmien tiedon yhdistäminen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevan kokonaiskuvan luomiseksi ja tiedon hyödyntämiseksi lastensuojelun kehittämisessä, seurannassa ja arvioinnissa

Seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpano

Kuntien välisestä yhteistyöstä seudullisten tavoitteiden toimeenpanossa sovitaan myöhemmin erikseen.

Kuntakohtaiset tavoitteet ja toimeenpanosuunnitelma / Sisältöalue 1

Tavoitteet

1. Seudun kuntien yhteistyönä toteutettava tiedontuotannon järjestelmä otetaan käyttöön kunnan olosuhteisiin soveltuvalla tavalla.
2. Lapsiväestön määrän kehityksen vaikutuksia palvelutarpeisiin ja niihin vastaamiseen arvioidaan kunnassa nykyistä ennakoivamman, pitkäjänteisemmällä ja systemaattisemmalla tavalla yli hallintokuntarajojen.
3. Lasten ja nuorten tilanteista ja perheiden palvelutarpeista kerätään tietoa ja tietoa hyödynnetään kunnan päätöksenteossa.

Toimenpiteet ja aikataulu

1. Kunta osallistuu seudun kuntien yhteistyöhön tiedontuotannon järjestelmän luomiseksi
Aikataulu: Seudullisesti päätettävä

Toimenpiteet ja aikataulu

1. Väestömuutoksista ja kunnan osa-alueiden kehityksestä johtuvien palvelutarpeiden ennakointi ja seuranta yhteisesti sovitulla tavalla
Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.

Toteutumisen mittarit⁴¹

Palvelutarpeisiin vastaaminen riittäväillä perus- ja erityispalveluilla

Resurssit

Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista
Vastuu seurannasta ja arvioinnista

Strategian sisältöalue 2: Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

Seudullisesti toteutettavat tavoitteet

- 2.1 Lapsinäkökulman huomioonottaminen maankäytön, asuinalueiden, rakennusten ja kasvuympäristöjen suunnittelussa sekä palvelujen järjestämisessä
- 2.2 Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen
- 2.3 Lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen

Seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpano

Kuntien välisestä yhteistyöstä seudullisten tavoitteiden toimeenpanossa sovitaan myöhemmin erikseen

⁴¹ Mittareiden tarkastelua viedään pidemmälle Lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä IX/2009 – III/ 2010. Tässä vaiheessa kunnan esittämät mittarit tai niiden puuttuminen on nähtävä välivaiheena.

Kuntakohtaiset tavoitteet ja toimeenpanosuunnitelma / Sisältöalue 2	
<p>Tavoitteet</p> <p>1. Seudun kuntien yhteistyönä valmisteltavia lapsinäkökulman huomioonottamisen ja lapsivaikutusten arvioinnin periaatteita ja menettelyjä hyödynnetään kunnan olosuhteisiin soveltaen</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Kunta osallistuu seudun kuntien yhteistyöhön lapsinäkökulman huomioonottamisen ja lapsivaikutusten arvioinnin osaamisen kehittämiseen ja periaatteiden valmisteluun Aikataulu: Seudullisesti päätettävä</p>
<p>2. Vahvistetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden arjen turvallisuutta ja hyvinvointia.</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Kunnan eri alueita kehitetään tasa-arvoisesti. 2. Yhdyskuntasuunnittelussa huomioidaan turvallisuuskysymykset: asuinalueen turvallisuus, turvalliset koulumatkat ja lähipalvelujen saatavuus (esim. lähikoulu). 3. Lasten ja perheiden kanssa toimii pysyvä henkilökunta. 4. Lasten ja nuorten (alaryhmien) eriarvioistuvat kehityssuunnat tunnistetaan ja niihin reagoidaan. Aikataulu: Toimenpiteet 1-4 vuosina 2010-2012</p> <p>Toteutumisen mittarit Yhdyskuntasuunnittelussa ja kaavoituksessa on huomioitu tasa-arvoinen kunnan aluekehittäminen huomioon. Lasten ja nuorten perheiden palveluiden henkilöstö ei vaihdu. Fyysinen, sosiaalinen ja psykologinen turvallisuus on huomioitu yhdyskuntasuunnittelussa.</p> <p>Resurssit Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunta johtoryhmä Vastuu seurannasta/arvioinnista Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunta</p>
<p>3. Lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksia parannetaan mahdollistamalla heidän suora tai välillinen osallistuminen eri työryhmiin, joissa suunnitellaan arjen kasvuympäristöjä ja olosuhteita</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Nuorisovaltuuston asemaa ja roolia vahvistetaan. 2. Lapsivaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tuloksia tuodaan aktiivisesti esille erilaisilla areenoilla. 3. Kehitetään erilaisten rajapintojen välillä työskentelyä. 4. Kehitetään kuntalaisten interaktiivisia palveluita. Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Yhteiset seudulliset mittarit Strategiatyöskentely toteutetaan säännöllisesti Tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain</p> <p>Resurssit Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Kunnanvaltuusto, johtoryhmä Vastuu seurannasta/arvioinnista Kunnanhallitus, lautakunta</p>
<p>Strategian sisältöalue 3: Ehkäisevä lastensuojelu</p>	
<p>Seudullisesti toteutettavat tavoitteet</p> <p>3.1 Ehkäisevän lastensuojelun käsitteellinen, sisällöllinen ja menetelmällinen vahvistaminen: ehkäisevän työn kohteiden, toimijoiden ja yhteisten toimintamallien jäsentäminen sekä resurssien arviointi suhteessa palvelutarpeisiin ja painopisteen siirtämiseen ehkäisevään työhön</p>	

3.2 Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä: tuen tarpeen jäsentäminen ja kohdentaminen perheen elämäntilanteen ja lasten iän mukaan
 3.3 Toimintamallien luominen erityisen tuen tarpeen tunnistamiseksi ja järjestämiseksi
Seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpano
 Kuntien välisestä yhteistyöstä seudullisten tavoitteiden toimeenpanossa sovitaan myöhemmin erikseen.

Kuntakohtaiset tavoitteet ja toimeenpanosuunnitelma / Sisältöalue 3

<p>Tavoitteet</p> <p>1. Seudun kuntien yhteistyönä valmisteltavia ehkäisevän lastensuojelun, vanhempien kasvatustehtävän tukemisen ja erityisen tuen tunnistamisen toimintamalleja hyödynnetään kunnan olosuhteisiin soveltuvalla tavalla</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Kunta osallistuu seudun kuntien yhteistyöhön ehkäisevän lastensuojelun, vanhempien kasvatustehtävän tukemisen ja erityisen tuen tunnistamisen toimintamallien kehittämisessä Aikataulu: Seudullisesti päätettävä</p>
<p>2. Lasten, nuoren ja lapsiperheiden hyvinvointia, mielenterveyttä ja sosiaalista turvallisuutta edistetään ja terveyseroja kavennaan.</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Peruspalveluissa tuetaan vanhempia kasvatustehtävässä. 2. Toimintoja kehitetään monitoimijaisten palvelumallien avulla. 3. Kehitetään uusia toimintatapoja lapsiperheiden tuen ja palveluiden tuottamiseen. Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Yhteistyö yli hallintokuntien on lisääntynyt. Kunnassa on kehitetty uusia toimintatapoja ja palveluita. Ennaltaehkäiseviä koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluita on tarvetta vastaavasti.</p> <p>Resurssit Riittävät, tarvetta vastaavat palvelut. Ehkäisevän työn henkilöstöresurssit on tarvetta vastaavasti. Toimintoihin on riittävät, asianmukaiset tilat ja työvälineet.</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Lautakunta Vastuu seurannasta/arvioinnista Lautakunta</p>
<p>3. Henkilökunnan osaamista vahvistetaan ja erityisosaaminen turvataan.</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Henkilöstön osaamista tuetaan täydennyskoulutuksella, omaehtoisella kouluttautumisella ja työnohjauksella. Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Pysyvä ja motivoitunut henkilöstö</p> <p>Resurssit Riittävät koulutus- ja työnohjausmäärärahat</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Johtoryhmä, esimiehet Vastuu seurannasta/arvioinnista Johtoryhmä, esimiehet</p>

Strategian sisältöalue 4: Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Seudullisesti toteutettavat tavoitteet

- 4.1 Lastensuojelun tarpeiden tunnistamisen kehittäminen (vrt. tavoite 1)
 4.2 Lastensuojelun sisällöllinen kehittäminen lastensuojelulain hengen ja velvoitteiden mukaisesti

- 4.3 Lastensuojelun tehtävärakenteiden uudistaminen, resurssien arviointi ja kohdentaminen (Stm:n suositukset)
- 4.4 Monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen kuntien, kolmannen ja yksityisen sektorin välillä

Seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpano

Kuntien välisestä yhteistyöstä seudullisten tavoitteiden toimeenpanossa sovitaan myöhemmin erikseen.

Kuntakohtaiset tavoitteet ja toimeenpanosuunnitelma / Sisältöalue 4

Tavoitteet	Toimenpiteet ja aikataulu
<p>1. Seudun kuntien yhteistyönä kehitettäviä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toiminta- ja tehtävärakennemalleja hyödynnetään kunnan olosuhteisiin soveltaen</p> <p>2. Lastensuojelun tarpeiden tunnistamisen kehittäminen</p> <p>3. Monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen kuntien, kolmannen ja yksityisen sektorin välillä</p>	<p>1. Kunta osallistuu seudun kuntien yhteistyöhön lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimintamallien kehittämisessä Aikataulu: Seudullisesti päätettävä</p> <p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Lastensuojelutarpeen arviota kehitetään lapsikeskeisesti, lapsen tarpeita tunnistavaksi.</p> <p>2. Yhteisistä toimintamalleista ja käytännöistä sovitaan päihdepalveluissa ja mielenterveyspalveluissa</p> <p>3. Henkilöstön voimavarojen kohdistaminen lasten ja nuorten erityistarpeisiin Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Lastensuojelulain mukaiset määräajat toteutuvat. Lastensuojelulain mukaiset rekisterit ja dokumentointi ovat asianmukaisia. Kunnassa on pysyvät ja pätevät sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijöiden määrä suhteessa asiakasmääriin toteutuu suositusten mukaisesti</p> <p>Resurssit Riittävät määrärahat ja henkilöstöresurssit</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Toimijoiden yhteisvastuullisuus Johtoryhmä, esimiehet</p> <p>Vastuu seurannasta/arvioinnista Johtoryhmä, esimiehet</p>
<p>4. Lastensuojelun sisällöllinen kehittäminen lastensuojelulain hengen ja velvoitteiden mukaisesti: lastensuojelun avohuollon palveluvalikon, perhetyön ja perhehoidon ja lastensuojelun jälkihuollon kehittäminen</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Lastensuojelutarpeen selvitysprosessin kehittäminen</p> <p>2. Perhetyön ja perhehoidon kehittäminen Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Lastensuojelun avohuollon tukitoimien kehittyminen Perhetyön ja perhehoidon jäsentynyt mallinnus ja kehittynyt toiminta Jälkihuollon jäsentynyt mallinnus ja kehittynyt toiminta</p> <p>Resurssit Riittävät määrärahat ja henkilöstöresurssit</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Tulosalueen esimies</p> <p>Vastuu seurannasta/arvioinnista Tulosalueen esimies</p>

Strategian sisältöalue 5: Osaaminen ja työn tukirakenteet	
<p>Seudullisesti toteutettavat tavoitteet Määritellään myöhemmin</p> <p>Seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpano Kuntien välisestä yhteistyöstä seudullisten tavoitteiden toimeenpanossa sovitaan myöhemmin erikseen</p>	
Kuntakohtaiset tavoitteet ja toimeenpanosuunnitelma / Sisältöalue 5	
<p>Tavoitteet</p> <p>1. Kunnan henkilöstö tuntee kunnan lastensuojelun suunnitelman ja työskentelee sen suuntaisesti</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Kunnanvaltuuston hyväksymisen jälkeen lastensuojelun suunnitelma käsitellään osastoittain yhteisissä palaverieissa</p> <p>Toteutumisen mittarit</p> <p>Resurssit Osastopalaverit/kokoukset</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Osastojen esimiehet</p> <p>Vastuu seurannasta/arvioinnista</p>
<p>2. Kunnassa on riittävästi ammattitaitoista lastensuojelun henkilöstöä</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Moniammatillinen työryhmän kokoontuminen säännöllisesti</p> <p>2. Henkilöstö osallistuminen seudullisiin tapaamisiin ja koulutuksiin</p> <p>3. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan vakinaistaminen</p> <p>Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Seudulliset mittarit</p> <p>Resurssit Henkilöstösuositusten mukaiset resurssit</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Johtoryhmä, esimiehet</p> <p>Vastuu seurannasta/arvioinnista Johtoryhmä, esimiehet</p>
<p>3. Lastensuojelun myönteisen imagon vahvistaminen</p>	<p>Toimenpiteet ja aikataulu</p> <p>1. Tiedottaminen kuntalaisille</p> <p>Aikataulu: Määritellään hyvinvointistrategian ja lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelun yhteydessä.</p> <p>Toteutumisen mittarit Lasten suojelun näkyminen jokaisen asiana / lapsivaikutuksien huomioiminen</p> <p>Resurssit Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunta</p> <p>Vastuu toteutuksesta/koordinoinnista Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunta</p> <p>Vastuu seurannasta/arvioinnista Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunta</p>

4.3 Yhteistyö lastensuojelun järjestämisessä

Haukiputaan kunnan lastensuojelupalvelut tuotetaan seuraavasti (2008 tilanne):

1. *Kunnan oma palvelutuotanto*

Ehkäisevä lastensuojelu

- ehkäisevä lastensuojelu peruspalveluissa

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- lastensuojelun sosiaalityö: lastensuojelutarpeen arviointi, vanhemmuuden arviointi, huostaanotto ja sijaishuollon järjestelyt
- avohuollon palvelut: muun muassa lastensuojelun perhetyö

2. Yhteistyö muiden kuntien kanssa

Ehkäisevä lastensuojelu

- ostopalveluja Oulun kaupungilta

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- moniammatillisen asiantuntijaryhmän palvelut ostopalveluna Oulun kaupungilta
- sosiaalipäivystys yhteistyössä seudun kuntien kanssa

3. Ostopalvelut järjestöiltä sekä muu yhteistyö järjestöjen ja seurakunnan kanssa

Ehkäisevä lastensuojelu

- ostopalveluja: seurakunta, Pelastakaa Lapset ry, Parasta Lapsille ry, Haukiputaan Kotiapuyhdistys

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- avohuollon palveluja ostopalveluna

Sijaishuolto ja jälkihuolto

- ostopalveluja

4. Ostopalvelut yrityksiltä

Ehkäisevä lastensuojelu

- Päihde- ja mielenterveyspalveluja ostopalveluna

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- arviointijaksoja ostopalveluna
- lastensuojelun avohuollon ostopalveluna

Sijaishuolto ja jälkihuolto

- ostopalveluna

Kunnan edustajat arvioivat yhteistyön eri toimijoiden kanssa toimivan moitteettomasti. Yhteistyön kehittämistä eri toimijoiden kanssa tarvitaan edelleen. Kunnan oman palvelutuotannon kehittämistä erityisesti ehkäisevässä lastensuojelussa pidetään välttämättömänä, jotta lastensuojelun tarpeisiin voidaan vastata. Samoin seudullinen yhteistyö nähdään tärkeänä.

4.4 Suositukset seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpanosta

Oulun seudun kuntien lastensuojelun suunnitelmien valmistelu on ajoittunut murroskohtaan, jossa selvitetään tulevien kunta- ja palvelurakenteiden vaihtoehtoja. Vasta näiden yhteistoiminta-alueita koskevien perusratkaisujen jälkeen konkretisoituvat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät kuntakohtaiset intressit. Kuntien lastensuojelun suunnitelmat koskettavat laajasti kuntien lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja palveluja. Suunnitelmien valmistelussa ei ole otettu kantaa kuntien yhteistyöhön näiden palvelujen järjestämisessä. Sen sijaan kuntien yhteistyön näkökulmasta suunnitelmat on mahdollista nähdä lastensuojelun seudullisena kehittämissuunnitelmana, joka tukee kuntien lastensuojelun suunnitelmien käytäntöön viemistä. Erityisesti tämä koskee niitä strategian sisältöalueita (ks. Liite 9 Kuvio 13), joita kunnat eivät pysty yksin toteuttamaan.

Näistä lähtökohdista esitetään⁴² lastensuojelun suunnitelmien seudullisesti toteutettavien strategiasisältöjen toimeenpanosta seuraavat suositukset kuntien hyväksyttäväksi:

⁴² Oulun seudun kuntien lastensuojelun suunnitelmien asiantuntijavalmistelusta on vastannut Arja Honkakoski, sosiaalityön kehittämisspäällikkö, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikkö.

1. Yhteistyössä Oulun seudun kuntien ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa valmistellaan *Oulun seudun lastensuojelun kehittämisohjelma*, jonka sisällön muodostavat lastensuojelun suunnitelmissa määritellyt seudullisesti toteutettavat sisältöalueet:
 - *Seudullisen tiedontuotannon järjestelmän luominen*: a) tilastollisen tiedon, b) kansalaisilta koottavan tiedon, c) palveluntuottajan tiedon ja d) asiakastietojärjestelmien tiedon yhdistäminen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevan kokonaiskuvan luomiseksi ja tiedon hyödyntämiseksi
 - *Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen*: a) Lapsinäkökulman huomioon ottaminen maankäytön, asuinalueiden, rakennusten ja kasvuympäristöjen suunnittelussa sekä palvelujen järjestämisessä, b) Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen ja c) Lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen
 - *Ehkäisevän lastensuojelun kehittäminen*: a) Käsitteellinen, sisällöllinen ja menetelmällinen vahvistaminen, yhteisten toimintamallien jäsentäminen ja painopisteen siirtäminen ehkäisevään työhön, b) Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja c) Toimintamallien luominen erityisen tuen tarpeen tunnistamiseksi ja järjestämiseksi
 - *Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun kehittäminen*: a) Lastensuojelun tarpeiden tunnistamisen kehittäminen, b) Lastensuojelun sisällöllinen kehittäminen LsL:n hengen mukaisesti ja c) Lastensuojelun tehtävärakenteiden uudistaminen
 - *Osaamisen ja työn tukirakenteiden kehittäminen*
 - *Lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän luominen (osana tiedontuotantoa)*
2. Selvitetään mahdollisuudet liittää *lastensuojelun kehittämisohjelman toteuttaminen osaksi Oulun seudun lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa/ohjelmatyötä* (TUKEVA)
3. Lastensuojelun kehittämisohjelman tavoitteiden toteuttamisessa käytetään muun muassa seuraavia *keinoja / menetelmiä ja rakenteita*:
 - *Tutkimus*: erityisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia koskevassa tiedontuotannossa sekä lastensuojelun seurannassa ja arvioinnissa
 - *Koulutus- ja kehittämisprosessit*: esimerkiksi lapsinäkökulman huomioon ottamisessa ja lapsivaikutusten arvioinnissa
 - *Käytännön kehittämisen, opetuksen ja tutkimuksen yhteistyö*, jota varten luodaan Oulun seudun kuntien, Oulun seudun ammattikorkeakoulun, Lapin yliopiston, Oulun Yliopiston ja Posken kanssa verkostomaiset yhteistyörakenteet. Yhteistyön toiminta-alueita ovat toisaalta osaamisen kehittäminen (rakenteellinen, ehkäisevä ja lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu) ja toisaalta koko lastensuojelun kehittämisohjelma erityisesti lastensuojelua koskevan tiedonmuodostuksen näkökulmasta. Lastensuojelun kehittämisohjelma olisi yksi verkostomaisen yhteistyörakenteen toimintalinja. Muita sisällöllisiä alueita voidaan luoda tarpeen mukaan esimerkiksi vanhustyöhön ja aikuissosiaalityöhön.
4. Lastensuojelun kehittämisohjelma ajoitetaan ensimmäisessä vaiheessa kuntien lastensuojelun suunnitelmien vuosille 2010 - 2013. Kehittämisohjelman *rahoitusvaihtoehtoina selvitetään KASTE -ohjelma* ja erityisesti mahdollisuudet yhdistää lastensuojelun kehittämisohjelma osaksi muita Oulun seudun / Pohjois-Suomen lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin liittyviä hankkeista. Lisäksi selvitetään Oulun seudun kuntien kiinnostus ja rahoitusmahdollisuudet.

5 LASTENSUOJELUN SEURANTA- JA ARVIOINTIJÄRJESTELMÄ

Lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmän valmistelu käynnistetään vuoden 2009 lopulla yhteistyössä Oulun seudun kuntien ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Pohjois-Pohjanmaan toimintayksikön kanssa. Valmisteluprosessi muodostaa luontevan jatkon suunnitelmatyölle ja syventää sitä. Tavoitteena on, että seuranta- ja arviointijärjestelmän on valmiina 31.3.2010.

Lähteet

Kurkinen, Jorma & Vuorijärvi, Petri & Kinnunen, Petri (2008) Hyvinvointi ja palvelut Kuusamossa. Löytyy verkkojulkaisuna: <http://www.sosiaalikallega.fi/julkaisut/tyopaperit-ja-muut-julkaisut>

Lastensuojelulaki 417/2007.

Lastensuojelun käsikirja, internetlähde www.sosiaaliportti.fi/fi/FI/lastensuojelunkasikirja.

Myllärniemi Annina (2005) Huostaanottojen kriteerit pääkaupunkiseudulla. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja.

Oulun seudun sosiaali- ja terveystalveluiden yhteistoiminta-alue selvitys -hanke (2008) Yhteistoimintat raportti. Selvityshenkilö Riitta Pitkänen.

Rousu, Sirkka (2008) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 1. Suunnitelman valmistelu. Helsinki: Kuntaliitto.

Tilastolähteet:

SeutuNet

SOTKANet

Tilastokeskus

OULUN SEUDUN KUNTIEN LASTENSUOJELUN SUUNNITELMIEN VALMISTELU-PROSESSI VUONNA 2009

Taulukko 1. Oulun seudun kuntien lastensuojelun suunnitelmien seudullisesti yhteiset ja kuntakohtaisesti eriytyvät sisällöt

Kuntien lastensuojelun suunnitelmien seudullisesti yhteiset sisällöt	Kuntien lastensuojelun suunnitelmien kuntakohtaisesti eriytyvät sisällöt
<p>1. Suunnitelman lähtökohdat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valmistelun seudullisuus - Tavoitteet ja sisältö - Aineistot ja valmisteluprosessi 	<p>1. Suunnitelman lähtökohdat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sama sisältö ja teksti kaikkien kuntien suunnitelmissa paitsi yhdyshenkilöiden ja poikkihallinnollisten työryhmien nimet kuntakohtaisesti
<p>2. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja kasvuympäristö: Nykytilanteen ja muutoksen arviointia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastelukehys - Kuntien seudullinen vertailu demografisten, sosioekonomisten ja lastensuojelun tarvetta kuvaavien tilastojen valossa 	<p>2. Lasten ja nuorten hyvinvointi ja kasvuympäristö: Nykytilanteen ja muutoksen arviointia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastelukehys (sama kaikilla) - Kuntakohtaisen tilastollisen tiedon analyysi ja tulkinat - Lastensuojelun tarve kunnassa - Paikalliset tulkinat kasvuympäristöstä - Johtopäätökset kehityksen suunnasta
<p>3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäiseminen: Nykytilanne ja kehittämistarpeet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastelukehys / metodi, jolla kunnan lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvan hyvinvointityön nykytilaa ja kehittämistarpeita arvioidaan 	<p>3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäiseminen: Nykytilanne ja kehittämistarpeet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastelukehys (sama kaikilla) - Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen - Ehkäisevä lastensuojelu - Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu - Henkilöstöresurssit - Johtopäätökset kehittämistarpeista
<p>4. Lastensuojelun strategia: Tietoon ja osaamiseen perustuvaa, hyvinvoinnin edellytyksiin vaikuttavaa, ongelmia ehkäisevää ja lasta ja perhettä auttavaa lastensuojelua</p> <p>Tarkastelukehys</p> <p>Strategian seudulliset sisältöalueet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevan tiedon tuottaminen, analysointi ja hyödyntäminen - Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen - Ehkäisevä lastensuojelu - Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu - Osaaminen ja työn tukirakenteet <p>Suosituksot seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpanosta</p>	<p>4. Lastensuojelun strategia: Tietoon ja osaamiseen perustuvaa, hyvinvoinnin edellytyksiin vaikuttavaa, ongelmia ehkäisevää ja lasta ja perhettä auttavaa lastensuojelua</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastelukehys (sama kaikilla) - Strategian seudulliset ja kuntakohtaiset sisältöalueet - Strategian seudullisten sisältöalueiden kuntakohtainen konkretisointi ja lisäksi - Kuntakohtaiset tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit strategian sisältöalueittain <p>Yhteistyö kunnan lastensuojelupalvelujen järjestämisessä</p> <p>Suosituksot seudullisesti toteutettavien tavoitteiden toimeenpanosta (sama kaikille)</p>
<p>5. Lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valmistellaan yhteistyössä seudun kuntien ja Posken kanssa 15.11.2009 – 31.3.2010 	<p>5. Lastensuojelun seuranta- ja arviointijärjestelmä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Valmistellaan yhteistyössä seudun kuntien ja Posken kanssa 15.11.2009 – 31.3.2010

Liite 2

**OULUN SEUDUN KUNTIEN LASTENSUOJELUN SUUNNITELMIEN VALMISTELU-
PROSESSI VUONNA 2009****Fokusryhmäkeskustelut kuntien poikkihallinnollisten valmisteluryhmien kanssa asiantuntijatiedon keräämiseksi**

Fokusryhmäkeskustelut toteutettiin kaksi kertaa seudun ja Yli-Iin kunnissa, 1. kierros viikoilla 12 -13 ja 2. kierros viikoilla 16 - 17.

Fokusryhmäkeskustelujen pääteemat olivat

1. kierroksella Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilastoaineiston valossa ja kasvuolot kunnassa
2. kierroksella Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut kunnassa

1. fokusryhmäkeskustelun teemat ja teemarunko:**1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan arviointi ja tulevan kehityksen ennakointi kunta- ja seutu-
kohtaisen tilastoaineiston valossa⁴³****1.1 Demografiset indikaattorit ja kehityksen suunta**

- 1) Mitä demografiset indikaattorit kertovat yleisesti kuntanne väestökehityksestä ja sen suunnasta?
- 2) Mitä demografiset indikaattorit kertovat erityisesti lasten ja nuorten väestöllisestä profiilista ja sen kehityksestä?
- 3) Miten väestökehitys pitäisi ottaa huomioon kuntanne lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja sen edellytysten turvaamisessa?
- 4) Mitä muuta haluaisitte tuoda esille demografisista indikaattoreista ja niiden kuvaamasta kehityksen suunnasta?

1.2 Sosio-ekonomiset indikaattorit ja kehityksen suunta

- 1) Mitä sosio-ekonomiset indikaattorit kertovat yleisesti kuntanne väestön hyvinvoinnista ja sen kehityksen suunnasta?
- 2) Mitä sosio-ekonomiset indikaattorit kertovat erityisesti kuntanne lapsiperheiden, lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja sen kehityksen suunnasta?
- 3) Miten väestön sosio-ekonominen kehitys pitäisi ottaa huomioon kuntanne lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja sen edellytysten turvaamisessa?
- 4) Mitä muuta haluaisitte sanoa sosio-ekonomisista indikaattoreista ja niiden kuvaamasta kehityksen suunnasta?

1.3 Lastensuojelun (0-17 v) indikaattorit ja kehityksen suunta

- 1) Mitä lastensuojelun indikaattorit kertovat yleisesti kuntanne lasten hyvinvoinnista ja kehityksen suunnasta?
- 2) Mitä lastensuojelun indikaattorit kertovat erityisesti kuntanne lastensuojelun painotuksista ennaltaehkäisvään ja korjaavaan lastensuojeluun?
- 3) Miten lastensuojelun indikaattoreiden välittämä tieto pitäisi ottaa huomioon kuntanne lapsi- ja lastensuojelupolitiikan kehittämisessä?
- 4) Mitä muuta haluaisitte sanoa lastensuojelun indikaattoreista ja niiden kuvaamasta kehityksen suunnasta?

1.4 Nuoria koskevat lastensuojelun (18-20 v) ja muut indikaattorit (< 24 v)

- 1) Mitä nuoria koskevat lastensuojelun ja muut indikaattorit kertovat yleisesti kuntanne nuorten hyvinvoinnista ja kehityksen suunnasta?
- 2) Mitä nuoria koskevat lastensuojelun ja muut indikaattorit kertovat erityisesti kuntanne nuoriin kohdistamasta hyvinvoinnin edistämisen politiikasta?
- 3) Miten nuoria koskevien indikaattoreiden välittämä tieto pitäisi ottaa huomioon kuntanne lastensuojelun ja nuorisopolitiikan kehittämisessä?
- 4) Mitä muuta haluaisitte sanoa nuoria koskevista indikaattoreista ja niiden kuvaamasta kehityksen suunnasta?

1.5 Muut indikaattorit

- 1) Mitä muut indikaattorit kertovat yleisesti kuntanne lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja kehityksen suunnasta?
- 2) Mitä muut indikaattorit kertovat erityisesti kuntanne lapsiin nuoriin kohdistamasta hyvinvoinnin edistämisen politiikasta?
- 3) Miten muiden indikaattoreiden välittämä tieto pitäisi ottaa huomioon kuntanne lapsi- ja lastensuojelupolitiikan kehittämisessä?
- 4) Mitä muuta haluaisitte sanoa muista indikaattoreista ja niiden kuvaamasta kehityksen suunnasta?

⁴³ Tutkija Petri Vuorijärjen 10.3.2009 työkokouksessa esittelemä aineisto eteenpäin jäsenneyssä muodossa

1.6 Yhteenveto

- 1) Miten kuntanne eri-ikäiset lapset ja nuoret voivat arvionne mukaan nyt ja miten ennakoitte tilanteen muuttuvan?

2. Lasten ja nuorten kasvuolojen arviointi ja tulevan kehityksen ennakointi kunnan asiantuntijoiden arvioimana

2.1 Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja kehitystä suojaavat tekijät kunnassa / seudulla?

- 1) Mitkä tekijät arvioitte kunnassa /seudulla sellaisiksi, jotka edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia?
- 2) Mitkä tekijät kasvuympäristössä suojaavat lasten ja nuorten kehitystä kunnassa / seudulla?

2.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja kehitykselle riskejä aiheuttavat tekijät kunnassa /seudulla?

- 1) Mitkä tekijät arvioitte kunnassa /seudulla sellaisiksi, jotka uhkaavat lasten ja nuorten hyvinvointia?
- 2) Mitkä tekijät kasvuympäristössä uhkaavat lasten ja nuorten kehitystä kunnassa / seudulla?

2.3 Muut toimintaympäristön tekijät, joilla vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin ja kehitykseen seudulla /kunnassa (voi olla, että tulevat esille jo edellä)

- 1) Mitkä muut toimintaympäristön tekijät vaikuttavat myönteisesti lasten ja nuorten kasvuolojen kehittymiseen kunnassanne / seudulla?
- 2) Mitkä muut toimintaympäristön tekijät vaikuttavat kielteisesti lasten ja nuorten kasvuolojen kehittymiseen kunnassanne / seudulla?

2.4 Yhteenveto lasten ja nuorten kasvuympäristöstä

- 1) Minkälaiseksi arvioitte lasten ja nuorten kasvuympäristön yleisesti kunnassa / seudulla?
- 2) Miten ennakoitte kasvuympäristön muuttuvan?

Liite 3

OULUN SEUDUN KUNTIEN LASTENSUOJELUN SUUNNITELMIEN VALMISTELU-PROSESSI VUONNA 2009

Fokusryhmäkeskustelut kuntien poikkihallinnollisten valmisteluryhmien kanssa asiantuntijatiedon keräämiseksi

Fokusryhmäkeskustelut toteutettiin kaksi kertaa seudun ja Yli-Iin kunnissa, 1. kierros viikoilla 12 -13 ja 2. kierros viikoilla 16 -17.

Fokusryhmäkeskustelujen pääteemat olivat:

1. kierroksella Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila tilastoaineiston valossa ja kasvuolot kunnassa
2. kierroksella Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut kunnassa

2. fokusryhmäkeskustelun teemat ja teemarunko

1. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut kunnassa (= Lasten ja nuorten hyvinvointityö)

Teemarunko on samansisältöinen, jonka avulla kuntien yhdyshenkilöt koostivat ja arvioivat lasten ja nuorten hyvinvointityön nykytilannetta ja kehittämistarpeita. Fokusryhmäkeskustelun tavoitteena oli tiivistää kartoituksen esiin nostamia arvioita nykytilanteesta ja kiteyttää johtopäätökset tulevaa kehittämistä varten. Fokusryhmäkeskustelun "viitekehystenä" toimi lastensuojelun kokonaisuutta (LsL) havainnollistava kuvio.

Lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttaminen	Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä	Lasten suojelutehtävä
<p>Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen</p> <p>Yhdyskuntasuunnittelu: arjen ympäristöjen toimivuus, turvallisuus, viihtyisyys ja virikkeellisyys</p> <p>Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut</p> <p>Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen</p> <p>Systemaattinen toimintatapa seuranta- ja arviointitiedon tuottamisesta ja käytöstä</p> <p>Lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollistaminen</p>	<p>Palvelujen kehittäminen vanhempien kasvatustehtävän tukemiseksi</p> <p>Vanhempien ja lasten hoidosta vastaavien tukeminen kasvatustehtävässä <u>yhteistyössä</u></p> <p>Lasten, nuorten ja perheiden erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen</p> <p>Koulunkäynnin tukeminen: koulupsykologi- ja kuraattori- ja erityisopetuspalvelut</p> <p>Lasten huomioon ottaminen aikuisten palveluissa (mm. mielenterveys- ja päihdepalvelut)</p>	<p>Ehkäisevä lastensuojelu</p> <p>Lapsen ja perheen erityinen tukeminen kunnan peruspalveluissa</p> <p>Äitiys- ja lastenneuvolat, päivähoito, koulu, nuorisotyö terveydenhuolto, sosiaalihuolto</p> <p>Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu</p> <p>Lastensuojelutarpeen selvitys Avohuollon tukitoimet Lapsen kiireellinen sijoitus Huostaanotto Sijais- ja jälkihuollon järjestäminen</p>

1.1 Lasten ja nuorten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen

- 1) Miten ymmärrätte lasten ja nuorten yleisiin kasvuolosuhteisiin vaikuttamisen paikallisella tasolla?
- 2) Mitä tavoitteita, sisältöjä ja keinoja kunnassanne on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi?
- 3) Millaisia käytäntöjä kunnassanne on lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseksi?
- 4) Millaisia käytäntöjä kunnassanne on lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollistamiseksi?

Johtopäätökset lasten ja nuorten yleisiin kasvuolosuhteisiin vaikuttamisesta

- 1) Mitkä asiat koette olevan kunnossa?
- 2) Missä asioissa koette olevan puutteita?
- 3) Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?

1.2 Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi?

- 1) Miten ymmärrätte vanhempien tukemisen kasvatustehtävässä ja palvelujen kehittämisen kasvatuksen tukemiseksi?

- 2) Millaisia käytäntöjä kunnassanne on vanhempien ja lastenhoidosta vastaavien tukemiseksi kasvatustehtävässä?
- 3) Millaisia käytäntöjä kunnassanne on lasten, nuorten ja perheiden erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja tukitoimien järjestämisessä?
- 4) Millaisia käytäntöjä kunnassanne on koulunkäynnin tukemisessa mm. koulupsykologin ja -kuraattorin palveluilla?
- 5) Millaisia käytäntöjä kunnassanne on lapsen huomioon ottamisessa aikuisten palveluissa (mm. mielenterveys- ja päihdepalvelut)?

Johtopäätökset vanhempien kasvatustehtävän tukemisesta ja palvelujen kehittämisestä kasvatuksen tukemiseksi?

- 1) Mitkä asiat koette olevan kunnossa?
- 2) Missä asioissa koette olevan puutteita?
- 3) Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?

3. Lasten suojelutehtävän toteuttaminen

3.1 Ehkäisevä lastensuojelu

- 1) Mitä ymmärrätte ehkäisevällä lastensuojelulla? Mitä ehkäisevä lastensuojelu on lastensuojelun eri tehtäväalueilla (ks. kuvio)?
- 2) Mikä on ehkäisevän lastensuojelun asema kunnassanne ja miten se näkyy peruspalveluissa?
- 3) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa? Entä muissa terveyspalveluissa?
- 4) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on sosiaalihuoltolain mukaisissa sosiaalipalveluissa?
- 5) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on päivähoidossa?
- 6) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on opetuspalveluissa?
- 7) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on nuorisotyössä?
- 8) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on järjestöjen, seurakunnan ja poliisin toiminoissa?
- 9) Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on ehkäisevän lastensuojelun kokonaisuuden koordinoimiseksi sekä yhteistyön toimivuuden arvioimiseksi ja kehittämiseksi?

Johtopäätökset ehkäisevän lastensuojelun toteutumisesta, yhteistyön toimivuudesta ja kehittämistarpeista

- 1) Mitkä asiat koette olevan kunnossa?
- 2) Missä asioissa koette olevan puutteita?
- 3) Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?

3.2 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- 1) Mitä ymmärrätte lapsi- ja perhekohtaisella (korjaavalla) lastensuojelulla? Mikä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asema on kuntanne lastensuojelun kokonaisuudessa?
- 2) Miten LsL:n mukainen lastensuojelutarpeen selvitys toteutetaan kunnassanne? Miten lain velvoittamat määräajat toteutuvat?
- 3) Mikä tilanne kunnassanne on LsL:n edellyttämien asiakassuunnitelmien ja dokumentoinnin suhteen?
- 4) Mitä lastensuojelun avohuollon tukitoimia kunnassanne on käytössä? Ovatko ne riittäviä ja vastaavatko en sisällöllisesti asiakkaiden tarpeita?
- 5) Miten lapsen kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvät prosessit toteutuvat kunnassanne? Entä lapsen osallisuus ja kuuleminen? Läheisverkoston kartoitus ja sukulaissijoitus?
- 6) Miten lapsen sijais- ja jälkihuolto on järjestetty kunnassanne?
- 7) Miten LsL:n edellyttämä sosiaalityöntekijöiden työn tukeminen toteutuu kunnassanne? Toimiiko kunnassanne moniammatillinen aisantuntijaryhmä? Onko sosiaalihuollon henkilöstön tehtävärakennesuositus otettu huomioon lastensuojelussa?
- 8) Mikä on kuntanne lastensuojelun henkilöstön lain edellyttämä pätevyys, riittävyys ja pysyvyys? Miten kunnassanne huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja työn tukirakenteista?
- 9) Miten yhteistyö lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa toteutuu kunnassanne eri toimijoiden välillä?
- 10) Miten lastensuojelutyön johtaminen ja kehittäminen toteutetaan kunnassanne?

Johtopäätökset lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteutumisesta ja kehittämistarpeista

- 1) Mitkä asiat koette olevan kunnossa?
- 2) Missä asioissa koette olevan puutteita?
- 3) Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?

Liite 4

**OULUN SEUDUN KUNTIEN LASTENSUOJELUN SUUNNITELMIEN VALMISTELU-
PROSESSI VUONNA 2009****Palvelukartoitus:****Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut kunnassa**

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien ja ongelmia ehkäisevien toimien ja palvelujen nykytilan tarkastelu jäsenettiin lastensuojelun perustehtävien mukaisesti kolmeen sisäl-
töalueeseen:

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja kasvuolojen kehittäminen
2. Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä
3. Lasten suojelutehtävä
 - ehkäisevä lastensuojelu
 - lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Nykytilan tarkastelulla pyrittiin luomaan kuva

- kunnan toteuttamasta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointipolitiikasta sekä
- kunnan lapsille, nuorille ja perheille tarjoaman palvelukokonaisuuden sisällöstä ja painotuksista, palvelujen toimivuudesta, vastaavuudesta, riittävydestä ja resurssis-
ta suhteessa lastensuojelun palvelutarpeeseen

Palvelujen nykytilan tarkastelun ensisijaisena tavoitteena oli tunnistaa sekä hyvin toimi-
vien käytänteiden, prosessien ja rakenteiden että kehittämistä vaativien asioiden tunnis-
taminen. Palvelujen yksityiskohtainen kuvaaminen oli tarpeen vain, jos sillä katsottiin
olevan olennaista merkitystä kokonaiskuvan luomisessa. Palvelukartoitukset toteutettiin
kuntien yhdyshenkilöiden toimesta ja koordinoimana. Kerätyn tiedon pohjalta toteutettiin
fokusryhmäkeskustelujen toinen kierros kuntien poikkihallinnollisissa asiantuntijaryhmis-
sä. Lastensuojelun kehittämissyksikkö koosti kuntakohtaiset johtopäätökset arvioidessaan
kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilan-
netta ja kehittämistarpeita.

Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä toimia tarkastel-
tiin seuraavan jäsenyyksen avulla:

1. Lasten ja nuorten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen		
Lyhyt kuvaus nykytilanteesta kuhunkin alakohtaan tähän sarakkeeseen (1.1-1.3)	Lyhyt arviointi kuhunkin ala-kohtaan (1.1-1.3): a) Mitkä asiat ovat kunnossa? Mitkä asiat ovat kehittyneet myönteisesti? b) Missä asioissa on puutteita? Mitkä asiat ovat kehittyneet kielteisesti?	Lyhyt esitys kehittämiskohteista kuhunkin alakohtaan (1.1-1.3): Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?
<i>1.1 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen</i> Mitä tavoitteita, sisältöjä ja keinoja tällä hetkellä kunnassa on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi?		
<i>1.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen</i> Millaisia käytäntöjä kunnassa on tällä hetkellä lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseksi?		

<p><i>1.3 Lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen</i> Millaisia käytäntöjä kunnassa on tällä hetkellä lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollistamiseksi?</p>		
<p>1. Johtopäätökset lasten ja nuorten yleisiin kasvuoloihin vaikuttamisesta</p>		

<p>2. Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja palvelujen kehittäminen tähän tehtävään liittyen</p>		
<p>Lyhyt kuvaus nykytilanteesta kuhunkin alakohtaan tähän sarakkeeseen (2.1-2.4)</p>	<p>Lyhyt arviointi kuhunkin alakohtaan (2.1-2.4) a) Mitkä asiat ovat kunnossa? Mitkä asiat ovat kehittyneet myönteisesti? b) Missä asioissa on puutteita? Mitkä asiat ovat kehittyneet kielteisesti?</p>	<p>Lyhyt esitys kehittämiskoh-teista kuhunkin alakohtaan (2.1-2.4) Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?</p>
<p><i>2.1 Millaisia käytäntöjä kunnassanne on vanhempien ja lastenhoidosta vastaavien tukemiseksi kasvatustehtävässä?</i></p>		
<p><i>2.2 Millaisia käytäntöjä kunnassanne on lasten, nuorten ja perheiden erityisen tuen tarpeen tunnistamisessa ja tukitoimien järjestämisessä?</i></p>		
<p><i>2.3 Millaisia käytäntöjä kunnassanne on koulunkäynnin tukemisessa mm. koulupsykologin ja -kuraattorin palveluilla?</i></p>		
<p><i>2.4 Millaisia käytäntöjä kunnassanne on lapsen huomioon ottamisessa aikuisten palveluissa (mm. mielenterveys- ja päihdepalvelut)?</i></p>		
<p>2. Johtopäätökset vanhempien kasvatustehtävän tukemisesta ja palvelujen kehittämisestä tähän tehtävään liittyen</p>		

<p>3. Lasten suojelutehtävän toteuttaminen</p>		
<p>3.1 Ehkäisevä lastensuojelu</p>		
<p>Lyhyt kuvaus nykytilanteesta kuhunkin alakohtaan tähän sarakkeeseen (3.1.1-3.1.9)</p>	<p>Lyhyt arviointi kuhunkin alakohtaan (3.1.1-3.1.9): a) Mitkä asiat ovat kunnossa? Mitkä asiat ovat kehittyneet myönteisesti? b) Missä asioissa on puutteita? Mitkä asiat ovat kehittyneet kielteisesti?</p>	<p>Lyhyt esitys kehittämiskoh-teista kuhunkin alakohtaan (3.1.1-3.1.9) : Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?</p>
<p><i>3.1.1 Mikä on ehkäisevän lastensuojelun asema kunnassanne ja miten se näkyy peruspalveluissa?</i></p>		
<p><i>3.1.2 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa?</i></p>		

3.1.3 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on muissa terveystalouksissa?		
3.1.4 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on sosiaalihuoltolain mukaisissa sosiaalipalveluissa?		
3.1.5 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on päivähoidossa?		
3.1.6 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne opetuspalveluissa?		
3.1.7 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne nuorisotyössä?		
3.1.8 Millaisia ehkäisevän lastensuojelun käytäntöjä kunnassanne on järjestöjen, seurakunnan ja poliisin toiminnossa?		
3.1.9 Millaisia käytäntöjä kunnassanne on ehkäisevän lastensuojelun kokonaisuuden koordinoimiseksi sekä yhteistyön toimivuuden arvioimiseksi ja kehittämiseksi?		
3.1 Johtopäätökset ehkäisevän lastensuojelun toteutumisesta, yhteistyön toimivuudesta ja kehittämistarpeista		

3 Lasten suojelutehtävän toteuttaminen		
3.2 Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu		
Lyhyt kuvaus nykytilanteesta kuhunkin alakohtaan tähän sarakkeeseen (3.2.1-3.2.7)	Lyhyt arviointi kuhunkin alakohtaan (3.2.1-3.2.7): a) Mitkä asiat ovat kunnossa? Mitkä asiat ovat kehittyneet myönteisesti? b) Missä asioissa on puutteita? Mitkä asiat ovat kehittyneet kielteisesti?	Lyhyt esitys kehittämiskohdeista kuhunkin alakohtaan (3.2.1-3.2.7) : Mihin asioihin pitäisi seuraavien vuosien aikana saada parannusta ja millä keinoin?
3.2.1 Mikä on lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun (korjaava) asema kuntanne lastensuojelun kokonaisuudessa?		
3.2.2 Miten LSL:n mukainen lastensuojelutarpeen selvitys toteutetaan kunnassanne? Miten lain velvoittamat määräajat toteutuvat?		
3.2.3 Mikä tilanne kunnassanne on LSL:n edellyttämien asiakassuunnitelmien ja dokumentoinnin suhteen?		
3.2.4 Mitä lastensuojelun avohuolton tukitoimia kunnassanne on käytössä? Ovatko ne riittäviä ja vastaavatko ne sisällöllisesti asiakkaiden tarpeita?		

<p>3.2.5 Miten lapsen kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvät prosessit toteutuvat kunnassanne? Entä lapsen osallisuus ja kuuleminen? Läheisverkoston ja sukulaissijoituksen kartoitus?</p>		
<p>3.2.6 Miten lapsen sijais- ja jälkihuolto on järjestetty kunnassanne?</p>		
<p>3.2.7 Miten LsL:n edellyttämä sosiaalityöntekijöiden työn tukeminen toteutuu kunnassanne? Toimiiko kunnassanne moniammatillinen asiantuntijaryhmä?</p>		
<p>3.2.8 Mikä on kuntanne lastensuojelun henkilöstön lain edellyttämä pätevyys, riittävyys ja pysyvyys? Miten kunnassanne huolehditaan henkilöstön osaamisesta ja työn tukirakenteista?</p>		
<p>3.2.9 Miten lastensuojelutyön johtaminen ja kehittäminen toteutetaan kunnassanne?</p>		
<p>3.2 Johtopäätökset lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteutumisesta ja kehittämistarpeista</p>		
<p></p>		

Liite 5

Taulukko 2. Kunnan väestökehityksen sekä lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden kuvaamisessa käytetyt indikaattorit

VÄESTÖKEHITYSTÄ KUVAAVAT INDIKAATTORIT	SOSIO-EKONOMISET INDIKAATTORIT	LASTENSUOJELUN JA MUUT INDIKAATTORIT
<ul style="list-style-type: none"> - Kunnan nettomuutto / 1000 asukasta - Lapsiperheet, %:a perheistä - Asuntokunnat, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö <p>Toteumat 1997 - 2008 ja ennusteet 2020 saakka seuraavista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Väestömäärä - 0-6 -vuotiaat, %:a väestöstä - 7-15 -vuotiaat, %:a väestöstä - 16-24 -vuotiaat, %:a väestöstä - 25-64 -vuotiaat, %:a väestöstä - 65 vuotta täyttäneet %:a väestöstä - 0-6 -vuotiaiden lkm - 7-15 -vuotiaiden lkm - 16-24 -vuotiaiden lkm - Huoltosuhde, demografinen vuosina 1975 - 2040 	<ul style="list-style-type: none"> - Lapsiperheiden pienituloisuusaste - Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, %:a lapsiperheistä - Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, %:a kaikista lapsiasuntokunnista - Yksinhuoltajaperheet, %:a lapsiperheistä - Kunnan kustantamassa päivähoidossa olleet 1-6 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Työttömät, %:a työvoimasta - Pitkäaikaistyöttömät, %:a työttömistä - Nuorisotyöttömät, %:a 15-24 -vuotiaasta työvoimasta 	<ul style="list-style-type: none"> - Huostassa olleet 0-17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaita vuoden aikana, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 18-20 -vuotiaita, %:a vastaavanikäisestä väestöstä - Päihdesairauksien hoitajaksot 15-24 -vuotiailla / 1000 vastaavan ikäistä - Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1000 asukasta - Päihdehuollon nettokustannukset euroa / asukas - Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina litraa - Psykiatrian laitoshoidon potilaat / 1000 asukasta - 0-16 -vuotiaiden hoitopäivät psykiatrisessa laitoshoidossa / 1000 asukasta

Liite 6

Taulukko 3. Haukiputaan kunnan demografiset ja sosio-ekonomiset indikaattoriarvot vv. 1997-2000-2007 sekä vastaavat Oulun seutukunnan aritmeettiset keskiarvot (SOTKANet)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Lapsiperheet, %:a perheistä				53,2	52,4	51,9	51,7	51,3	52,3	51,6	51,6	
<i>Seudun keskiarvo</i>				51,3	50,8	50,5	50,2	50,4	50,0	49,9	49,7	
Asutokunnat, joissa on väh. yksi alle 18-vuotias, %:a kaikista asutokunnista				39,8	38,8	38,3	38,1	38,0	38,7	37,8	37,6	
<i>Seudun keskiarvo</i>				37,3	36,4	36,0	35,7	35,8	35,6	35,3	35,2	
Lapsiperheiden pienituloisuusaste	6,5	7,4	7,9	9,1	9,5	9,2	11,2	11,6	11,7	13,7	15,0	
<i>Seudun keskiarvo</i>	7,3	8,6	9,5	10,3	11,8	11,4	12,4	12,5	13,6	15,6	15,6	
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, %:a lapsiperheistä	13,1	10,9	10,2	10,1	10,1	9,6	8,7	7,9	6,8	7,0	6,5	
<i>Seudun keskiarvo</i>	12,5	10,4	9,7	9,2	9,1	8,9	8,5	8,0	7,8	6,9	6,1	
Ahtaasti asuvat lapsiasutokunnat, %:a kaikista lapsiasutokunnista	41,6	40,4	38,5	38,2	36,5	35,5	34,3	33,6	32,0	30,7	30,1	
<i>Seudun keskiarvo</i>	44,7	44,1	42,8	42,0	40,1	40,1	39,2	37,1	35,8	33,5	34,0	
Yksinhuoltajaperheet, %:a lapsiperheistä				14,1	13,9	12,9	13,9	13,5	13,5	14,3	14,0	
<i>Seudun keskiarvo</i>				13,3	13,3	12,8	13,1	13,0	12,9	12,8	12,7	
Kunnan kustantamassa päivähoitossa olleet 1-6-vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä				46,0	46,0	46,1	45,4	43,7	41,3	43,1	45,2	
<i>Seudun keskiarvo</i>				46,3	43,3	44,2	44,0	41,7	42,4	38,8	42,5	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä	2,4	1,9	1,9	1,9	2,1	1,7	1,3	1,1	1,0	,8	1,0	
<i>Seudun keskiarvo</i>	1,6	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,0	1,1	,8	,9	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18-24 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä	3,9	2,7	2,5	2,6	3,3	3,5	3,0	3,2	2,7	2,3	1,9	
<i>Seudun keskiarvo</i>	2,6	1,3	1,5	1,2	1,5	2,0	2,7	1,8	2,2	1,6	1,8	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä	10,0	11,9	11,1	10,3	10,2	11,3	11,6	11,6	10,4	11,7	11,4	
<i>Seudun keskiarvo</i>	9,9	11,2	10,4	10,0	10,3	10,2	10,7	10,2	10,5	10,3	10,0	
Työttömät, %:a työvoimasta	18,0	16,2	14,6	13,1	13,6	14,5	13,2	12,3	11,8	10,8	10,1	
<i>Seudun keskiarvo</i>	15,3	14,1	12,9	11,8	11,9	11,6	11,3	11,0	10,7	10,2	9,3	
Pitkäaikaistyöttömät, %:a työttömistä	33,3	34,0	31,4	21,7	26,3	25,2	25,0	26,4	25,9	23,3	18,2	
<i>Seudun keskiarvo</i>	27,1	27,6	25,0	21,9	22,3	22,0	21,2	23,0	23,9	22,6	20,5	
Nuoret työttömät, %:a 15-24 -v työvoimasta	28,9	23,5	21,0	18,7	22,3	24,3	19,9	18,9	18,1	16,9	15,6	15,7
<i>Seudun keskiarvo</i>	20,8	17,8	16,1	14,2	14,9	15,3	13,7	14,4	14,6	13,4	12,2	

Liite 7

Taulukko 4. Haukiputaan lastensuojelun tarvetta kuvaavat indikaattoriarvot vv. 1997-1998-2007 sekä vastaavat Oulun seutukunnan aritmeettiset keskiarvot (SOTKANet)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Huostassa olleet 0-17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, %:a vastaavanikäisestä väestöstä	,3	,4	,4	,3	,3	,3	,3	,3	,4	,3	,3	,2
<i>Seudun keskiarvo</i>	,2	,2	,2	,2	,3	,3	,4	,4	,4	,3	,4	
Lastensuojelun avo- huollolisten tukitoimien piirissä 0-17-vuotiaita vuoden aikana, %:a vastaavanikäisestä väestöstä		1,4	1,9	2,8	4,0	3,4	5,9	5,3	4,4	6,0	7,6	
<i>Seudun keskiarvo</i>		2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,6	3,1	3,5	3,5	3,6	
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17-vuotiaat, %:a vastaavanikäisestä väestöstä	,4	,4	,5	,5	,6	,5	,5	,6	,5	,4	,6	
<i>Seudun keskiarvo</i>	,5	,4	,4	,5	,7	,6	,5	,6	,6	,5	,6	
Lastensuojelun avo- huollolisten tukitoimien piirissä 18-20-vuotiaita, %:a vastaavanikäisestä väestöstä			2,7		2,0	1,6	2,6	2,7		1,4	1,4	
<i>Seudun keskiarvo</i>		,2	,6	,3	,7	,8	1,6	1,2	1,0	,7	1,2	
Päihdesairauksien hoitajaksot 15-24-vuotiailla / 1000 vastaavan ikäistä	2,8	2,3	4,2	1,9	4,9	4,0	4,6	4,5	9,8	3,0	5,9	
<i>Seudun keskiarvo</i>	1,6	1,9	3,6	1,7	2,1	2,5	2,8	1,9	2,4	1,5	2,8	
Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1000 asukasta	,6	1,3	1,2	1,5	1,2	1,0	1,1	1,4	1,0	1,6	,4	
<i>Seudun keskiarvo</i>	1,1	,6	,6	,9	1,2	1,2	1,0	,8	1,4	1,2	,8	
Päihdehuollon nettokustannukset euroa / asukas	3,6	3,2	4,2	3,1	2,8	11,3	5,7	16,2	12,1	7,6	13,0	10,2
<i>Seudun keskiarvo</i>	6,9	5,9	2,8	3,2	4,3	6,2	5,8	6,8	7,1	6,3	6,2	
Alkoholijuomien myynti 100 %:n alkoholina litraa /asukas	5,9	5,9	5,9	6,0	6,3	6,4	6,5	7,4	7,1	6,9	7,1	
<i>Seudun keskiarvo</i>	4,7	4,7	4,7	4,8	4,9	4,9	4,9	5,1	5,2	5,2	5,3	
Psykiatrian laitoshoidon potilaat /1000 asukasta	4,7	5,1	5,1	6,0	6,0	4,7	5,5	4,9	5,5	4,7	4,1	
<i>Seudun keskiarvo</i>	4,9	5,2	4,4	4,8	5,1	4,7	5,0	4,7	4,5	5,1	4,7	
Hoitopäivät psykiatrisessa laitoshoidossa 0-16-vuotiaita / 1000 vastaavanikäistä	75,9	92,9	116,6	97,1	74,2	72,2	86,3	19,8	44,6	97,2	43,5	
<i>Seudun keskiarvo</i>	56,8	73,4	75,1	89,0	74,2	61,6	93,2	87,7	65,4	121,0	86,1	

Liite 8

Metodi kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisemisen nykytilanteen ja kehittämistarpeiden arviointiin

ARVIOINNIN KOHTEET JA ARVIOINTITASOJEN KRITTEERIT

1. Lasten ja nuorten kasvuoloihin vaikuttaminen

1.1 Lapsinäkökulman huomioon ottaminen yhdyskuntasuunnittelussa

Taso 1: Lapsen/nuoren/lapsiperheen näkökulmaa ei oteta suoraan tai välillisesti huomioon yhdyskuntasuunnittelussa. Lausuntomenettely toteutuu satunnaisesti. Sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointiin liittyvää osaamista ei ole kunnassa tai sitä ei osata hyödyntää.

Taso 2: Lapsen/nuoren/lapsiperheen näkökulma otetaan huomioon välillisesti sosiaali- ja terveyslautakunnan vakiintuneen lausuntomenettelyn muodossa. Sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointiin liittyvää osaamista ei ole kunnassa tai sitä ei osata hyödyntää.

Taso 3: Lapsen/nuoren/lapsiperheen näkökulma otetaan systemaattisesti huomioon suunnittelussa. Asiakkaiden/kuntalaisten ja käyttäjien suora ja/tai välillinen vaikuttaminen on mahdollistettu. Osaamiseen perustuva, ennen päätöksentekoa tapahtuva sosiaalisten, terveydellisten ja lapsivaikutusten arviointi lausuntomenettelyineen on vakiintunut toimintatapa.

1.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluista huolehtiminen

Taso 1: Lasten/nuorten/lapsiperheiden peruspalvelut ovat minimitasolla suhteessa lapsiväestön määrän kehitykseen ja palvelutarpeisiin. Palvelujen riittävydessä, saatavuudessa ja henkilöstön mitoituksessa on puutteita. Palvelutarpeita ei kyetä ennakoimaan.

Taso 2: Lasten/nuorten/lapsiperheiden peruspalvelujen tarpeisiin kyetään vastaamaan määrällisesti. Palvelujen sisällöllisessä kehittämisessä ja henkilöstön mitoituksessa on puutteita. Palvelutarpeita kyetään ennakoimaan, mutta se ei näy esimerkiksi henkilöstön mitoitukseen.

Taso 3: Lasten/nuorten/lapsiperheiden peruspalvelut järjestetään määrällisesti ja sisällöllisesti suhteessa lapsiväestön palvelutarpeisiin. Palvelutarpeiden ennakointi, palvelujen riittävyys ja laatu sekä henkilöstön mitoitukset ovat kunnassa.

1.3 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen

Taso 1: Lasten ja nuorten hyvinvointia arvioidaan moniammatillisissa työryhmissä satunnaisesti kokemustietoon perustuen. Kouluterveyskyselyjä tehdään, mutta niiden tuloksia ei arvioida systemaattisesti toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Kerätyllä tiedolla ei ole käytännön merkitystä.

Taso 2: Lasten ja nuorten hyvinvointia / hyvinvoinnin vajeita seurataan systemaattisesti esimerkiksi SotkaNetin indikaattoritietojen ja kouluterveyskyselyjen pohjalta. Seurantatietoa hyödynnetään palvelujen ja toiminnan kehittämisessä. Tiedolla on käytännön merkitystä.

Taso 3: Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja palvelujen kehittäminen perustuvat monipuoliseen ja systemaattiseen tiedon tuottamiseen, sen analysointiin ja hyödyntämiseen. Hyvinvointia koskevaa tietoa kerätään kuntalaisilta, palvelujen tuottajilta, tilastoista ja asiakastietojärjestelmistä.

1.4 Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttaminen

Taso 1: Lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen edustuksellisia kanavia (esim. pikkuparlamentti, nuorisovaltuusto, oppilaskunnat) on olemassa, mutta ne jäävät muodolliselle tasolle ja toimivat satunnaisesti. Lapset ja nuoret eivät voi aidosti vaikuttaa tärkeiksi koemiinsa asioihin.

Taso 2: Lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen edustukselliset kanavat toimivat aktiivisesti ja säännöllisesti. Lapset ja nuoret voivat vaikuttaa niiden kautta tärkeiksi koemiensa asioiden edistämiseen.

Taso 3: Tason 2 lisäksi osallisuus ja vaikuttaminen näkyvät sisäistyneinä periaatteina lasten ja nuorten kasvuyhteisöjen toimintakulttuurissa, mikä konkretisoituu arjen käytännöissä.

Kokonaisarviointi: Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

2. Ehkäisevä lastensuojelu

2.1 Ehkäisevän lastensuojelun riittävyys, sisältö ja yhteistyön toimivuus peruspalveluissa

Taso 1: Toimivia, lapsen, nuoren tai lapsiperheen tarpeeseen vastaavia, peruspalveluja ei nähdä ehkäisevinä palveluina. Ehkäisevää lastensuojelua tehdään satunnaisesti ja tapauskohtaisesti. Toimijoilla ei ole yhteistä ymmärrystä ehkäisevän lastensuojelun tavoitteista ja sisällöstä.

Taso 2: Riittävät ja toimivat peruspalvelut nähdään keskeisenä ehkäisevän työn edellytyksenä.

Kunnan nykytilanne		
1	2	3

1	2	3

Taso 2: Asiakassuunnitelmat tehdään lain velvoitteiden ja hengen mukaisesti. Suunnitelmat toimivat pääsääntöisesti tavoitteellisen ja lapsilähtöisen lastensuojelun työvälineenä, mutta siinä on vielä puutteita. Samoin asiakassuunnitelmien tarkistamisessa säännöllisin väliajoin ja dokumentoinnin sisällössä ja ajantasaisuudessa on puutteita.

Taso 3: Kaikilla asiakkaila on asiakassuunnitelma, joka täyttää lain velvoitteet sekä muodollisesti että sisällöllisesti. Ajantasaiset suunnitelmat toimivat aidosti tavoitteellisen, lapsilähtöisen ja dokumentoidun lastensuojelutyön työvälineenä.

3.3 Avohuollon tukitoimien riittävyys ja toimivuus suhteessa asiakkaiden tarpeisiin

Taso 1: Avohuollon tukitoimia on käytettävissä, mutta valikoima ja tarjonta ovat selkeästi puutteellisia suhteessa asiakkaiden tarpeisiin. Avohuollon tukitoimia ei kyetä järjestämään asiakkaiden elämäntilanteiden edellyttämässä ajassa.

Taso 2: Avohuollon tukitoimia on riittävästi saatavilla, mutta niiden soveltuvuudessa asiakkaiden erityyppisiin tarpeisiin on puutteita samoin kuin tukitoimien järjestämisessä.

Taso 3: Avohuollon tukitoimien valikoima on monipuolinen ja saatavuus riittävää. Uusia tukitoimia kehitetään ja räätälöidään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti yhteistyössä kunnan toimijoiden ja palveluntuottajien kanssa.

3.4 Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu: lapsen osallisuus ja kuuleminen, läheisverkoston kartoitus ja sukulaissijoitus

Taso 1: Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu toteutetaan minimitasolla. Lapsen osallisuudessa ja kuulemisessa on puutteita. Läheisverkoston ja sukulasijoituksen mahdollisuuksia ei kartoiteta.

Taso 2: Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu toteutetaan lain velvoitteiden ja hengen mukaisesti. Lapsen kuuleminen on lasta osallistavaa. Läheisverkoston ja sukulasijoituksen kartoittamisessa on puutteita.

Taso 3: Kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelu toteutetaan lain velvoitteiden ja hengen mukaisesti. Lapsen kuuleminen on lasta osallistavaa ja tukevaa. Läheisverkoston ja sukulasijoituksen mahdollisuudet kartoitetaan. Lasta tuetaan erityisen huolellisesti siirtymävaiheissa biologisilta vanhemmilta sijaisvanhemmille/sijaishuoltoon ja/tai päinvastoin. Vanhempien tukeminen sijoitus- ja huostaanottoprosesseissa toteutuu suunnitelmallisesti.

3.5 Sijaishuollon ja jälkihuollon järjestäminen

Taso 1: Sijais- ja jälkihuollon palvelut ovat puutteellisia. Sijaishuoltopaikkojen valinnalle ei yhtenäisiä kriteereitä, vaan valinnat toteutetaan tapauskohtaisesti. Perhehoidon mahdollisuuksia lasta sijoitettaessa ei arvioida tai perhehoitoa ei ole riittävästi saatavilla. Sijaishuoltopaikkojen valvonta on puutteellista. Lapsikohtainen työskentely sijaishuollon aikana on vähäistä. Lapsen ja nuoren henkilökohtaiset tapaamiset sosiaalityöntekijän kanssa eivät toteudu säännöllisesti. Huostaan otetun lapsen vanhemman asiakassuunnitelmat puuttuvat ja suunnitelmallinen työskentely biologisen perheen kanssa ei toteudu.

Taso 2: Lapsen tarpeen mukaisen sijoituspaikan järjestäminen ohjaa sijoitustyöskentelyä. Kunnalla on käytettävissä sijoituspaikkoja, mutta niiden valvonta ei ole ennakoivaa ja suunniteltua. Lapsikohtainen työskentely sijais- ja jälkihuollon aikana perustuu kerran vuodessa tarkistettavaan asiakassuunnitelmaan. Lapsen ja nuoren henkilökohtainen tapaaminen sosiaalityöntekijän kanssa toteutuu pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Taso 3: Lapsen sijoituspaikan valinta perustuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Käytössä on riittävästi lapsen tarpeita vastaavia sijoituspaikkoja ja jälkihuollon tukitoimia nuorille. Jokaisen lapsen kohdalla on arvioitu perhehoidon mahdollisuus. Sijaishuoltopaikkojen valvonta toteutuu suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Sijais- ja jälkihuollossa olevien lasten asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Lapselle ja nuorelle varataan aikaa sosiaalityöntekijän henkilökohtaisiin tapaamisiin. Sijoitetulle lapselle, biologiselle perheelle ja sijaishuollon toimijoille tarjotaan aktiivisesti tukea heidän tarpeidensa mukaisesti. Sijais- ja jälkihuollon palveluita kehitetään aktiivisesti ja suunnitelmallisesti yhteistyössä kunnan toimijoiden ja palveluntuottajien kanssa.

Kokonaisarviointi: Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

4. Henkilöstöresurssit

4.1 Henkilöstön riittävyys peruspalveluissa

Taso 1: Peruspalvelujen henkilöstö on mitoitettu minimitasolle, mikä ilmenee toistuvina jonoina ja palvelujen rajoittamisena. Asiakasmääriin ja palvelutarpeisiin nähden henkilöstö on alimitoitettu erityisesti lapsiperheiden kotipalvelussa (perhetyössä), neuvoloissa, kouluterveydenhuollossa ja oppilashuollossa.

Taso 2: Peruspalvelujen henkilöstön mitoituksessa suhteessa asiakasmääriin ja palvelutarpeisiin on selviä vajeita, mikä näkyy ajoittaisina jonoina ja palvelujen viivästyminenä.

Taso 3: Peruspalvelujen henkilöstö on mitoitettu niin, että palvelutarpeisiin voidaan vastata viivytyksettä ja asiakkaiden kokemana palvelujen laatu on hyvä. Henkilöstön mitoituksen perus-

1	2	3

teena käytetään paikallista tietoa asiakasmääristä ja palvelutarpeista sekä valtakunnallisia suosituksia.

4.2 Henkilöstön riittävyys ehkäisevässä lastensuojelussa

Taso 1: Henkilöstön työpanosta ehkäisevään lastensuojeluun on kohdennettavissa vain satunnaisesti ja tapauskohtaisesti. Henkilöstöresurssit on sidottu akuuttiin asiakastyöhön ja korjataan työhön.

Taso 2: Ehkäisevän lastensuojelun sisältöjä ja rakenteita kehitetään osana perustyötä, mutta henkilöstöresurssien riittävä kohdentaminen ehkäisevään työhön ei ole nykyisissä puitteissa mahdollista.

Taso 3: Ehkäisevä lastensuojelu muodostaa selkeän sisällöllisen tehtäväalueen, jonka toteuttamiseen ja kehittämiseen on osoitettu tietty osuus (noin 30%) peruspalvelujen henkilöstön työajasta. Painopistettä siirretään asteittain (3-5 v) korjaavasta työstä ehkäisevään työhön, mikä näkyy suunnitelmallisena henkilöstöresurssin (ohjaus ja tuki, perhetyö) lisäyksenä pelkästään ehkäisevään lastensuojeluun.

4.3 Henkilöstön riittävyys, pätevyys ja pysyvyys lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa

Taso 1: Lastensuojelutyön henkilöstöresurssit on mitoitettu minimitasolle suhteessa asiakkaiden määrään ja tarpeisiin. Henkilöstön vaihtuvuus (työsuhteen kesto alle 2 v) on suurta ja lain mukaisissa pätevyyksissä on puutteita.

Taso 2: Lastensuojelutyön henkilöstön vaihtuvuus on vähäistä ja työntekijöillä on lain mukaiset pätevyudet. Henkilöstöresurssien riittävyudessa on ajoittaisia ongelmia, mikä vaikeuttaa lain velvoittamissa määrärajoissa pysymistä.

Taso 3: Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun henkilöstöä on asiakasmääriin ja tarpeisiin suhteutettuna riittävästi tavoitteellisen, lapsilähtöisen ja dokumentoidun työn toteuttamiseen. Kunnan lastensuojelutyötä tehdään pitkäjänteisesti pätevän ja pysyvän henkilöstön voimin. Lastensuojelun (/sosiaalihuollon) tehtävärakenteet on uudistettu STM:n suositusten mukaisesti.

4.4 Lastensuojelutyön tukirakenteet: moniammatillinen asiantuntijaryhmä, esimiestyö, osaamisen ylläpitäminen ja työnohjaus

Taso 1: Lastensuojelutyötä tehdään yksittäisen työntekijän työorientaatioton varassa. Osaamista ylläpitävät ja kehittävät kollegiaaliset tukirakenteet (esimiestuki, tiimityö, työnohjaus, koulutus) ovat puutteellisia. Lain edellyttämän moniammatillisen asiantuntijaryhmän palvelut ovat käytössä.

Taso 2: Lastensuojelutyön kollegiaaliset tukirakenteet toimivat ja niitä hyödynnetään pääsääntöisesti hyvin samoin kuin moniammatillisen asiantuntijaryhmän palveluja. Työn pitkäjänteiseen kehittämiseen ei ole ajallisia tai muita mahdollisuuksia.

Taso 3: Lastensuojelutyön kollegiaaliset tukirakenteet toimivat ja niitä hyödynnetään aktiivisesti samoin kuin moniammatillisen asiantuntijaryhmän palveluja. Kehittäminen on olennainen osa työtä, jota työntekijät ja esimiehet yhdessä toteuttavat pitkäjänteisesti. Osaamisen ja työn kehittämisessä yhdistetään kokemuksellista, teoreettista ja tutkimuksellista tietoa.

Kokonaisarviointi: Henkilöstöresurssit

LASTENSUOJELUN SUUNNITELMAN STRATEGIAN SISÄLTÖALUEET OULUN SEUDULLA

■ = Seudullisesti toteutettavat strategian sisällöt ja tavoitteet □ = Kuntakohtaisesti täsmennettävät tavoitteet Liite 9 Kuvio 13

1. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevan tiedon tuottaminen, analysointi ja hyödyntäminen lastensuojelun kehittämisessä

- 1.1 Seudullisen tiedontuotannon järjestelmän luominen: a) tilastollisen tiedon, b) kansalaisilta koottavan tiedon, c) palveluntuottajan tiedon ja d) asiakastietojärjestelmien tiedon yhdistäminen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevan kokonaiskuvan luomiseksi ja tiedon hyödyntämiseksi

2. Lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen

- 2.1 Lapsinäkökulman huomioonottaminen maankäytön, asuinalueiden, rakennusten ja kasvuympäristöjen suunnittelussa sekä palvelujen järjestämisessä
 2.2 Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen
 2.3 Lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen
 2.4 Kunnan konkretisoimat / lisäämät tavoitteet

3. Ehkäisevä lastensuojelu

- 3.1 Ehkäisevän lastensuojelun käsitteellinen, sisällöllinen ja menetelmällinen vahvistaminen: ehkäisevän työn kohteiden, toimijoiden ja yhteisten toimintamallien jäsentäminen sekä resurssien arviointi suhteessa palvelutarpeisiin ja painopisteen siirtämiseen ehkäisevään työhön
 3.2 Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä: tuen tarpeen jäsentäminen ja kohdentaminen perheen elämäntilanteen ja lasten iän mukaan
 3.3 Toimintamallien luominen erityisen tuen tarpeen tunnistamiseksi ja järjestämiseksi
 3.4 Kunnan konkretisoimat / lisäämät tavoitteet

4. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

- 4.1 Lastensuojelun tarpeiden tunnistamisen kehittäminen (vrt sisältöalue 1)
 4.2 Lastensuojelun sisällöllinen kehittäminen LsL:n hengen ja velvoitteiden mukaisesti
 4.3 Lastensuojelun tehtävärakenteiden uudistaminen, resurssien arviointi ja kohdentaminen (Stm:n suositukset)
 4.4 Monitoimijaisen yhteistyön kehittäminen kuntien, kolmannen ja yksityisen sektorin välillä
 4.5 Kunnan konkretisoimat / lisäämät tavoitteet

5. Osaaminen ja työn tukirakenteet

Kunnan konkretisoimat tavoitteet ja toimenpiteet

6. Seuranta- ja arviointijärjestelmä